

Rune Helvig Svebestad

Holdninger til Antidoping Norges program «Rent Særforbund» i et utvalg særforbund

En kvalitativ intervjustudie

Masteroppgave i
Institutt for
Norges idrettshøgskole, 2022/2023

Sammendrag

Som underskriver av World Anti-Doping Code (WADC) plikter Antidoping Norge (ADNO) seg til å utvikle antidopingprogrammer i tråd med International Standards for Education (ISE). Denne studien har undersøkt ADNOs læringsprogram, Rent Særforbund, som har til hensikt å «sikre et minimum av antidopingkunnskap i organisasjonen, og vise holdninger mot doping gjennom konkrete handlinger» (Antidoping Norge, u.å.-c). Dette er en kvalitativ intervjustudie hvor formålet er å undersøke antidopingansvarlige sine holdninger til Rent Særforbund-sertifiseringen.

Studien baseres på ni semi-strukturerte intervjuer fra et skjønnsmessig utvalg antidopingansvarlige i særforbund. I tråd med Braun og Clarke (2022) sin tematiske analyse ble datamaterialet analysert for å konstruere fem temaer: *Motiver bak sertifiseringen, ADNOs synlighet og tilgjengelighet, Sertifisering som bevisstgjørende og forpliktende, Dragkamp i hverdagen og Uløste områder og veien videre*. Temaene ble brukt til å undersøke antidopingansvarliges holdninger gjennom et rammeverk bestående av teorier om organisasjonskultur.

Resultatene av studien indikerer at både omdømmet til særforbundene og ren idrett er viktige verdier. Videre viser funnene at sertifisering som et Rent Særforbund har en positiv innvirkning på det forebyggende antidopingarbeidet. En nøkkelfaktor som trekkes frem er ADNOs evne til å gjøre antidopingarbeidet mindre ressurskrevende. Det er viktig å betrakte det forebyggende antidopingarbeidet i lys av Norges Idrettsforbunds krav for tildeling av rammetilskudd, ettersom antidopingansvarlige uttrykker holdninger om at minstekravet antidopingarbeid ikke kan prioriteres bort. Til tross for positive holdninger om sertifiseringens nytteverdi har særforbundene likevel utfordringer. Holdningene til utvalget peker spesifikt på ressursmangler for å nå ut til breddesegmentet.

Denne studien undersøker sertifiseringsprogrammet Rent Særforbund fra antidopingansvarliges ståsted. Dette er en uavhengig studie etter ønske fra ADNO og skal bidra til å videreutvikle det forebyggende antidopingarbeidet hos både særforbund og ADNO.

Innhold

Sammendrag	3
Innhold	4
Forord	6
1. Innledning	7
1.1 <i>Bakgrunn for studien</i>	8
1.2 <i>Problemstilling</i>	9
1.3 <i>Studiens oppbygging</i>	10
2. Kontekst	11
2.1 <i>WADA Code</i>	11
2.2 <i>International Standards of Education og Rent Særforbund</i>	11
2.3 <i>Holdninger og verdier i norsk idrett</i>	14
3. Teori	17
3.1 <i>Organisasjonskultur</i>	17
3.2 <i>Definisjon av organisasjonskultur</i>	18
3.3 <i>Begrepsavklaring</i>	19
3.3.1 <i>Holdninger</i>	20
3.3.2 <i>Verdier</i>	21
3.3.3 <i>Normer og virkelighetsoppfatninger</i>	21
3.3.4 <i>Sammenhengen mellom begrepene</i>	22
3.4 <i>Integrerings- og differensieringsperspektivet</i>	25
4. Metode	28
4.1 <i>Kvalitativ forskning</i>	28
4.2 <i>Prosessen ved intervju</i>	29
4.2.1 <i>Det semistrukturerte intervjuet</i>	29
4.2.2 <i>Utvalg</i>	30
4.2.3 <i>Intervjuguide</i>	32
4.2.4 <i>Gjennomføring av intervju</i>	34
4.2.5 <i>Transkribering</i>	35
4.2.6 <i>Intervjuenes kvalitet</i>	36
4.3 <i>Etiske refleksjoner</i>	37
4.3.1 <i>Informert samtykke</i>	38
4.3.2 <i>Konfidensialitet</i>	38
4.3.3 <i>Konsekvenser</i>	39
4.3.4 <i>Min forskerrolle</i>	39
4.4 <i>Metodisk refleksjon</i>	40
4.4.1 <i>Pålitelighet</i>	41
4.4.2 <i>Gyldighet</i>	42
4.4.3 <i>Overførbarhet</i>	42
4.5 <i>Analyse</i>	43
4.5.1 <i>Tematisk analyse</i>	43
4.5.2 <i>Gjennomføring av tematisk analyse</i>	44
5. Funn og diskusjon	47

5.1 Motiver bak sertifisering	47
5.1.1 Funn.....	47
5.1.2 Diskusjon	52
5.2 ADNOs synlighet og tilgjengelighet.....	54
5.2.1 Funn.....	54
5.2.2 Diskusjon	58
5.3 Sertifisering som bevisstgjørende og forpliktende	59
5.3.1 Funn.....	60
5.3.2 Diskusjon	64
5.4 Dragkamp i hverdagen.....	67
5.4.1 Funn.....	67
5.4.2 Diskusjon	70
5.5 Uløste områder og veien videre	73
5.5.1 Funn.....	73
5.5.2 Diskusjon	78
5.6 Oppsummerende diskusjon	81
7. Konklusjon	86
Referanser.....	88
Tabelloversikt	98
Figuroversikt.....	99
Forkortelser	100
Vedlegg	101

Forord

Etter fem fantastiske og innholdsrike år på NIH var det omsider min tur til å fullføre en mastergrad. NIH har vært en fantastisk periode hvor jeg har blitt kjent med mange unike mennesker, og fått oppleve mye jeg ikke ville vært foruten. For denne masteroppgaven ble jeg først introdusert til tematikken etter at Antidoping Norge selv kom med en forespørsel om tema. Denne muligheten grep jeg og har ikke sett meg tilbake. Gjennom de siste månedene har jeg fått utfordret meg selv på spennende områder og kan se tilbake på et innholdsrikt, intenst og ikke minst lærerikt år.

I arbeidet med det som til slutt ble masteroppgaven min er det flere som fortjener en stor takk. Først og fremst vil jeg takke mine veiledere Sigmund Loland og Anette Skilbred. Dere har hele tiden vært tålmodige og fulgt opp når jeg har støtt på utfordringer, og følt meg fastlåst. Jeg setter utrolig pris på engasjementet og hjelpen dere har gitt meg i over et år nå. Jeg må også rette en stor takk til både utvalget som med glede valgte å stille opp og ikke minst min kontaktperson i ADNO. Uten deres tid og engasjement hadde ikke denne masteroppgaven vært gjennomførbar!

I oppsummeringen av dette året er det uunngåelig å rette en stor takk til det sosiale i kantina. Jeg vil beskrive meg selv som svært aktiv og sosial, og uten våre rutinemessige kaffetårer ville dette blitt en lang prosess. Utover dette vil jeg gjerne rette en stor takk til min samboer, venner og familie. Dere har alle vært tålmodige i en periode hvor jeg har vært oppslukt av et Word-dokument.

Avslutningsvis vil jeg rette en takk til mai måned som har servert skyfri himmel og tjudefem grader. Juni kan gjerne fortsette i samme sporet, nå som jeg omsider forlater masterlesesalen.

Rune Helvig Svebestad

Oslo, mai 2023

1. Innledning

Det olympiske mottoet «Citius – altius – fortius», raskere – høyere – sterkere, har hatt rotfeste i idretten helt siden det ble presentert av Pierre de Coubertin i 1894. Disse tre ordene lever fortsatt i den olympiske bevegelsen og kan trolig brukes til å gjenspeile den prestasjonsorienterte toppidretten vi finner i dag. En idrett hvor trening og resultater stadig forbedres kan by på mye glede, både for publikum og utøvere, men kan også ha et bakteppe. Møller (2010, s. 161) trekker frem at de indre kreftene i idretten er så sterke at enkelte idrettsutøvere vil finne fristelsen av å bruke doping for å prestere bedre uimotståelig. I en idrett hvor doping ikke er tillatt bryter dette med det grunnleggende prinsippet om *like muligheter til å prestere*. Dette utfordrer igjen idrettens egenart og verdien om fair play.

Verdens paraplyorganisasjon for antidoping, World Anti-Doping Agency (WADA), sin World Anti-Doping Code (WADC) trekker frem at doping fundamentalt motstrider idrettens egenart. «The spirit of sport is the celebration of the human spirit, body and mind. It is the essence of Olympism and is reflected in the values we find in and through sport» (World Anti-Doping Agency [WADA], 2021b, s. 13). Å praktisere idrett blir gjennom olympismen en menneskerettighet hvor alle skal få muligheten til å praktisere idrett i den olympiske ånd, uten noen form for diskriminering (Loland & McNamee, 2022, s. 115). For å oppnå dette krever det en felles forståelse av fair play og holdninger rundt antidoping. Nye utfordringer i kampen mot doping vil forekomme og for å bevare idrettens egenart krever det en global konsensus, og samarbeid fra alle involverte parter i kampen for en ren idrett (Kinahan & Stuart, 2022, s. 253).

Som underskriver av WADC har Norges antidopingorgan, Antidoping Norge (ADNO), pålagt seg å arbeide for å bevare de iboende verdiene presentert i WADC. Dette har de gjort helt siden de i 2003 ble stiftet som en uavhengig organisasjon fra både idrett og stat. Bakgrunnen for denne uavhengigheten skyldes et ønske om å sikre at påtale- og kontrollvirksomheten av dopingsaker i Norge ikke påvirkes av stat eller Norges Idrettsforbund (NIF) (Antidoping Norge [ADNO], 2017b, s. 5). ADNO sier selv at deres oppgave er «å verne om de rene idrettsutøverne og bidra til et dopingfritt samfunn» (ADNO, 2017b, s. 5). Dette innebærer en rekke tiltak for å bevare idrettens egenart, hvor denne studien retter søkelyset mot det forebyggende antidopingarbeidet. Enda mer presist tar studien sikte på å undersøke ADNOs Rent Særforbund-sertifisering.

1.1 Bakgrunn for studien

Grunnleggende i WADC og det tilhørende støttedokumentet *International standards for education* (ISE) er å skape antidopingprogrammer som bevarer idrettens integritet (WADA, 2021b, s. 13). ADNO sine forebyggende programmer kan overordnet deles inn i to kategorier. De som direkte angår idretten og de som angår folkehelsen. For folkehelsen innebærer dette programmer som Rent Senter, Ren Skole og Ren Elev, mens for idretten gjelder det de forebyggende programmene: Ren Utøver, Rent Idrettslag og Rent Særforbund. For de idrettsspesifikke har ADNO tilpasset et program for hvert nivå av idretts-Norge som befinner seg under NIF.

Bakgrunnen for denne masteroppgaven skyldes et ønske fra ADNO om en undersøkelse av deres Rent Særforbund sertifisering. Årsaken til dette kan argumenteres for gjennom artikkel 6.3 i ISE, hvor WADA understreker relevansen for å søke partnerskap med forskningsinstitusjoner for å ytterligere forsterke evalueringen av programmet (WADA, 2021a, s. 14). Kinahan og Stuart (2022, s. 253) har også trukket frem forskning som et av stikkordene for fremtidens antidopingarbeid. Studien i seg selv tilhører under NIHs Institutt for idrett og samfunnsvitenskap, og er som sagt etter ønske fra ADNO.

ADNO har siden 2012 tilbudt det forebyggende antidopingprogrammet Rent Særforbund, men i 2017 omgjorde ADNO programmet til en sertifiseringsordning (ADNO, 2017a). Bakgrunnen for dette skyldes et vedtak som Idrettstyret i NIF gjorde i 2017, hvor de påla særforbund egne kriterier rundt antidopingarbeid som måtte oppfylles for å tildeles fullt rammetilskudd (Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité [NIF], 2018, s. 20). Hensikten bak vedtaket var å sikre særforbunds oppfølging av sine medlemsforpliktelser fra WADC, som de er bundet av gjennom medlemskap i NIF. Ved å endre Rent Særforbund til en sertifiseringsordning sikrer ADNO at tiltakene til særforbund blir fulgt opp, og særforbund sikrer seg at kravene fra NIF blir tilfredsstilt. Allerede i 2017 ble de første 15 særforbundene sertifisert og i dag er hele 54 av 55 særforbund sertifisert. Daværende Idrettspresident Tom Tvedt uttrykte at «Rent Særforbund-programmet er et av flere gode tiltak ADNO har utviklet i sitt forebyggende arbeid for idrettsorganisasjonen. ADNO har utviklet gode standarder og har lang erfaring i å presentere innholdet på en pedagogisk og helhetlig måte. I tillegg er de flinke til å følge opp, og det er en styrke for travle særforbund» (ADNO, 2017a).

1.2 Problemstilling

Formålet med denne studien er som sagt å gi en ekstern undersøkelse av Rent Særforbund-sertifiseringen. Gjennom å belyse ulike sider av Rent Særforbund vil det gi kunnskap som er tenkt som et utgangspunkt for å videreutvikle sertifiseringsprogrammet og kunne bidra til et forsterket samarbeidet mellom ADNO og særforbund. Dette krever en nøye utformet problemstilling ettersom den bidrar til å gi studien retningslinjer og tydeliggjør hvordan temaet både er avgrenset, og åpent (Thagaard, 2018, s. 46). Gjennom å formulere en problemstilling med en viss grad av fleksibilitet legges det til rette for at studien lar seg gjennomføre, men samtidig er den åpen nok til at temaer som på forhånd var ukjente kan inkluderes.

For å skaffe data er det mange ulike metoder. Jeg har valgt å ta for meg et semistrukturert intervju. Dette argumenterer jeg for i kapittel 4. Her ønsker jeg å intervju antidopingansvarlige i et utvalg særforbund, ettersom alle sertifiserte særforbund har en antidopingansvarlig med hovedansvaret for særforbundets forebyggende antidopingarbeid. Dette vil sannsynligvis være den personen i hvert særforbund som sitter med mest kunnskap om Rent Særforbund. Med dette som utgangspunkt er problemstillingen formulert som følger:

Hvilke holdninger har et utvalg antidopingansvarlig i særforbund med Antidoping Norges «Rent Særforbund»?

Her vektlegger problemstillingen et sentralt begrep for å undersøke sertifiseringsprogrammet, holdning. I denne studien defineres holdninger som «en persons oppfatninger av spesifikke objekter, handlinger eller situasjoner» (Kirkhaug, 2013, s. 40). På bakgrunn av at oppfatninger omfavner en måte å forstå eller tolke noe på (Det Norske Akademis ordbok, u. å.), kan holdninger forstås som den fortolkede forståelsen antidopingansvarlige har av Rent Særforbund. For å svare på problemstillingen vil jeg benytte meg av teorier om organisasjonskultur for å undersøke utvalgets holdninger, og gi funnene mine mening. Både holdninger og organisasjonskultur kommer jeg tilbake til i kapittel 3.

Gjennom tolkninger av antidopingansvarliges holdninger vil jeg danne et datagrunnlag som gir presis og nyttig informasjon, som kan bidra i videreutviklingen av programmet. Dette innebærer å belyse problemstillingen ved å undersøke ulike aspekter

ved Rent Særforbund, inkludert hvilken motivasjon særforbund har for å bli et Rent Særforbund, i hvilken grad Rent Særforbund er sentrert i særforbunds verdiarbeid, hvordan Rent Særforbund har bidratt til endring i det forebyggende antidopingarbeidet og erfaringer i samarbeidet med ADNO.

1.3 Studiens oppbygging

For å svare på problemstillingen kommer jeg først til å sette hele studien i kontekst. Dette innebærer å se på WADC med tilhørende læringsdokumenter, Rent Særforbund-sertifiseringen, og holdninger og verdier i norsk idrett. Deretter kommer et kapittel som tar for seg studiens teoretiske rammeverk. Dette innebærer en gjennomgang av hvordan jeg vil benytte meg av organisasjonskultur for å undersøke studiens funn. Kapittel 4 er en redegjørelse av metoden jeg har brukt i planlegging, gjennomføring og analyse. Deretter kommer en delt resultat- og diskusjonsdel hvor jeg tar for meg ett og ett tema fra tematisk analyse før jeg avslutningsvis vil knytte dette sammen i en konklusjon.

2. Kontekst

2.1 WADA Code

WADA ble stiftet i 1999 og har gjennom et samarbeid mellom stat og idrett, med IOC i spissen, en ledende posisjon innen antidoping. «WADA`s mission is to lead a collaborative worldwide movement for doping-free sport by developing, harmonizing, coordinating and monitoring anti-doping rules and policies across all sports and countries» (WADA, u.å.). WADA er med andre ord en koordinert selvstendig organisasjon som arbeider for dopingfri idrett både nasjonalt og internasjonalt.

En av WADAs viktigste oppgaver er arbeidet med internasjonale dopingregler, deriblant WADC. WADC er et fundamental og universalt dokument som verdens antidopingarbeid er basert på (WADA, 2021b, s. 9). Formålet med koden er å videreutvikle antidopingarbeidet gjennom en universell harmonisering blant underskrivere. Dette innebærer at koden skal være spesifikk nok til å nå en fullstendig harmonisering hvor det viser seg nødvendig, men likevel åpen nok til å kunne gi fleksibilitet til hvordan antidopingprinsipper implementeres (WADA, 2021b, s. 9-10).

Som det kommer frem i artikkel 23 av WADC (WADA, 2021b, s. 144-145) skal underskrivere implementere gjeldende lovbestemmelser i henhold til koden. For ADNO kommer dette tydelig frem i deres strategiplan for 2020-2023. I det tredje løftet understreker ADNO sin rolle i samarbeidet med WADA: «Vi skal arbeide for et sterkt og uavhengig WADA» (ADNO, 2020b, s. 18). Tilsvarende konkret antidopingarbeid nevnes også eksplisitt i det fjerde løftet: «Vi skal tilby et helhetlig antidopingarbeid i tråd med WADAs regelverk til alle konkurransemiljøer» (ADNO, 2020b, s. 21). ADNO understreker at de ønsker å nå WADAs målsetninger gjennom et tett samarbeid med organisasjonen (ADNO, u.å.-d). Dette samarbeidet er for NIF viktig at foregår uavhengig fra idretten. Dette ble styrket så sent som ved Idrettstinget 2021: «Idrettstyret skal i tingperioden arbeide for at NIF ikke skal utføre oppgaver som WADC forutsetter skal skje med nødvendig distanse fra idretten» (NIF, 2022, s. 31). Dette ansvaret ligger hos nettopp ADNO som Norges nasjonale antidopingorganisasjon.

2.2 International Standards of Education og Rent Særforbund

De internasjonale standardene ble først introdusert i 2019 og er nå en viktig del av den nyeste versjonen av WADC, som tredde i kraft 1. Januar 2021 (Woolf, 2020, s.

2). Disse åtte standardene har til hensikt å harmonisere forholdet mellom antidopingorganisasjoners ansvar overfor spesifikke tekniske deler av antidopingprogrammer (WADA, 2021b, s. 10). ISE er sentral for denne studien ettersom den sikrer at underskrivere av WADC utvikler læringsprogrammer for forebyggende antidopingarbeid. Som underskriver har ADNO utviklet flere slike læringsprogrammer, hvor Rent Særforbund er et av dem. Andre læringsprogrammer hos ADNO som også resulterer i en sertifisering er blant annet Rent Idrettslag og Ren utøver. Summen av disse tre kan man som nevnt argumentere for at dekker store deler av idretts-Norge.

Sentralt i ISE er verdibasert læring. Verdibasert læring defineres som: “Delivering activities that emphasize the development of an individual’s personal values and principles. It builds the learner’s capacity to make decisions to behave ethically” (WADA, 2021a, s. 9). Verdibasert læring er viktig ettersom det forsterker rene utøveres identitet (Petróczi et al., 2021, s. 16), samtidig som bevisstgjøring rundt antidoping fremmer aktiv støtte av generelle antidoping-retningslinjer blant utøvere (Barkoukis et al., 2022, s. 10).

Læringsprogrammet Rent Særforbund bygger på at særforbund selv tar eierskap til forebyggende antidopingarbeid. «Konseptet skal sikre et minimum av antidopingkunnskap i organisasjonen, og vise holdninger mot doping gjennom konkrete handlinger» (ADNO, u.å.-c). Rent Særforbund blir implisitt nevnt i det andre løftet av strategiplanen til ADNO hvor det står at ADNO «skal gjøre det enkelt for forbund, krets og klubber å gjennomføre et godt forebyggende antidopingarbeid» (ADNO, 2020b, s. 17).

Veien mot å bli et Rent Særforbund starter med et styrevedtak (ADNO, u.å.-c). Deretter starter et innledende møte mellom ADNO og særforbund som skal fungere som en inngang til *utviklingsfasen*. I denne fasen skal risikofaktorer, målgrupper og innsatsområder defineres. I tillegg skal det utvikles en handlingsplan og beredskapsplan. Alt dette skal forankres i det enkelte særforbundet og resulterer i en sertifisering om kravene er innfridd. Etter sertifiseringen følger et årlig statusmøte og hvert andre år skal forbundene re-sertifiseres (ADNO, u.å.-c). Med forankring i NIFs lov §12.1 (NIFs Lov, 2022, s. 30) har ADNO utviklet syv kriterier for sertifisering (ADNO, 2020a). Kriteriene er konkrete tiltak som skal bidra til å nå målsetningen med Rent Særforbund og derav også ADNOs visjoner. Hvert særforbund som ønsker å bli sertifisert må derfor innfri disse fellesidrettslige kriteriene.

Alle læringsprogrammer i tråd med ISE bygges på fire komponenter: *Value-Based Education, Awareness Raising, Information Provision* og *Anti-Doping Education*. Gjennom å gi særforbund eierskap til eget forebyggende antidopingarbeid bygger Rent Særforbund på disse fire komponentene. Dette kommer til uttrykk i oppbyggingen av Rent Særforbund. I utviklingsfasen mot å bli sertifisert skal det enkelte særforbund definere målgrupper og risikofaktorer (Awareness Raising), mens gjennom innsatsområder og handlingsplanen sikrer sertifisering at særforbund gjør læringstiltak rundt forebyggende antidopingarbeid (Value-Based Education og Anti-Doping Education). Til slutt skal Rent Særforbund sikre et minimum av antidopingkunnskaper i hvert særforbund hvor man gjennom årlig oppfølgingsmøte og re-sertifisering får oppdatert informasjon på området (Information Provision).

I utviklingen av Rent Særforbund går sertifiseringen hånd i hånd med ISE. I utviklingen av et læringsprogram skal man ifølge punkt 4.2 og 4.3 av ISE (WADA, 2021a) først redegjøre for alle potensielle målgrupper før man i et *Education Pool* prioriterer hvilke målgrupper som er viktigst for den tilhørende *Education Plan*. Dette gjenspeiler det syvende kriteriet fra Rent Særforbund hvor det står at handlingsplanen utover gitte minimumskriterier skal «[...] inneholde innsatsområder og tiltak rettet mot hele bredden av deres organisasjon, basert på en risikovurdering av egen idrett» (ADNO, 2020a). Slike innsatsområder og risikovurderinger finner vi eksempelvis i handlingsplanen til skytterforbundet. De har satt tydelige innsatsområder (Education Pool) hvor det kommer frem at den største risikoen for doping i deres idrett er manglende kunnskap om regelverk (Norges Skytterforbund, 2020, s. 3).

I selve implementeringen av læringsprogrammet inneholder Rent Særforbund flere sentrale temaer som i lys av ISE skal prioriteres inn mot innsatsområdene av handlingsplanen (WADA, 2021a, s. 13). Gjennomgående i prosessen av et læringsprogram understreker WADA (2021a, s. 14) viktigheten av gjennomgående evalueringer. Rent Særforbund sikrer dette gjennom sin årlige evaluering og kvalitetssikrer gjennom hver sertifisering (ADNO, 2020a).

Til tross for en klar sammenheng mellom Rent Særforbund og ISE, har forskning vist at læringsprogrammer kan ha gitte begrensninger. Gatterer et al. (2020) påpeker at tidligere læringsprogrammer har hatt utfordringer med implementering. Læringsprogrammer kan oppfattes som en tidkrevende prosess hvor den største barrieren virker å være finansiell støtte og ressurser i form av personell (Gatterer et al., 2020, s. 236). Begrensninger i form av ressurser og kapasitet underbygges av Woolf

(2020, s. 3) som peker på at dette er utfordringer flere sliter med når det kommer til læringsprogrammer. Dette kan trolig også gjelde for Rent Særforbund ettersom ressursene i idretts-Norge også er begrensede (NIF, 2015, s. 6).

2.3 Holdninger og verdier i norsk idrett

For å forstå hvordan ADNO har fått hele 54 av 55 særforbund til å innfri kravene som kreves for å bli et Rent Særforbund, må en grunnleggende forståelse av de sosiale holdningene og verdiene som befinner seg i norsk idrett ligge til grunn. En forståelse av norsk kontekst er viktig ettersom tidligere forskning viser at verdier og holdninger rundt doping varierer i ulike land (Woolway et al., 2021). Formidling av antidoping må derfor forstås i en nasjonal kontekst (Petróczi et al., 2017, s. 171). Girginov (2006) som brukte det bulgarske vektløfterforbundet for å se på hvordan en godkjent universal antidoping politikk (WADC) fungerer i praksis, oppsummerte slik:

We have seen that organizations develop and maintain an image of themselves, which they try to extend to the environment in which they operate. A change in doping culture implies re-evaluation of some of those fundamental values and beliefs on which the image is based. (Girginov, 2006, s. 264).

Skal man få en praksis i tråd med etikken av WADC påpeker Girginov at de grunnleggende verdiene og holdningene man finner bør være til stede i det enkelte særforbund.

I Norge eksisterer en betydelig tendens til å ha restriktive holdninger til doping. I en kartleggingsrapport av Hansen et al. (2019, s. 16) fant de at hele 96,7% av ansatte, tillitsvalgte og toppidrettsutøvere i norsk idrett ville avstått fra å bruke doping som var vanskelig å oppdage, når presentert med et etisk dilemma. Grunnen til dette høye tallet er komplekst og kan skyldes flere faktorer, men Hansen et al. (2019, s. 20) argumenterer for betydningen av et tydelig holdningsarbeid i norsk idrett og idealet om fair play. Dette kan sannsynligvis støttes av viktigheten verdibasert læring har i ISE for å innplante idrettens egenart i ung alder. En annen mulighet for denne høye svarprosenten er en regulert norm blant idrettsutøvere for å beskytte idretten mot beskyldninger om doping og bekymringer om å selv formidle antidopingholdninger (Sandvik et al., 2017, s. 202).

Et eksempel på holdninger i norsk idrett er tidligere olympisk mester og IOC medlem Ådne Søndrål som fortalte at doping var den nest største forbrytelsen en Nordmann kunne begå, dette beskrev han som forræderi mot nasjonen og kun misbruk av barn anså han som verre (Hanstad, 2011, s. 142). Dette utsagnet er satt litt på spissen og tatt ut av kontekst, men eksemplifiserer tilstedeværelsen av sterke holdninger i idretts-Norge. Restriktive holdninger finner vi ikke bare hos idrettsutøvere, men også blant vanlige folk. I en undersøkelse av Norsk Monitor for befolkningen generelt, fra 2011, svarte kun 1% at de mente forbudte stoffer kunne godtas eller godtas under tvil (Breivik, 2013, s. 198).

Likevel betyr ikke dette at forbudte stoffer ikke er til stede blant befolkningen i Norge. I en stortingsmelding med navn «Se meg! – alkohol – narkotika – doping» kommer det frem at forbudte stoffer er et samfunnsproblem. Når det kommer til doping trekker stortingsmeldingen frem at en økende mengde dop må ses i sammenheng med kroppsfikseringen i dagens samfunn (Meld. St. 30 (2011–2012), s. 55). Dette er aktuelt også i dag ettersom kroppsidealet gradvis har endret seg til noe som for flere virker uoppnåelig og dermed muliggjør for snarveier til «drømmekroppen» (ADNO, u.å.-a). Denne trenden virker å ha økt ytterligere basert på en nyere undersøkelse av Breivik et al. (2022, s. 5) hvor utvalget var mer åpne for prestasjonsfremmende midler og kroppsfiksering enn tidligere forskning. Det er viktig å understreke at et klart mindretall av utvalget i studien var villig til å bruke prestasjonsfremmende midler (Breivik et al., 2022).

Mye tyder på at Norge over lengre tid har hatt tydelige og målrettede holdningskampanjer. I 1994 presenterte NIF, på bakgrunn av en lengre verdikampanje, fire grunnverdier for norsk idrett: idrettsglede, helse, fellesskap og ærlighet (Gilberg et al., 2006, s. 337). Disse verdiene er svært ulike, men kan alle være forebyggende i antidopingarbeidet. Gilberg et al. (2006, s. 337) argumenterer for dette på følgende måte.

- Idrett kjennetegnet med *glede* står i kontrast til seriøs toppidrett med resultatfokus som lettere muliggjør for bruk av ulovlige prestasjonsfremmende midler.
- En idrett med fokus på *fellesskap* vil vanskeliggjøre bruken av ulovlige dopingmidler for idrettsutøvere ettersom deltakerne vil ha empati ovenfor konkurrenten og se på dem som venner.

- Idrett med *helse* og sunn livsstil i fokus vil gi idrettsutøvere indre motstand mot ulovlige dopingmidler som på sikt kan skade utøvernes helse.
- En *ærlig* idrettsutøver vil ikke jukse, men respektere fair play og følge regler.

Effekten av disse kampanjene underbygges av Mortimer et al. (2021, s. 539) som argumenterer for at verdibaserte intervensjoner for antidoping bør kombinere moralske verdier som ærlighet og respekt, sammen med idrettens verdier. Verdiene fra 1994 er fremdeles å finne under formålsparagrafen i NIFs lov hvor det står at «All idrettslig aktivitet skal bygge på grunnverdier som idrettsglede, fellesskap, helse og ærlighet» (NIFs Lov, 2022, s. 3). Med andre ord ser vi grunnleggende verdier som kan knyttes til forebyggende antidopingarbeid som et fundament i all aktivitet i den norske idretten.

Relevansen av forebyggende antidopingarbeid er altså tydelig i de øverste leddene av idretts-Norge. I Meld. St. 26 (2011–2012) skriver Kulturdepartementet at «Det er et sentralt mål for norsk idrett og en forutsetning for den statlige støtten til den organiserte idretten, at all aktivitet og øvrig arbeid innenfor organisasjonen skal ha en klar verdiforankring» (s. 118). Denne verdiforankringen finner vi som nevnt ovenfor i NIFs lov og all idrettsaktivitet skal bygges på disse. Man kan derfor argumentere for at grunnverdiene forstås som grunnlaget for den statlige støtten. Når det kommer til relevansen av antidoping trekker Kulturdepartementet frem tre grunner for at forebyggende antidopingarbeid er viktig. For det første er doping helseskadelig for en utøver, for det andre strider det med prinsippet om fair play og for det tredje strider det med idrettens verdigrunnlag (Meld. St. 26 (2011–2012), s. 118-119).

I lys av en norsk kontekst er det klart at holdningene til forebyggende antidopingarbeid er sterkt forankret i idretten, samfunnet og staten. Hansen et al. (2019, s. 92-93) gir oss innsikt i en norsk antidopingkultur som i stor grad reflekterer WADAs ønske om å sikre utøveres rettigheter til en dopingfri idrett (WADA, 2021b, s. 9). Likevel betyr ikke dette at norsk idrett er fri for doping. Hanstad (2011, s. 145) har fremhevet dilemmaet om at toppidrett handler om å bryte grenser for å oppnå prestisje og økonomisk gevinst, hvor det til tross for klare retningslinjer er opplagt at enkelte utøvere vil bryte spillereglene for egen vinning. Dette paradokset støttes av Tangen og Møller (2019, s. 650), som argumenterer for at antidoping kan forstås som en moralsk kamp mot den umoralske mentaliteten i eliteidretten. Hanstad (2011, s. 152) konkluderer med at dette paradokset av å være best, men samtidig ærlig, er premisser av toppidretten vi må akseptere.

3. Teori

I det følgende kapitlet skal jeg ta for meg det teoretiske rammeverket jeg skal bruke for å belyse problemstillingen. Teori er viktig ettersom det er et redskap for å undersøke og drøfte datamaterialet (Rienecker & Jørgensen, 2013, s. 179). Dette innebærer at funnene mine skal ses gjennom et filter bestående av teorien jeg tar i bruk. Denne studien kommer som nevnt til å bruke teori om organisasjonskultur for å se på holdningene til antidopingansvarlige. Organisasjonskultur er hensiktsmessig ettersom teorien legger til rette for å forstå hvordan særforbund arbeider med forebyggende antidopingarbeid gjennom å sette antidopingansvarliges holdninger i et større rammeverk. Overordnet kan man argumentere for at ADNO ønsker å skape en organisasjonskultur hvor det forebyggende antidopingarbeidet er prioritert.

3.1 Organisasjonskultur

For å kunne forstå holdningene utvalget har til Rent Særforbund skal jeg videre forklare hvordan denne studien vil benytte seg av teorier om organisasjonskultur. Dette innebærer både en definisjon av organisasjonskultur, avklaring av sentrale begreper og sammenhengen mellom dem.

For å kunne forstå organisasjonskultur må en grunnleggende forståelse av kultur ligge til grunn. Alvesson (2013, s. 3) skriver at det ikke finnes noen klar enighet om hva som ligger i begrepet kultur, selv ikke i antropologien. Dette gjør at det hverdagslige begrepet oppleves noe diffust og understreker viktigheten av en definisjon. For å få en sterkere forståelse av begrepet vil følgende fem antagelser rundt kulturelle fenomener tas utgangspunkt i: (1) De har en relasjon til historie og tradisjon. (2) De har dybde, vanskelige å gjøre rede for og forstå, og må tolkes. (3) De er kollektive og delte blant medlemmer i en gitt gruppe. (4) De er først og fremst ideelle, har å gjøre med meninger, forståelser, kunnskap, antakelser og andre u håndgripeligheter. (5) De er holistiske, intersubjektive og emosjonelle fremfor rasjonelle og analytiske. (Alvesson, 2013, s. 3).

Med disse grunnleggende antakelsene av kultur kan man få en dypere forståelse av hva som kjennetegner en organisasjonskultur. Organisasjonskultur anses som en relativt bred teori og derfor er det viktig å definere de sentrale konseptene av organisasjonskultur denne studien tar utgangspunkt i. I en systematisk litteraturstudie gjennomført av Maitland et al. (2015) understreker hun viktigheten av dette for studiens gyldighet:

When what is being researched, in studying organizational culture, is not specified distinctly, it is unclear exactly what the findings of a study represent. This requires a clarification of the concept of culture, including the definition and operationalization in sport organisations, so that the meaning of culture is not assumed or used in a common sense way to mean normative practices. (Maitland et al., 2015, s. 512)

Gjennom intervjuene med utvalget vil det gi indikasjoner på organisasjonskulturen som eksisterer i særforbund. Dette er viktig ettersom intervjuer med antidopingansvarlige ikke gir tilstrekkelig og bred nok empiri til å presentere en enhetlig organisasjonskultur i hverken NIF eller særforbund. Derfor kommer heller organisasjonskultur som teori til å bli brukt som et rammeverk som tillater meg å drøfte antidopingansvarliges holdninger på en relevant og hensiktsmessig måte.

3.2 Definisjon av organisasjonskultur

Det finnes ulike definisjoner for hva organisasjonskultur er, men den vanligste definisjonen er hentet fra Edgar Schein:

Organisasjonskultur er et mønster av grunnleggende antakelser utviklet av en gitt gruppe etter hvert som den lærer å mestre sine problemer med ekstern tilpasning og intern integrasjon – som har fungert tilstrekkelig bra til at det blir betraktet som sant, og som derfor læres bort til nye medlemmer som den riktige måten å oppfatte på, tenke på og føle på i forhold til disse problemene. (Jacobsen & Thorsvik, 2019, s. 124)

Denne definisjonen tar utgangspunkt i at kultur er en læringsprosess som utvikles gjennom et sett av oppfatninger og verdier i samspillet mellom en organisasjon, og dens medlemmer. Dette kommer til uttrykk gjennom medlemmenes handlemåte. I en begrepsavklaring rundt organisasjonskultur av Henning Bang (2013) lagde han en egen sammenfattet definisjon: «Organisasjonskultur er de sett av felles normer, verdier og virkelighetsoppfatninger som utvikles i en organisasjon når medlemmene samhandler med hverandre og omgivelsene, og som kommer til uttrykk i medlemmenes handlinger og holdninger på jobben» (Bang, 2013, s. 4). Til forskjell fra Scheins definisjon kan

denne anses noe forenklet, hvor den største forskjellen er fokuset på mønsteret av grunnleggende antakelser og hvordan Schein konkret inkluderer hvordan nye medlemmer i en organisasjon lærer seg organisasjonskulturen.

Bang (2020, s. 64) argumenterer for at ved å se på verdier, normer og virkelighetsoppfatninger så dekker man også over Scheins sentrale begrep om grunnleggende antakelser. Denne studien vil også se bort fra grunnleggende antakelser. Dette betyr likevel ikke at Scheins definisjon ikke er aktuell. Ettersom det har vært en del utskiftninger i rollen som antidopingansvarlig i ulike særforbund aktualiseres relevansen av å også ta i bruk hvordan nye medlemmer lærer seg kulturen. Derfor vil denne studien ta i bruk en egen, kombinert, definisjon på organisasjonskultur med primært utgangspunkt i Bang: Organisasjonskultur er de sett av felles normer, verdier og virkelighetsoppfatninger som utvikles i en organisasjon når medlemmene samhandler med hverandre og omgivelsene, og som kommer til uttrykk i medlemmenes handlinger og holdninger på jobben, og hvordan dette læres til nye medlemmer som den riktige måten å handle og tenke på.

Det er flere sentrale momenter i denne definisjonen. For det første må kultur forstås som noe som er felles hos en gruppe i en organisasjon. For det andre innebærer dette at det kan eksistere ulike normer, verdier og virkelighetsoppfatninger i en organisasjon. For det tredje baseres kultur på læring, både gjennom ekstern tilpasning (i forhold til omgivelsene) og intern integrasjon (samhandling i organisasjonen) (Jacobsen & Thorsvik, 2019, s. 124). For det fjerde peker definisjonen på at kultur ikke alene handler om hva man tenker eller ønsker, men kommer til uttrykk gjennom medlemmers oppførsel og holdninger (Bang, 2013, s. 5). For det femte vil kulturen i en organisasjon læres videre til nye medlemmer som den riktige måten å handle på. En organisasjonskultur kan oppfattes konstant så lenge den oppfattes som riktig blant medlemmene, men kulturen vil utfordres så fort det blir misnøye (Alvesson, 2013, s. 187-188; Jacobsen & Thorsvik, 2019, s. 124).

3.3 Begrepsavklaring

Definisjonen av organisasjonskultur bygger på flere viktige begreper som jeg skal ta i bruk for å forstå mine funn. I det følgende skal jeg forklare hvordan denne studien forstår begrepene for å kunne ilegge holdningene til antidopingansvarlige mening.

3.3.1 Holdninger

Et viktig utgangspunkt for å kunne undersøke holdningene antidopingansvarlige har av Rent Særforbund-sertifiseringen er en begrepsavklaring av nettopp *holdning*. Som definisjonen av organisasjonskultur påpeker, kommer organisasjonskultur til uttrykk gjennom handlinger og holdninger. Jeg har, som nevnt i 1.2, definert holdninger som «en persons oppfatninger av spesifikke objekter, handlinger eller situasjoner» (Kirkhaug, 2013, s. 40). Med andre ord kan oppfatningene utvalget presenterer i intervjuene forstås som en indikasjon på deres holdninger og videre gjennom teori peke på antidopingkulturen som eksisterer i Norges særforbund.

Alle holdninger er naturligvis ikke like. Vogel og Wänke (2016, s. 243) argumenterer for at sterke holdninger kan fungere som en prediksjon for handling. Dette skyldes blant annet sterke holdningers stabilitet og konsistens, som bidrar til lignende handlinger på tvers av situasjoner. Et eksempel på dette er en antidopingansvarlig som har sterke holdninger om at forebyggende antidopingarbeid er unødvendig i egen idrett. Denne personen vil sannsynligvis ikke prioritere dette i det daglige arbeidet, og heller ikke fronte dette på eventuelle styremøter.

Et annet perspektiv på holdning er hva Voas (2014, s. 2) definerer som sosiale holdninger. Han skriver om sosiale holdninger som enten utsagn om hva folk bør gjøre (prescriptive statements) eller generell evaluerende dømmekraft om hva som er rett og galt (evaluative judgements). Denne studien kommer videre til å benytte seg av Voas' sosiale holdninger om begrepet holdning.

Ser man bort fra psykologien er det spesielt denne evaluerende dømmekraften som er sentral. «Attitudes are evaluative judgements applying to others as well as ourselves. They are not merely personal likes and dislikes; they concern how people in general ought to think, feel and behave» (Voas, 2014, s. 2). Voas (2014, s. 3) understreker at holdninger er meninger, men ikke alle meninger er holdninger. Evalueringer som ikke er verdibaserte vurderinger, eks: doping er farlig for helsen, er ikke sosiale holdninger. Dette skyldes at meningen er faktabasert fremfor normativ (Voas, 2014, s. 3). Et eksempel på en slik normativ holdning kan være: Skiforbundet bruker for lite ressurser på forebyggende antidopingarbeid. Ved å se på sosiale holdninger i tråd med WADC, vil det gjennom organisasjonskultur kunne bistå med å forstå antidopingansvarliges holdninger til Rent Særforbund-sertifiseringen.

3.3.2 Verdier

Ettersom Rent Særforbund skal bidra til å styrke verdibasert-læring i det enkelte særforbund vil verdier antidopingansvarliges holdninger gir uttrykk for være viktige å undersøke. Dette skyldes at alle handlinger både individuelt og på organisasjonsnivå er verdibaserte (Espedal et al., 2022, s. 1). For å forstå hvordan antidopingansvarliges holdninger bidrar til at særforbund jobber aktivt med forebyggende antidopingarbeid vil en undersøkelse av verdier være hensiktsmessig. Dette skyldes at verdier er grunnlaget for holdninger og representerer konkrete uttrykk av en persons verdier (Busch, 2014, s. 22).

Verdier kan forstås som «et underliggende konsept som påvirker individenes vurderinger uten at de nødvendigvis er seg dette bevisst» (Busch, 2014, s. 18). Denne definisjonen peker på at man ikke nødvendigvis gjør reflekterte vurderinger av sine verdier før man handler. En antidopingansvarlig gjør for eksempel ikke nøye refleksjoner om verdien fair play før hun tar initiativ til at landslagsutøvere skal gjennomføre Ren Utøver.

Det er vanlig å skille verdier inn i implisitte og eksplisitte verdier. *Eksplisitte verdier* viser til verdier som uttrykkes verbalt av individer, grupper eller organisasjoner (Espedal et al., 2022, s. 16). Dette forstås som forfekte verdier eller bevisste evalueringer som individer eller organisasjoner sier de tror på (Bang, 2020, s. 50). I en organisasjon kan man se dette gjennom blant annet visjoner og strategier. Et eksempel på dette er ADNOs visjon: «Ren Trening. Like Muligheter» (ADNO, 2017b, s. 5). *Implisitte verdier* er ikke-verbale og kan uttrykkes gjennom handlinger (Espedal et al., 2022, s. 16). Implisitte verdier kan være like som eksplisitte verdier en organisasjon har, men også ulike. Dette skyldes at medlemmer i en organisasjon kan ha egne verdier som ikke nødvendigvis gjenspeiler organisasjonens (Espedal et al., 2022, s. 16). Disse operative verdiene er altså verdiene som faktisk ligger bak våre handlinger og er ikke nødvendigvis bevisste for medlemmene i en organisasjon (Bang, 2020, s. 51).

3.3.3 Normer og virkelighetsoppfatninger

Normer kan forstås som «bestemte prinsipper eller regler som mennesker forventes å følge» (Jacobsen & Thorsvik, 2019, s. 128-129). For antidopingansvarlige vil deres holdninger om hva som forventes vise til normer de opplever at eksisterer i særforbundet. I en organisasjon kan normene være eksplisitte, men svært ofte er de

implisitte og mindre bevisste hos medlemmer. Normer kan ofte deles inn i to typer: deskriptive- og injunktive normer (Bang, 2020, s. 54). *Deskriptive normer* beskriver hva som er, eller hvordan man som medlem oppfører seg. *Injunktive normer* beskriver hva som bør være. Dette innebærer atferd som både anerkjennes og som oppfattes uakseptable i en gruppe. For eksempel kan en antidopingansvarlig som opplever negative konsekvenser ved å ikke levere Rent Særforbund re-sertifiseringen før fristen endre oppførsel gjennom normativ innflytelse (injunktiv norm). På samme måte kan en antidopingansvarlig i et særforbund hvor forebyggende antidopingarbeid er viktig levere re-sertifiseringen før fristen er ute gjennom informativ innflytelse (deskriptiv norm).

Det siste kjerneelementet i definisjonen av organisasjonskultur omhandler *virkelighetsoppfatninger* i en organisasjon. Dette kan defineres som «oppfatninger om virkeligheten som medlemmene av kulturen utvikler og bruker for å skape mening i det de erfarer» (Bang, 2020, s. 57). Kort fortalt kan altså dette beskrives som hva medlemmer i en organisasjon kollektivt opplever som sant og usant. Hvor holdninger er definert som en persons oppfatninger er altså virkelighetsoppfatninger kollektive oppfatninger. Bang (2020, s. 57) beskriver kollektive virkelighetsoppfatninger som et filter medlemmene ser virkeligheten gjennom som bidrar til å skape mening, dette kan være mening i relasjoner, objekter, handlinger eller utsagn. Det er ikke så nøye om disse er sanne, men det sentrale er om disse oppfattes som sanne for medlemmene. Et eksempel på en slik virkelighetsoppfatning i et særforbund kan være at det er ADNO alene som har hovedansvaret for å skape en ren idrett. Da kan det tenkes at særforbunds atferd vil nedprioritere det forebyggende antidopingarbeidet. Ved å undersøke antidopingansvarliges holdninger vil virkelighetsoppfatningene gi et innblikk i hvordan de forstår den delen av organisasjonskulturen som omhandler antidoping.

3.3.4 Sammenhengen mellom begrepene

Samspeillet mellom disse kjerneelementene fungerer som et utgangspunkt for å kunne forklare innholdet i kulturen og kan kalles for *kulturinnholdet* i en organisasjonskultur (Bang, 2013, s. 8; 2020, s. 49). Altså de betydningene, meningene og modellene som påvirker atferd man finner i en organisasjon. Bang (2020, s. 48-49) ser på kulturinnhold som gjensidig avhengig av *kulturuttrykk* i en organisasjon. Kulturuttrykk, som gjerne også kalles artefakter, er «synlige manifestasjoner av kulturinnholdet, og blir dermed de handlingsmønstre, objekter, strukturer, ritualer,

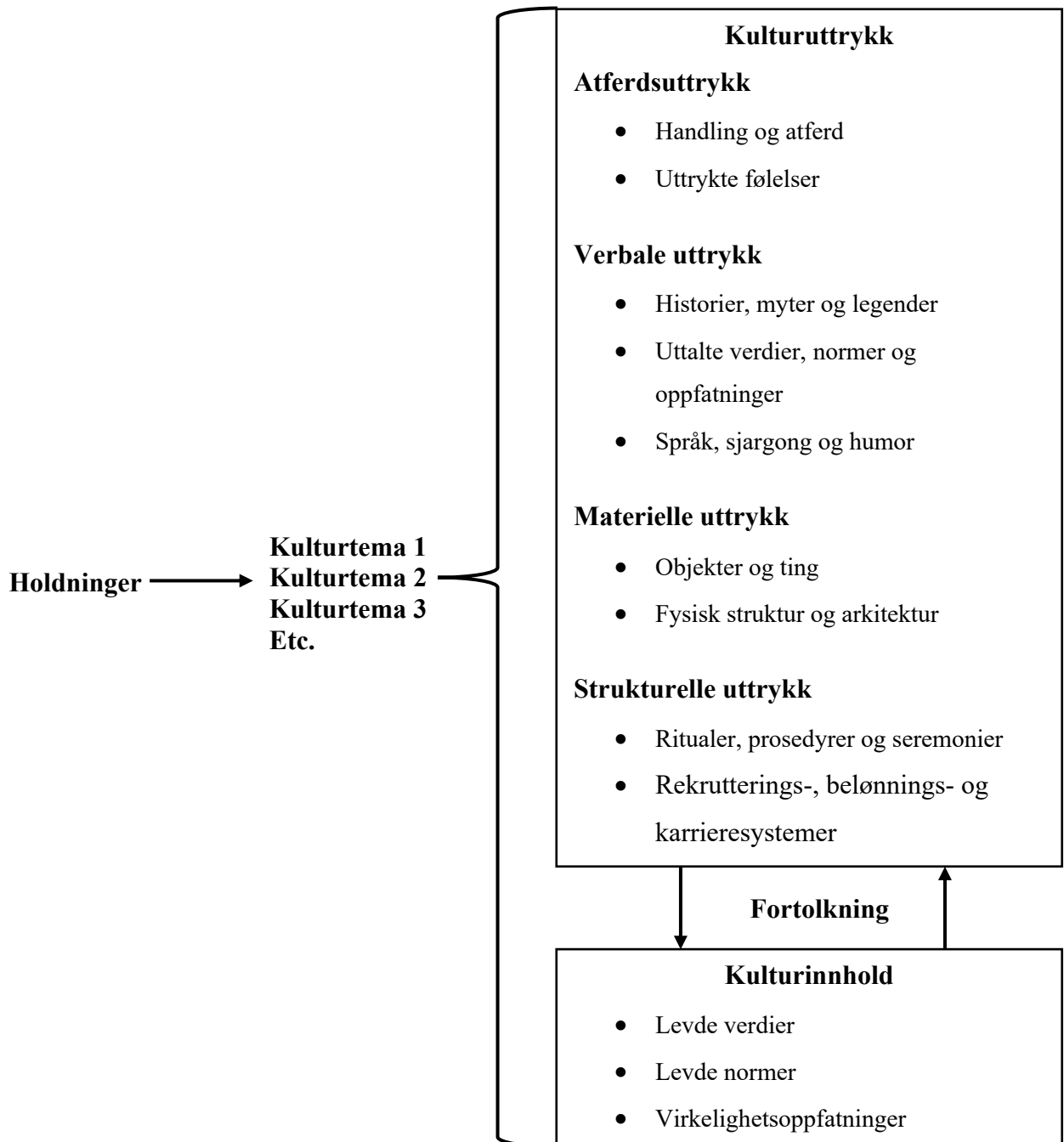
seremonier, symboler og den praksis som kulturinnholdet kommer til uttrykk i – og som igjen er med på å påvirke kulturinnholdet» (Bang, 2020, s. 48). I definisjonen min av organisasjonskultur uttrykkes dette gjennom handlinger og holdninger, og kan forstås som grunnmuren for vår kunnskap om en organisasjon (Jacobsen & Thorsvik, 2019, s. 130).

Ettersom denne studiens empiri består av intervjuer gjennomført med antidopingansvarlige i særforbund gir det ikke nok kunnskap til å definere organisasjonskulturen som eksisterer i særforbund og NIF. Respondentene gir heller uttrykk for den delen av organisasjonskulturen som omhandler antidoping. Teori om organisasjonskultur vil derfor tjene som en ramme hvor antidopingansvarliges holdninger kommer til uttrykk gjennom drøfting av verdier, normer og virkelighetsoppfatninger som vises til i særforbundet.

Dette vil jeg gjøre gjennom å studere kulturelle temaer som består av det gjensidige forholdet mellom kulturuttrykk og kulturinnhold (Bang, 2020, s. 76). «Et kulturelt tema er en gruppering av bestemte verdier, normer og virkelighetsoppfatninger som kommer til uttrykk i ulike handlinger, symboler og strukturer i organisasjonen» (Bang, 2013, s. 15). Denne sammenhengen er vist i figur 1. Gjennom å studere fortolkningene av antidopingansvarliges holdninger og særforbunds handlinger til Rent Særforbund, utvikles kulturelle temaer som gjennom drøfting vil kunne gi indikasjoner på organisasjonskulturen som eksisterer i særforbundene.

Figur 1

Figuren viser sammenhengen mellom holdninger, kulturtema, kulturinnhold og kulturuttrykk

Note. Figuren er en modifisert utgave hentet fra Bang (2020, s. 75), og viser hvordan holdninger, gjennom kulturtema, gir uttrykk for organisasjonskulturen i særforbund. Basert på studiens utforming, beskriver holdningene primært atferds- og verbale uttrykk for tolkning av kulturinnholdet.

3.4 Integrerings- og differensieringsperspektivet

De grunnleggende prinsippene for organisasjonskultur kan tyde på en svært enhetlig kultur innad i organisasjoner, men Schein påpeker som ellers i litteraturen, en økende enighet om at det finnes ulike kulturer i organisasjoner (Alvesson, 2013, s. 6; Bang, 2013, s. 6; Jacobsen & Thorsvik, 2019, s. 125). Dette gir et utgangspunkt for å se på organisasjonskultur gjennom forskjellige perspektiver.

Denne studien vil benytte seg av integrerings- og differensieringsperspektivet presentert av Martin og Meyerson (1986) som en del av et rammeverk bestående av ulike perspektiver for undersøkelse av organisasjonskultur (Bang, 2020, s. 27; Jacobsen & Thorsvik, 2019, s. 136; Maitland et al., 2015, s. 502). Flertallet av studier som ble inkludert i litteraturstudien til Maitland et al. (2015) tok for seg et av perspektivene. Likevel kan det være hensiktsmessig å kombinere ulike perspektiver for å få et mer helhetlig bilde av et fenomen (Bang, 2013, s. 7; Jacobsen & Thorsvik, 2019, s. 137). Ved å se på et utvalg antidopingansvarliges holdninger i særforbund vil både likheter og ulikheter hos ulike særforbund være av betydning. Dette kan ses på som noe utfordrende, men så lenge man tydeliggjør fra hvilket perspektiv av organisasjonskultur man sikter til vil det øke forståelsen av fenomenet (Bang, 2020, s. 30).

Bang (2013, s. 5) skriver at studier innen integreringsperspektivet kjennetegnes av tre karakteristika: (1) kultur er konsistent. Dens uttrykksformer og manifestasjoner går hånd i hånd med gruppens verdier og antakelser. (2) Konsensus rundt innholdet i kulturen, dette innebærer at gruppens medlemmer har de samme verdiene og antakelsene om organisasjonen. (3) Analysen har fokus på ledere da det først og fremst er disse som former kulturen. Dette innebærer at kulturen er klar og ubestridt (Maitland et al., 2015, s. 502). Ledere kan strategisk påvirke organisasjonskulturen og dermed også effektiviteten i organisasjoner (von Krogh et al., 2012, s. 247). Dette gjør at antidopingansvarliges kontaktperson som kulturbærer antagelig kan ha en ledende påvirkningskraft (Bang, 2020, s. 178). Schein (2017, s. 198) argumenterer for at ledere kan forme organisasjonskulturen gjennom oppgaver som må vises frem, og i denne sammenhengen kan derfor ADNO påvirke organisasjonskulturen gjennom sertifiseringen, re-sertifiseringen og det årlige oppfølgingsmøtet.

Som et motsvar på integreringsperspektivet ble differensieringsperspektivet utviklet for å se på kontraster i subkulturer. Jacobsen og Thorsvik (2019, s. 136) skriver at der hvor integreringsperspektivet beskriver en konsensus av kultur i en organisasjon,

forsøker man gjennom differensieringsperspektivet å beskrive meningsforskjeller man finner i ulike subkulturer. Det er ikke nødvendigvis slik at det eksisterer en vid kultur på tvers av hele organisasjonen. Differensieringsstudier understreker: (1) inkonsekvente tolkninger av manifestasjoner, (2) konsensus eksisterer kun innen subkulturelle rammer og (3) det eksisterer kun klarhet innen subkulturelle rammer, selv om tvetydigheter eksisterer i mellom subkulturer (Clegg et al., 2006, s. 730). Fokuset innen slike studier vil altså sette fokuset på ulikheter som eksisterer i en kultur gjennom å se på forholdet mellom subkulturer i en organisasjon (Bang, 2013, s. 6).

Van Maanen og Barley (1983, s. 12) skrev at grunnlaget for at subkulturer utvikles er når medlemmer i en organisasjon oppfatter samme utfordringer som problematiske og handler rutinemessig på grunnlag for gruppens unike kollektive virkelighetsoppfatning. Bang (2020, s. 29) utdyper at subkulturer oppstår som et resultat av nær og hyppig kontakt mellom medlemmer, personlig karakteristika- og delte erfaringer i fellesskap. Hvordan subkulturer oppstår har flere faktorer, men tidligere forskning har vist at ulike særforbund har varierende organisasjonskultur og denne utvikles gjennom kulturen for idretten selv, organisasjonens overordnede suksess, og medlemmene- og målsetningen til organisasjonen (Skille & Chroni, 2018, s. 323).

Dette gjør at hvert enkelt særforbund kan oppfattes som en egen subkultur i Rent Særforbund. Dette er viktig ettersom denne studien, hvor jeg har argumentert for at ADNOs overordnede mål er å skape en organisasjonskultur hvor Rent Særforbund prioriteres, ikke kan se bort fra forskjellige verdier og holdninger innad i ulike særforbund. Dette har sannsynligvis innvirkning på hvordan arbeidet rundt Rent Særforbund prioriteres. Ved å betrakte ulike særforbund som ulike subkulturer vil altså differensieringsperspektivet kunne forklare hvordan antidopingansvarliges holdninger peker på at Rent Særforbund opptrer ulikt.

Selv om særforbund kan betraktes som ulike subkulturer tilhører de likevel alle samme organisatoriske paraply. En konsekvens av dette er at de vil bli mer like hverandre, et fenomen som kalles isomorfisme (Eriksson-Zetterquist et al., 2014, s. 254). Isomorfisme kan deles inn i tvingende-, imiterende- og normativ isomorfisme. Powell og DiMaggio (1983, s. 150) beskrev tvingende isomorfisme som en prosess der organisasjoner blir mer like gjennom politisk påvirkning. Imiterende isomorfisme utvikles gjennom usikkerhet hvor man hermer etter mer suksessfulle organisasjoner, mens normativ isomorfisme utvikles gjennom profesjonalisering av bransjer (Powell & DiMaggio, 1983, s. 150). I denne studien vil isomorfisme benyttes som et begrep for å

forstå hvordan særforbund som subkulturer likevel blir likere hverandre i arbeidet med forebyggende antidopingarbeid.

4. Metode

I denne delen av studien vil jeg ta for meg forskningsmetoden som er anvendt. Dette innebærer først en redegjørelse av hva kvalitativ forskning er, før jeg videre går gjennom forberedelse, gjennomføring og arbeidet i etterkant av intervjuene. Denne studien er som nevnt tidligere en kvalitativ intervjustudie hvor jeg gjennom semistrukturerte intervjuer vil svare på studiens problemstilling. Etter en redegjørelse av intervjumetoden skal jeg drøfte min rolle som forsker, etiske overveielser, og fordeler og ulemper med metoden. I dette ligger det refleksjon over pålitelighet, gyldighet og overførbarhet for å sikre studiens kvalitet. Avslutningsvis går jeg gjennom tematisk analyse som er metoden anvendt for å analysere datamaterialet.

Metode kan forstås som en fremgangsmåte, eller et middel for å løse problemer som utvikler ny kunnskap, hvor et hvert middel som bistår dette formålet hører til arsenalet av metoder (Everett & Furseth, 2012, s. 128). I dette ligger det at flere metoder kan brukes til å undersøke fenomenet man forsker på, det handler om å velge riktig verktøy fra verktøykassen.

4.1 Kvalitativ forskning

Ifølge Thagaard (2018, s. 12), er kvalitativ forskning en velegnet metode for å undersøke sosiale fenomener, da den gir mulighet for å fordype seg i temaet og utføre intensive analyser. I lys av min problemstilling, om antidopingansvarliges holdninger knyttet til Rent Særforbund, anses en kvalitativ tilnærming som hensiktsmessig (Tjora, 2017, s. 24). Ved å bruke semistrukturerte intervjuer som metode vil jeg få en dypere forståelse av antidopingansvarliges inntrykk og perspektiver knyttet til de temaene som tas opp i intervjuene (Thagaard, 2018, s. 89). Rent Særforbund er et relativt nytt program hos ADNO hvor det ikke finnes noe tidligere forskning. Dermed gjør bruken av intervjuets fleksible struktur det mulig for meg å tilpasse meg situasjonen og utvikle kunnskap på en utforskende måte (Thagaard, 2018, s. 91).

Thagaard (2018, s. 11) hevder at kvalitative metoder gir muligheter for å utforske hvordan mennesker lever sine liv ved å studere det fra innsiden. Selv om det finnes en del forskning rundt forebyggende antidopingarbeid, mangler det kunnskap rundt antidopingansvarlige i særforbund sine holdninger og verdier til forebyggende antidopingarbeid. Brinkmann og Tanggaard (2012) beskriver intervjustudier som en metode som søker «å komme så tett som mulig på intervjupersonens opplevelser og i

siste instans formulere et koherent og teoretisk velinformert tredjepersonsperspektiv på opplevelsen i en eventuell skriftlig rapport» (s. 20). Ved å fokusere på et mindre utvalg og gå dypere inn i holdningene til antidopingansvarlige, vil jeg hevde at det vil føre til en mer relevant kunnskapsutvikling sammenlignet med andre forskningsmetoder.

Thagaard (2018) skriver at «et fellestrekk for de fleste kvalitative tilnærmingene er at de data vi analyserer, kommer til uttrykk i form av en tekst» (s.13). I min studie vil denne teksten være den transkriberte teksten som oppstår som et resultat av samspillet mellom meg som forsker og intervjupersonen. Dette vil bidra til å kunne plassere funnene i en kontekst, noe som er avgjørende for å gi meningsfulle bidrag til samfunnet (Thomas et al., 2015, s. 130). Dette samspillet mellom forskeren og intervjupersonen forsøker å forstå verden fra antidopingansvarliges ståsted. Dette innebærer å undersøke erfaringer og forståelser for å avdekke utvalgets holdninger av forebyggende antidopingarbeid, før jeg kommer med en vitenskapelig forklaring på fenomenet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 20).

4.2 Prosessen ved intervju

Gjennom intervju som metode legger man til rette for å skape kunnskap om intervjupersoners opplevelser og forståelser av sine omgivelser (Thagaard, 2018, s. 53). Denne kunnskapen skapes gjennom et gjensidig samspill mellom intervjuer og intervjupersonen. Kvale og Brinkmann (2015, s. 22) poengterer at et forskningsintervju bygger på en dagligdags samtale og samtidig er en profesjonell samtale. I dette ligger det en gjensidig interaksjon hvor man som forsker hele tiden må være bevisst på den gjensidige avhengigheten mellom kunnskapsproduksjon og menneskelig interaksjon.

En styrke ved intervju i denne studien er at det gir et grunnlag som legger til rette for å utforske organisasjonskulturen i særforbund på et dypere nivå (Bang, 2020, s. 194). Semistrukturert intervju kan bidra til innblikk i organisasjonskulturen av antidoping blant særforbund (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 77). I det følgende skal jeg gi innsikt i intervjuprosessen av mine semistrukturerte intervjuer, fra start til slutt, for å sikre åpenhet og gjøre det klart hvordan dataene ble samlet inn.

4.2.1 Det semistrukturerte intervjuet

Det semistrukturerte intervjuet er kjennetegnet av en relativt fri samtale som styres av forhåndsplanlagte temaer. Dette betyr at dialogen flyter fritt mellom meg som intervjuer og intervjupersonen, samtidig som den er delvis strukturert. En vanlig praksis

i denne intervjuformen er å benytte åpne spørsmål. Dette gir antidopingansvarlige muligheten til å reflektere og utforske sine egne erfaringer og forståelser som uttrykk for holdninger (Tjora, 2017, s. 114). Som intervjuer gir det meg også anledning til å stille oppfølgingsspørsmål, og gjennom denne interaksjonen kan ny og reflektert kunnskap oppstå. For å oppnå dette er det avgjørende at jeg er en aktiv lytter, noe som innebærer å lytte nøye til hva intervjupersonen sier og stille oppfølgingsspørsmål. Kvale og Brinkmann (2015, s. 170) påpeker at dette er vel så viktig som å beherske ulike spørreteknikker.

Ved å benytte en fleksibel struktur i selve intervjuprosessen og tilrettelegge for forhånsplanlagte temaer, kan man tilpasse intervjusituasjonen på en hensiktsmessig måte. For å sikre at jeg dekker de forhåndsplanlagte temaene har jeg utarbeidet en intervjuguide som inneholder fastsatte temaer og noen forslag til spørsmål, i tråd med Kvale og Brinkmann (2015, s. 162) sine anbefalinger. Jeg vil komme tilbake til intervjuguiden i 4.2.3. I et semistrukturert intervju er det ikke fastsatt en bestemt rekkefølge på temaene som skal diskuteres, og intervjueren må være en aktiv lytter og veilede intervjupersonen mot de forhåndsplanlagte temaene (Thagaard, 2018, s. 91). Det er mulig at antidopingansvarlige selv ikke er helt bevisste på sine holdninger av Rent Særforbund. Praksiskunnskap er ofte ubevisst og automatisert, og gjennom intervjuene vil dataen gradvis kunne utvikles for å bevisstgjøre det ubevisste (Moen & Ragnheiður, 2011, s. 19).

4.2.2 Utvalg

Problemstillingen i denne studien setter tydelige rammer for utvalget ettersom den tydeliggjør at det består av antidopingansvarlige i særforbund. Ettersom det blir for tidkrevende å intervju alle 54 antidopingansvarlige i sertifiserte særforbund, kjennetegnes ofte utvalget i intervjuer med relativt få deltakere. Thagaard (2018, s. 54) synliggjør viktigheten av å gjøre en god utvelgelsesprosess når utvalget er lite. Dette er for å sikre at analysen av data faktisk gir en forståelse av det fenomenet vi studerer. For min studie innebærer dette en skjønnsmessig utvelgelsesprosess.

Ettersom alle særforbund under NIF er svært forskjellige og jeg ønsker et mest mulig helhetlig bilde av de 54 sertifiserte særforbundene, er det viktig å definere utvelgelseskriterier. Jeg har tatt for meg følgende kriterier: Dopinghistorikk, lag/individuell idrett, størrelse og hvor lenge særforbund har vært et Rent Særforbund.

Her har jeg delt hver av kategoriene, med unntak av lag/individuell, inn i tre nivåer som skal dekke over ulike særforbund. Ønsket utvalg var på 9-10 personer hvor hver av de tre nivåene av hver kategori var dekket tilstrekkelig.

På grunn av covid-19 valgte jeg å forholde meg til tall før pandemien. Dette skyldes at testing av utøvere var markant mindre grunnet gjeldende covid-19 reglement i denne perioden. Dermed har jeg også forholdt meg til størrelsen på særforbund sine offisielle tall per 31.12.2019 (Bryhn & Sundby, 2021). Disse tallene delte jeg som sagt inn i tre nivåer: stort (>50 000 medlemmer), middels (mellom 50 000 og 10 000 medlemmer) og lite (<10 000 medlemmer). Når det kommer til dopinghistorikk har ADNO en liste over hver enkelt dopingsak, hvor utvalget ble valgt før ADNOs grundige gjennomgang av alle dopingsaker ble publisert (Lauritzen & Holden, 2022). Jeg har derfor valgt å benytte meg av en liste som viser antall dopingtester i hvert særforbund (ADNO, u.å.-b). Ved å ta antall gjennomførte dopingtester i 2019 per medlem har jeg fått et anslag av antatt risiko for doping i det enkelte særforbund. Dette har jeg også delt inn i høy (<100 medlemmer per test), middels (>100 medlemmer per test) og lav (har <20 tester totalt uavhengig av medlemmer). Hvert særforbund ble også fordelt inn i lagidrett, individuell eller begge deler. Avslutningsvis i kategoriseringen ble særforbund fordelt inn i hvor lenge de hadde vært et Rent Særforbund: lenge (Fra starten i 2017), middels (før 2020) og nylig (2020 og utover).

Når alle særforbund var kategorisert innenfor de ulike kriteriene valgte jeg ut et skjønnsmessig utvalg hvor hvert nivå i hvert kriterium var dekket tilstrekkelig. Endelig utvalg kan du se i tabell 1.

Tabell 1

Utvalg fordelt i utvelgelseskriterier

	Størrelse	Dopingprøver/medlem	Sertifiseringsdato	Type Idrett
Høy	3	3	3	
Middels	3	4	4	
Lav	3	2	2	
Individuell				4
Lag				5
Blandet idrett				1

Note. Tabellen har fordelt de 9 antidopingansvarlige inn i hvert av utvelgelseskriteriene. Her går tidlig sertifiseringsdato inn under høy, mens nylig sertifiseringsdato går under lav.

I selve rekrutteringen av utvalget fikk jeg tilsendt en liste fra ADNO med alle antidopingansvarliges mail-adresse og tilhørende særforbund. Hver antidopingansvarlig jeg ønsket å intervju sendte jeg mail til med hvem jeg var, hva det gjaldt og hvorfor jeg kontaktet nettopp dem. I tillegg la jeg ved et informasjonsskriv om studien (vedlegg 2). Her sendte jeg ut mail til ti antidopingansvarlige jeg ønsket å ha med hvor ni av dem sa seg villige til å delta. Vi avtalte møtested og tidspunkt på mail for når vi skulle gjennomføre intervjuet. Selve gjennomføringen kommer jeg tilbake til i 4.2.4.

4.2.3 Intervjuguide

For å gjennomføre gode intervjuer er det viktig å stille gode spørsmål. For at dette skal skje er det en forutsetning at man lager en god intervjuguide hvor «hovedstrukturen i intervjuguiden består av de spørsmålene som representerer sentrale temaer i undersøkelsen» (Thagaard, 2018, s. 95). Dette innebærer å knytte teori, temaer og forskningsspørsmål sammen for å kunne svare på problemstillingen. Ved å se på antidopingansvarliges holdninger gjennom organisasjonskultur som teori innebærer dette å stille spørsmål som legger til rette for å undersøke utvalgets verdier, normer og virkelighetsoppfatninger. Samtidig er det også viktig å sikre at intervjuguiden ikke fører til at samtalen blir for teoretisk og uinteressant for intervjupersonen. Målet er å

oppretholde en dialog som oppleves som interessant for utvalget og som engasjerer dem i samtalen.

Som forsker er det avgjørende å være fleksibel og ikke for låst til intervjuguiden. Det er viktig å unngå at intervjuguiden begrenser eller stagnerer samtalen, men heller tilrettelegger for en åpen og flytende dialog. For å oppnå dette har jeg valgt å benytte meg av tilnærmingen Thagaard (2018, s. 95) beskriver som «elv-med-sidestrømmer-modellen». Denne modellen innebærer at strukturen av intervjuguiden følger en hoveddel med flere avstikkere som kan utforskes hvis temaene er relevante. Ved å følge denne modellen kan antidopingansvarlige oppfordres til å utdype temaer som ikke var kjent på forhånd, noe som kan bidra til å gi verdifulle innsikter. Det er verdt å merke seg at selv om man tillegger de forhåndsplanlagte temaene mindre betydning, vil de ofte likevel bli hoveddelen av samtalen (Brinkmann & Tanggaard, 2012, s. 28).

For intervjuguiden brukt i denne studien (vedlegg 1) valgte jeg å dele inn i forskningsspørsmål, temaer og spørsmål, presentert i en tabell. Det kan være utfordrende å forstå forskningsspørsmål, og derfor ble det inkludert forslag til spørsmål som oppmuntrer til konkrete og utfyllende svar på de oppsatte temaene (Thagaard, 2018, s. 95). Intervjuguidens dramaturgi ble organisert i en tredelt struktur bestående av oppvarming, hoveddel og en avslutning. Oppvarmingsspørsmålene er utformet for å bygge tillit og gi en beroligende introduksjon for antidopingansvarlige i det enkelte særforbundet (Thagaard, 2018, s. 101). Hoveddelen inneholder hovedtemaene som skal utforskes, etterfulgt av en avslutning hvor antidopingansvarlige får muligheten til å trekke frem nye relevante temaer. Temaene i intervjuguiden er utledet fra forskningsspørsmålene, teori og kontekst, og fungerer som den overordnede strukturen for samtalen. Dette gjør at forslagene til spørsmål i større grad baserer seg på temaene, konteksten og teorien som vil bli brukt til å diskutere funnene.

I utarbeidelsen av intervjuguiden ble det først lagt opp til et spørsmålsbasert format. Etter å ha gjennomført et pilotintervju ble det imidlertid klart for meg at denne tilnærmingen var vanskelig å gjennomføre i praksis, ettersom jeg ble for bundet til intervjuguiden. For å utvikle intervjuguiden videre og frigjøre seg fra denne begrensningen, valgte jeg å gjennomføre flere pilotintervjuer, som anbefalt i metodelitteraturen (Tjora, 2017, s. 158). Dette resulterte i at jeg reduserte antall spørsmål og heller benyttet meg av en temabasert tilnærming.

Pilotintervjuene gav meg også mulighet til å øve på intervjuets regi gjennom å finne en balanse mellom å stille spørsmål, lytte og få tilbakemeldinger som bidrar til

videreutvikling av intervjuet (Thagaard, 2018, s. 100). Som uerfaren forsker innen forskningsintervjuer var denne øvelsen verdifull for å tilegne seg viktig kunnskap før de faktiske intervjuene med de antidopingansvarlige ble gjennomført. Jeg gjennomførte fire pilotintervjuer, hvorav tre med medstudenter og det siste med en ansatt i ADNO for å øve med noen som hadde mer kunnskap på intervjuguidens temaer.

4.2.4 Gjennomføring av intervju

Alle intervjuene ble gjennomført fysisk i løpet av oktober 2022 hvor antidopingansvarlige selv fikk velge hvor de ønsket å gjennomføre intervjuene. Dette var for å skape en trygg atmosfære hvor antidopingansvarlige selv fikk en grad av eierskap til intervjusituasjonen (Thagaard, 2018, s. 93; Tjora, 2017, s. 121).

Innledningsvis i intervjuene bygde jeg tillit med å fortelle litt om meg selv og min bakgrunn. Ved å ha en dialog i forkant av intervjusituasjonen merket jeg at vi til en viss grad fikk distansert oss fra en intervjuer-utvalg-relasjon til en mer gjensidig «hverdagslig» samtale. På denne måten fikk vi tidlig lagt et grunnlag for en positiv tillitsbygging og en beroligende atmosfære. Samtidig som dette var en gjensidig samtale var det likevel viktig at jeg opprettholdt graden av profesjonalitet for å gjennomføre intervjuene.

Før jeg startet intervjuet ga jeg en kort innføring om tidsrammen, konfidensialitet og bakgrunnen for studien. Jeg understreket på ny at studien er uavhengig av ADNO for å minimere at antidopingansvarlige svare det de tror ADNO ønsker å høre (Goffman, 1955, s. 216). Det er imidlertid verdt å merke seg at selv om jeg la vekt på konfidensialitet, er det sannsynlig at antidopingansvarlige ikke ønsker å bli assosiert med doping, og derfor kan det være vanskelig å oppnå fullstendig åpenhet og ærlighet i intervjuene (Sandvik et al., 2017, s. 202).

I selve intervjuet startet jeg med å stille oppvarmings spørsmål om intervjupersonens rolle og ansvar i særforbundet, for å skape tillitt oss imellom (Thagaard, 2018, s. 101). Jeg la vekt på å legge til rette for at intervjupersonen kunne utdype sine opplevelser og erfaringer, og jeg stilte åpne spørsmål og oppfølgingsspørsmål for å oppnå en god balanse mellom lytting og spørring. Gjennom aktiv intervjuing fikk jeg antidopingansvarlige til å utdype sine temaer og gå i dybden av det forebyggende antidopingarbeidet i deres særforbund (Kvale & Brinkmann, 2015,

s. 170). Avslutningsvis i intervjuene gjentok jeg noen hovedpunkter intervjuene gav innsikt i og spurte om det var noe de hadde å tilføye før jeg skrudde av diktafonen.

Til tross for forberedelsene med pilotintervju merket jeg at intervjusituasjonen var noe nytt. Dette gjorde at jeg ikke følte jeg fikk den flyten i samtalen som jeg ønsket på de første to intervjuene. Til tross for dette kom vi innom og fikk gå i dybden av de temaene jeg ønsket. Denne erfaringen tok jeg med meg videre inn i de senere intervjuene og fikk gjort justeringer underveis. Etter hvert intervju skrev jeg et lite notat fra intervjusituasjonen, mens det fremdeles var ferskt i minne. Her skrev jeg både hva jeg gjorde som var bra og hva som kunne forbedres, men også umiddelbare inntrykk fra hva den antidopingansvarlige fortalte (Thagaard, 2018, s. 113). Dette skapte grunnlag for justeringer av både meg som intervjuer og endring i intervjuguiden, som igjen bidro til å skape mer flyt og at jeg unngikk de samme fellene. Her var jeg opptatt av å opprettholde intervjuets kvalitet. Dette kommer jeg tilbake til i 4.2.6. Et eksempel på endring er hvordan jeg endret ordlyden fra de første til de siste intervjuene på hva antidopingansvarlige mener fungerer bra med Rent Særforbund og hva som kan forbedres.

4.2.5 Transkribering

Etter at intervjuene var gjennomført transkriberte jeg dem. Dette innebærer å gjøre lydfilen fra intervjuene om til teksten som blir det empiriske datagrunnlaget for studien. Dette gjorde jeg i transskriberings- og analyseprogrammet MAXQDA. Dette gjorde transskriberingsprosessen lettere ved at det blant annet tillot meg å endre hastigheten på lydfilen. Ideelt sett burde jeg transkribert hvert intervju kort tid etter at det ble gjennomført. Kvale og Brinkmann (2015, s. 88-89) tydeliggjør læringseffekten man får av å transkribere intervjuer. Dette ville da kunne fungert som et utgangspunkt for forbedringer inn mot neste intervju. Ettersom transskribering er et tidkrevende arbeid og jeg gjennomførte alle intervjuene innen en relativt kort tidsperiode valgte jeg å transskribere etter at alle intervjuene var gjennomført. Jeg brukte derfor heller nedskrevne inntrykk etter hvert intervju for justeringer, slik jeg har skrevet om i 4.2.4.

I selve transskripsjonen er det noen utfordringer. Stemmeleie, intonasjon og åndedrett er vanskelig å få med når lydopptaket blir skriftlig. «Transkripsjoner er kort sagt svekkede, dekontekstualiserte gjengivelser av direkte intervjusamtaler» (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 205). Ettersom jeg skal gjennomføre en tematisk analyse hvor

fokuset er på innholdet i hva som blir sagt, har jeg valgt å ta i bruk en ortografisk transkriberingsprosess ved å se bort fra noen muntlige dimensjoner som finner sted i lydfilen (Clarke & Braun, 2013, s. 162). Selve analysen vil derfor ikke ha fokus på pauser, intonasjoner og følelsesuttrykk. Dette har jeg valgt å også utelate i transkripsjonen ettersom en ortografisk transkripsjon gir mer enn nok informasjon for å gjennomføre tematisk analyse (Clarke & Braun, 2013, s. 168-169). Hvor detaljert en transkripsjon trenger å være varierer fra studie til studie, men i min studie vil jeg argumentere for at innholdet blir grunnlaget for analysen og dermed vil ikke en slik detaljert transkripsjon være nødvendig (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 208). Gjennomgående i intervjusituasjonen har jeg brukt prober for å skape engasjement og signalisere interesse til antidopingansvarlig (Thagaard, 2018, s. 96). Disse har jeg også valgt å ikke inkludere i transkripsjonen.

Underveis i transkripsjonen brukte jeg penn og papir for å notere midlertidige funn som jeg så for meg at var av interesse til senere arbeid. Ettersom analyse og tolkninger av data er noe man gjøre kontinuerlig i et forskningsprosjekt anså jeg dette som hensiktsmessig samtidig som det bidrar til det første steget av tematisk analyse (Braun & Clarke, 2022, s. 35; Thagaard, 2018, s. 151).

I transkriberingsprosessen er det viktig å være oppmerksom på ulike faktorer som kan påvirke kvaliteten og påliteligheten til forskningsresultatene. To sentrale utfordringer som kan oppstå er anonymisering av datamaterialet og nøyaktighet i transkriberingsprosessen. For å ivareta konfidensialitet og personvern ble navnene til utvalget erstattet med forkortelsen «SF» etterfulgt av et tall. I tillegg ble faktorer knyttet til idretten anonymisert, inkludert arenaer, idrettslag, dopingsaker og nyhetssaker (Clarke & Braun, 2013, s. 169). En annen utfordring i transkriberingen var behovet for nøyaktighet og presisjon i gjengivelsen av lydfilen. Det er utfordrende å opprettholde konsentrasjonen hele tiden og muligheten for å misforstå hva som blir sagt øker (Clarke & Braun, 2013, s. 164). Jeg rettet opp i slike feil ved å lytte gjennom hva som blir sagt flere ganger også etter at transkripsjonen var gjennomført, noe som også gav meg større kjennskap til datamaterialet mitt.

4.2.6 Intervjuenes kvalitet

For å kunne skape et godt empirisk grunnlag er det viktig at intervjuene er av god kvalitet. Kvale og Brinkmann (2015) illustrerer dette når de skriver at «En avansert

statistisk eller teoretisk analyse basert på intervjuer av tvilsom kvalitet kan vise seg å være flotte byggverk, bygget på sand» (s. 193). I den forbindelse trekker de frem seks kvalitetskriterier for et godt intervju hvor spesielt de tre siste er sentrale (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 194).

(1) Gjennom «elv-med-sidestrømmer-modellen» la jeg til rette for spontane og innholdsrike svar, men holdt likevel samtalen til spesifikke og relevante temaer. Dette ble jeg enda tydeligere på etter at jeg hadde gjennomført et par intervjuer. (2) Kvalitetskriteriet om lange svar var heller ikke en utfordring blant utvalget, det viste seg å være en større utfordring å gå videre til neste spørsmål (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 194). (3) Gjennomgående i intervjuene stilte jeg oppfølgingsspørsmål som var relevante og bygget videre på det den antidopingansvarlige fortalte meg. Samtidig kunne jeg nok vært enda flinkere til å bygge videre på de delene som jeg visste ville bli relevante. (4) Videre var jeg nøye i intervjusituasjonen å absorbere hva som ble sagt. Dette la til rette for å stille gode oppfølgingsspørsmål. (5) I intervjusituasjonen la jeg også til rette for at antidopingansvarlige fikk verifisere mine fortolkninger gjennom oppfølgingsspørsmål og oppsummerende spørsmål. (6) Det siste kvalitetskriteriet omhandler at intervjuet er «selvkommuniserende». Her er intervjuene av varierende grad selvkommuniserende når man leser gjennom det transskriberte datamaterialet, men jeg vil likevel argumentere for at det helhetlig er en gjennomgående fortelling som ikke er avhengig av ekstra forklaringer og kommentarer. Disse kriteriene kan virke som uoppnåelige idealer og naturligvis har jeg ikke alltid vært like nøye på alle delene, men som Kvale og Brinkmann (2015, s. 193) påpeker skal de fungere som retningslinjer for god intervjuing.

4.3 Etske refleksjoner

Det er knyttet flere moralske spørsmål til intervjuundersøkelser (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 95). Dette resulterer i at man som forsker må gjøre seg flere etiske vurderinger gjennomgående før, underveis og ved masterprosjektets slutt. For meg som student må disse være i tråd med NIHs retningslinjer og NESH, noe som blant annet innebærer etisk godkjenning fra NSD (Norges Idrettshøgskole [NIH], 2022a). Som det står i vedlegg 3 og 5 er prosjektet vurdert og godkjent av NSD.

Gjennomgående i hele intervjuundersøkelsen er det enkelte etiske retningslinjer man som forsker må følge. Kvale og Brinkmann (2015, s. 110) trekker frem fire

vesentlige retningslinjer som kan brukes som en etisk protokoll i intervjustudier. I det følgende skal jeg drøfte innom hvert av de fire punktene.

4.3.1 Informert samtykke

Utgangspunktet for å gjennomføre en intervjustudie er at utvalget man skal intervjuer har gitt informert samtykke (Thagaard, 2018, s. 113). Dette innhentet jeg i forkant av intervjusituasjonen ved at den antidopingansvarlige signerte et samtykkeskjema. I forkant av møtet fikk utvalget tildelt informasjonsskriv om studien i tillegg til at de fikk lese gjennom skrevet en gang til før de gav informert samtykke. Samtykket ble innhentet i tråd med NIHs og NESHs retningslinjer (National Committee for Research Ethics in the Social Sciences and the Humanities [NESH], 2022, s. 18)

En utfordring ved kvalitative forskningsintervju og informert samtykke er overveien av hvor mye informasjon man skal gi deltakerne på forhånd (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 105; Thagaard, 2018, s. 113). Etersom studien er en undersøkelse av antidopingansvarliges holdninger til Rent Særforbund sertifiseringen vurderte jeg det som hensiktsmessig å informere om sentrale temaer intervjuet ville omhandle, men svært overordnet slik at kunnskapen kunne utvikles i samspillet med meg og intervjupersonen (Thagaard, 2018, s. 89).

4.3.2 Konfidensialitet

Med konfidensialitet sikter man til en enighet mellom meg som forsker og deltakerne om hva som kan gjøres med dataen intervjuene skaper gjennom deres deltakelse (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 106). For meg innebærer dette å aidentifisere og anonymisere utvalget jeg har intervjuet. I tillegg til dette handler begrepet om at jeg oppbevarer personalopplysninger forsvarlig i tråd med NIHs retningslinjer (Thagaard, 2018, s. 24).

I informasjonsskrivet ble utvalget informert om sine rettigheter og hva det vil innebære å delta. Dette ble også gjentatt muntlig i starten av intervjuet. Etersom dette er hva utvalget har gitt informert samtykke om er jeg som forsker forpliktet til å bevare utvalgets konfidensialitet og anonymitet (NESH, 2022, s. 24). Å legge til rette for at særforbund ikke blir gjenkjent kan være utfordrende, men vel så viktig ettersom intervjupersonene har rett til privatliv og personlig integritet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 106). I tillegg til utvalget er det også viktig med konfidensialitet ovenfor

ADNO. Det vil være mulig å kunne gjenkjenne særforbunds kontaktperson i ADNO angående Rent Særforbund. Dette er godkjent av både kontaktpersonen og NSD (Vedlegg 4 og 5).

Dataopplysningene blir som sagt behandlet i tråd med NIHs personvernregelverk (NIH, 2022a). Dette innebærer at kun jeg og mine veiledere har tilgang til personopplysningene til utvalget. For å sikre at dataen blir anonymisert tilstrekkelig pseudonymiseres navn og særforbund, og kontaktopplysningene erstattes med en kode som lagres fysisk på en egen navneliste adskilt fra øvrig data. Denne koblingsnøkkelen oppbevares i en safe. I tråd med NIHs lagringsguide (NIH, 2022b) vil den pseudonymiserte dataen lagres på NIHs filserver. Etter endt studie slettes datamateriale med personopplysninger.

4.3.3 Konsekvenser

Konsekvenser i kvalitative intervjustudier handler om å minimere skade på intervjupersoner. Kvale og Brinkmann (2015) skriver at «Fra et nytteperspektiv bør summen av potensielle fordeler for deltakeren og betydningen av den oppnådde kunnskap veie tyngre enn risikoen for å skade deltakeren» (s. 107). Jeg vil argumentere for at risikoen for å skade utvalget i denne studien er svært lav ettersom det ikke er snakk om veldig sensitive temaer. Derimot kan det tenkes at omdømmet til antidopingansvarlige kan krenkes hvis anonymiteten og konfidensialiteten ikke bevares.

4.3.4 Min forskerrolle

Et viktig moment ved kvalitativ forskning er forskerens evne til refleksjon (Tjora, 2017, s. 251). Dette innebærer å gjøre studien transparent ved å tydeliggjøre min refleksivitet som forsker. Refleksivitet innebærer en selvbevisst analyse av den intersubjektive dynamikken som befinner seg mellom meg og fenomenet jeg undersøker (Roulston & Shelton, 2015, s. 333). Altså en kritisk refleksjon av min sosiale bakgrunn, posisjonering, antakelser og atferd. Dette er avgjørende for kvaliteten den vitenskapelige kunnskapen gir og de etiske beslutningene som tas (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 108).

Innledningsvis for å styrke min integritet er det viktig å gi en bevissthet rundt min forforståelse på temaet (Tjora, 2017, s. 235). Dette er for å minimere skjevhet ved at min subjektivitet ikke påvirker studiens funn, noe som igjen bygger opp om studiens

gyldighet og pålitelighet. Innledningsvis i prosjektet var jeg ikke særlig kjent med hvordan ADNO og særforbund drev forebyggende antidopingarbeid. Jeg var godt kjent med idrettens oppbygging og finansiering, men utover dopingtester og ren utøver fra egen idrettskarriere var forebyggende antidopingarbeid et relativt fjernt begrep. Dette ser jeg på som positivt ettersom det har tillatt meg i større grad å unngå observer bias (Roulston & Shelton, 2015, s. 334) og bidrar til å bevare forskningens uavhengighet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 108). Til tross for dette er det viktig at jeg er bevisst på min forskerrolle ettersom det er lett å gjøre seg personlige meninger underveis og etter intervjusituasjonen.

Også i intervjusituasjonen er det viktig at jeg er bevisst min rolle ovenfor de antidopingansvarlige. Dette innebærer, som jeg har vært inne på i 4.2.4, å bygge en tillitsfull atmosfære. Thagaard (2018, s. 105) understreker viktigheten av tillitt og relevansen av forhold som kan påvirke intervjusituasjonen. Vesentlig her er å unngå å skape sosial avstand mellom meg og den antidopingansvarlige ettersom det kan skape skepsis ovenfor meg og hva jeg representerer. Denne sosiale avstanden inneholder faktorer jeg kan styre som: personlighet og engasjement, men også faktorer som alder og kjønn. Alderen til antidopingansvarlige i særforbund varierer veldig, men felles for utvalget er at de er eldre enn meg. Alders- og kjønnsforskjeller kan by på utfordringer og er noe jeg må ta hensyn til i intervjusituasjonen for hvordan jeg skaper tillitt. Her måtte hver enkelt person møtes ulikt, men jeg opplevde det som tillitsbyggende å trekke koblinger fra egen idrettskarriere inn mot deres særforbund. På denne måten kan det tenkes at den sosiale avstanden ble mindre ved at de antidopingansvarlige forstod at jeg kanskje var tettere på miljøet deres enn de kanskje først trodde (Thagaard, 2018, s. 105).

4.4 Metodisk refleksjon

Tidligere har jeg gitt en refleksjon om intervjuenes kvalitet. Imidlertid kreves det en metodisk refleksjon for å sikre studiens kvalitet og oppnå troverdige resultater. I kvalitativ forskning refererer reliabilitet til «at vi reflekterer over konteksten for utvikling av data og hvordan relasjonen til deltakere i felten har betydning for utvikling av data» (Thagaard, 2018, s. 188), og innebærer en vurdering av forskningens pålitelighet. Validitet i kvalitativ forskning referer til «gyldighet av de tolkninger forskeren kommer frem til» (Thagaard, 2018, s. 189), og innebærer en kritisk vurdering om tolkningene representerer virkeligheten studien ønsker å undersøke.

Sammen med pålitelighet og gyldighet er studiens overførbarhet sentralt i en metodisk refleksjon. Overførbarhet refererer til graden studien gir innsikt og er relevant i andre sammenhenger enn akkurat konteksten av denne studien. I det følgende skal jeg gjøre en metodisk refleksjon for å underbygge kvaliteten av studien. Dette innebærer en refleksjon rundt nettopp begrepene pålitelighet, gyldighet og studiens overførbarhet.

4.4.1 Pålitelighet

Pålitelighet handler som sagt om studien min har troverdighet (Dalland, 2017, s. 55). Et overordnet spørsmål å stille seg for å sikre pålitelighet er om studien ville gitt samme resultat dersom en annen forsker hadde utført den (Tjora, 2017, s. 238). Siden kunnskapen utvikles i samspillet mellom meg som forsker og antidopingansvarlige i særforbund, vil ikke studien være fullstendig repliserbar. Imidlertid kan påliteligheten til studien styrkes ved at jeg er tydelig transparent i hvordan jeg har gått frem i metoddelen (Thagaard, 2018, s. 187-188).

I presentasjonen av funnene vil det også bli brukt primærdata (Thagaard, 2018, s. 188). Ved å ta i bruk data som er løsrevet fra mine tolkninger øker påliteligheten til studien fordi «stemmen» til de antidopingansvarlige til en viss grad synliggjøres for leseren (Tjora, 2017, s. 237). På bakgrunn av at kunnskapen må forstås i den konteksten den er den del av, kan jeg likevel ikke si at lydfilen er hundre prosent atskilt fra mine fortolkninger. Likevel representerer den det nærmeste man kommer primærdata.

Ettersom studien er etter ønske fra ADNO kan intervjupersonene ha restriktive holdninger overfor ADNO og derfor meg som intervjuer. Thagaard (2018, s. 108) har problematisert at intervjupersoner ofte ønsker å fremstille seg selv i et positivt lys for å gjøre et godt inntrykk. Dette kan ses i lys av Goffman (1955, s. 216) som med sitt begrep om face-work hevdet at mennesker i interaksjon med andre ønsker å presentere et positivt bilde av seg selv, og derfor agerer for å opprettholde sitt sosiale ansikt. Hvis Sandvik et al. (2017) sine funn om en regulert norm blant landeveissyklister om å beskytte idretten mot beskyldninger også gjenspeiler antidopingansvarlige i særforbund, kan dette skape utfordringer. Studiens pålitelighet må ses i lys av at det trolig kan være enkelt å trekke frem hva som fungerer bra med Rent Særforbund, men å diskutere utfordringer med læringsprogrammet kan være noe vanskeligere, ettersom det kan tenkes å skade antidopingansvarliges og særforbundets omdømme utad.

4.4.2 Gyldighet

Gyldighet handler som sagt om hvorvidt resultatene av studien svarer på forskningsspørsmålene (Tjora, 2017, s. 232). Dette innebærer transparens i begrunnelsen for mine tolkninger og konklusjoner (Thagaard, 2018, s. 189). Gjennom beskrivelser av teori «som representerer grunnlaget for våre tolkninger» (Thagaard, 2018, s. 189), og ved å vise hvordan konklusjoner og tolkninger har bakgrunn i analyse styrkes studiens gyldighet. Dette handler om å tydeliggjøre hvordan organisasjonskultur som teori kan hjelpe å forklare mine funn, og innebærer å forsikre meg om at begrepene jeg bygger funnene mine rundt, gjennom teori er tilsvarende meningsfulle for meg, og for leseren (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 230). Tilsvarende er det viktig å tydeliggjøre ovenfor leseren hvordan den tematiske analysen er gjennomført og brukt for videre tolkning (Thagaard, 2018, s. 189). Gjennom diskusjonen styrkes gyldigheten ved at jeg viser en tydelig sammenheng mellom analyse, funn og tolkning (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 230).

4.4.3 Overførbarhet

Studier hvor kunnskapen ikke kan forstås utover akkurat den situasjonen studien befinner seg i er ikke hensiktsmessige (Clarke & Braun, 2013, s. 281), ettersom den må kunne overføres til andre situasjoner (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 289). For denne studien handler overførbarhet om å kunne produsere generaliseringer rundt kjennetegn ved prosesser eller mekanismer (Nadim, 2015, s. 133). Altså hvordan svarene antidopingansvarlige gir kan overføres til andre særforbund.

For å undersøke Rent Særforbund ved å intervju et utvalg bestående av ni antidopingansvarlige handler mye av overførbarheten av studien om utvalget kan generaliseres for de resterende 54 særforbund (Thagaard, 2018, s. 195). Ettersom hvert særforbund sin egenart er unik er dette utfordrende (Skille & Chroni, 2018, s. 323). Jeg vil likevel argumentere for at et godt gjennomført skjønnsmessig utvalg gir et innblikk i resterende særforbund, så lenge intervju kvaliteten er god. I dette legger jeg at overførbarheten må forstås som arbeidshypoteser og ikke konklusjoner for hvordan sertifiseringsprogrammet fungerer for de resterende 45 særforbundene.

4.5 Analyse

Som nevnt tidligere er den kvalitative forskningsprosessen en kontinuerlig prosess av tolkning og analyse av data (Thagaard, 2018, s. 151). Likevel er det viktig å ha en strukturert analysedel ettersom en gjennomgang av datamaterialet flere ganger tillater meg å se mønstre som på forhånd var ukjente. Jeg vil benytte meg av tematisk analyse ettersom metoden tillater meg å identifisere, analysere og finne mønstre i dataen (Braun & Clarke, 2006, s. 79). Siden jeg ønsker å utvikle en dypere forståelse av antidopingansvarliges holdninger, anser jeg metodens fleksibilitet som utgangspunkt for teori som hensiktsmessig (Braun et al., 2016, s. 193). Tematisk analyse tillater meg å finne meningsmønstre på tvers av datasettet, gjennom en både induktiv- og deduktiv tilnærming, som gjennom teorier om organisasjonskultur vil hjelpe å svare på problemstillingen.

I det følgende skal jeg presentere hvordan jeg har benyttet meg av tematisk analyse, for å konstruere fem temaer som kan forstås som kulturelle temaer, på tvers av intervjuene. Disse temaene vil videre blir presentert i funnene.

4.5.1 Tematisk analyse

Innenfor tematisk analyse er Braun og Clarks artikkel fra 2006 den mest siterte i verden. Til tross for dette understreker de selv at tematisk analyse er en analysemetode som stadig er under utvikling og at artikkelen fra 2006 ikke lenger tilstrekkelig å henvise til (Braun & Clarke, 2019, s. 592; Clarke, 2018, 3:32). Dette tydeliggjør viktigheten av å skrive hvordan jeg kommer til å bruke tematisk analyse i denne studien, ettersom det eksisterer ulike forståelser av tematisk analyse og hva det innebærer (Braun & Clarke, 2022, s. 4). Jeg kommer videre til å benytte meg av tematisk analyse i tråd med Braun og Clarke (Braun & Clarke, 2006, 2019, 2022; Braun et al., 2016; Clarke, 2018; Clarke & Braun, 2013).

Grunnlaget for tematisk analyse kommer fra en systematisk prosess av koding fra intervjuene (Braun & Clarke, 2022, s. 4). Dette vil videre hjelpe meg å finne gjennomgående temaer på tvers av mine transskriberte intervjutekster, og krever rutinemessige refleksjoner over forventninger, antagelser, valg og handlinger (Braun & Clarke, 2022, s. 14). Ifølge Braun og Clarke (2022, s. 77) er temaer mønstre av delt mening organisert rundt et sentralt konsept, på tvers av data. I teoridelen har jeg beskrevet hvordan holdninger, gjennom kulturelle temaer, gir uttrykk for

organisasjonskultur (figur 1). Gjennom tematisk analyse vil jeg i denne studien forstå de gjennomgående temaene bestående av koder (Braun & Clarke, 2022, s. 77), som kulturelle temaer for å undersøke antidopingansvarliges holdninger (Bang, 2020, s. 221).

Tematisk analyse er som sagt en seks-steps prosess hvor man steg for steg analyserer datamaterialet (Braun & Clarke, 2022, s. 35). I det følgende vil jeg redegjøre for hvordan jeg har benyttet meg av tematisk analyse.

4.5.2 Gjennomføring av tematisk analyse

I den første fasen er det viktig å bli kjent med datamaterialet. Braun og Clarke (2022, s. 43) beskriver denne fasen som en prosess hvor man leser gjennom datamaterialet flere ganger, slik at man kan oppsummere innholdet kortfattet. I denne studien ble denne prosessen igangsatt allerede i intervjusituasjonen, hvor jeg i etterkant av hvert intervju skrev et notat, før jeg ble mer kjent med dataen gjennom transkripsjonen av intervjuene. Her noterte jeg også ned funn som umiddelbart virket interessante. Selv om dette ga meg et overblikk over datamaterialet var begge disse prosessene relativt tett på intervjusituasjonen, og kan dermed ha påvirket min forståelse av Rent Særforbund. Derfor har jeg avslutningsvis i denne fasen distansert meg fra intervjusituasjonen gjennom å lese dataen og notere underveis, to ganger. Denne distanseringen er for å redusere sjansene for å gjennomføre analyser av dårlig kvalitet (Braun & Clarke, 2022, s. 44).

I fase to gjennomførte jeg koding i programvaren MAXQDA. Dette er en prosess hvor jeg tildelte koder til relevante deler av datasettet i lys av problemstillingen (Braun et al., 2016, s. 197). Jeg gikk gjennom datamaterialet to ganger hvor jeg hadde en noe mer induktiv tilnærming, men samtidig også litt deduktiv ettersom jeg hele tiden var bevisst studiens teoretiske rammeverk (Braun & Clarke, 2022, s. 57). Jeg anser en mer induktiv tilnærming som hensiktsmessig ettersom studien undersøker antidopingansvarliges holdninger, og disse kommer til uttrykk gjennom intervjuene, ikke teori (Braun & Clarke, 2022, s. 56). Kodingen resulterte i totalt 498 sitater fordelt på 48 koder.

Den tredje fasen handler om å generere de første temaene. Et tema er som sagt et mønster av delt mening organisert rundt et sentralt konsept på tvers av data (Braun & Clarke, 2022, s. 77), og som gjennom organisasjonskultur forstås som kulturelle temaer

bestående av fortolkningene mellom kulturuttrykk og kulturinnhold. For å få oversikt over kodene valgte jeg å printe dem ut og organisere dem manuelt. Dette hjalp meg å «restarte» prosessen av koder, gjennom å få oversikt. Jeg skrev samtidig en logg for å ha kontroll på alle mønstre av data jeg så, noe som også bidro til økt refleksjon rundt mine egne meninger av dataen. Dette var viktig ettersom temaer ikke passivt fremstår, men er fortolkende historier i dataen som produseres på bakgrunn av mine ferdigheter, teoretiske forutsetninger og intervjuetekstene (Braun & Clarke, 2019, s. 594). Jeg endte med fem tentative temaer som gav klyngen av koder mening.

Disse temaene bygde jeg videre på i fase fire. Denne fasen fungerer som en validitetssjekk og samtidig sikrer kvalitet på temaene gjennom å fusjonere data og temaer (Braun & Clarke, 2022, s. 97). For å gjøre dette lagde jeg en tabell i Word hvor jeg tok for meg hvert tema, tilhørende koder og datamaterialet av denne koden. Her gjorde jeg nødvendige endringer på temaene gjennom å lese hvert sitat og hver kode opp mot tilhørende tema. Enkelte koder var overlappende og ble dermed tatt ut, mens andre ikke passet sammen i temaet. Temaene fra forrige fase ble derfor revidert ved å totalt endre to av dem og flytte kodene slik at de gav mer mening i lys av temaene. Denne revisjonsprosessen er essensiell for å få frem de sentrale mønstrene i dataen i lys av problemstillingen og resulterte i de endelige kulturtemaene (Braun & Clarke, 2022, s. 102).

Avslutningsvis i fase fem finjusterte jeg temaene mine, og gav de navn som reflekterer hvilken del av organisasjonskulturen jeg ønsker å belyse. Dette er for å sikre at hvert tema bidrar til en oversiktlig analyse hvor temaene har et tydelig skille og er unike (Braun & Clarke, 2022, s. 111). De endelige kulturtemaene og tilhørende koder er vist i tabell 2. Disse kulturelle temaene er forutsetninger for fase 6, som handler om å skrive selve masteroppgaven, ettersom hvert tema blir utgangspunkt for presentasjon av organisasjonskulturen antidopingansvarlige gir indikasjoner om.

Tabell 2*Reviderte kulturelle temaer med tilhørende koder og antall koder*

Kulturtema	Motiver bak sertifisering	ADNOs synlighet og tilgjengelighet	Sertifisering som bevisstgjørende og forpliktende	Dragkamp i hverdagen	Uløste områder og veien videre
Tilhørende koder	<ul style="list-style-type: none"> - Inngang til Rent Særforbund - Særforbunds motiv - Bakenforliggende motiv 	<ul style="list-style-type: none"> - Kommunikasjon og oppfølging - Kontaktperson i ADNO - Møte med ADNO - Handlingsplan og sertifisering 	<ul style="list-style-type: none"> - Sertifisering som bevisstgjørende og forpliktende - Oppfyllelse av første kriteriet - Påvirkning særforbund - Påvirkning utøver - Påvirkning ut i klubb 	<ul style="list-style-type: none"> - Prioritering i særforbund - Visjoner og verdiarbeid - Nedprioritering av Rent Særforbund - Holdninger rundt doping og forebyggende antidoping - Bevissthet utenfra - Daglig arbeid 	<ul style="list-style-type: none"> - Samarbeid på tvers av særforbund - Forbedringspotensialer - Hvordan nå ut til klubber? - Hvor skal fokuset ligge? - NIFs rolle - Forebyggende antidopingarbeid som et kontinuerlig arbeid
Antall sitater	49	94	104	134	101

Note. Tabellen er de endelige kulturelle temaene og kodene etter endt fase fem.

5. Funn og diskusjon

I denne delen vil jeg presentere studiens funn og diskutere dette opp mot tidligere forskning og studiens teoretiske rammeverk. Gjennom å belyse ulike sider av Rent Særforbund-sertifiseringen er formålet med denne studien å forstå antidopingansvarliges holdninger til programmet. Dette innebærer å se på hva som fungerer og hva som bør forbedres, og skal fungere som et utgangspunkt for videreutvikling av både sertifiseringsordningen og det forebyggende antidopingarbeidet til særforbund.

I 4.5 har jeg presentert hvordan jeg har benyttet meg av tematisk analyse med utgangspunkt i Braun og Clarke (2022) til å konstruere fem kulturelle temaer med tilhørende koder (Tabell 2). Disse skal jeg i det følgende presentere, etterfulgt av en diskusjon rundt studiens funn. De overordnede kulturtemaene: *Motiver bak sertifisering; ADNOs synlighet og tilgjengelighet; sertifisering som bevisstgjørende og forpliktende; dragkamp i hverdagen; uløste områder og veien videre*, vil jeg gjennomgå individuelt før jeg avslutningsvis knytter dem sammen i en oppsummerende diskusjon.

5.1 Motiver bak sertifisering

Kulturtemaet *motiver bak sertifisering* beskriver hvorfor ulike særforbund valgte å sertifisere seg som Rent Særforbund. Kulturtemaet vil se på antidopingansvarliges holdninger om hvilke motiver som ligger til grunn for sertifiseringen og består av kodene: *Inngang til Rent Særforbund, særforbunds motiv og bakenforliggende motiv*.

5.1.1 Funn

De fleste antidopingansvarlige i særforbund uttrykker at hele prosessen av å bli et Rent Særforbund startet med at styret eller noen i styret tok initiativ til det, hvor bakgrunnen for dette virker å variere. SF2 henviser til NIFs vedtak i 2017 om større krav til forebyggende antidopingarbeid for å få rammetilskudd. SF1 kjenner selv ikke til motivasjonen for å bli sertifisert, men kan tenke seg til at økt informasjonsflyt fra ADNO og NIF kan påvirke.

Altså det var jo på initiativ fra meg da. Med bakgrunn i egentlig noen meldinger i fra NIF at NIF kom til å sette større krav til Særforbund når det gjaldt

antidopingarbeidet, uten at de liksom var presise på den tiden da i 2018 om hva de faktisk ville gjøre. - SF2

Jeg var ikke involvert, men hvis det her begynte i [år] var det jo fordi noen tok ansvar for det. Det har sikkert litt med at det kom mer informasjon og fokus på det fra ADNO selv, eller kanskje fra NIF. – SF1

Andre antidopingansvarlige forteller at verdiarbeid er viktig i deres særforbund og at forebyggende antidopingarbeid er en naturlig del av dette. SF7 trekker frem at Rent Særforbund er helt naturlig for sitt særforbund ettersom sertifiseringen representerer idretter med gode verdier. Samtidig legger antidopingansvarlige i SF3 og SF4 vekt på at det hviler et ansvar på særforbund hvor SF3, i likhet med SF1, påpeker at deres særforbund også har et ansvar overfor resten av idretts-Norge.

Så jeg tror som en ren selvfølge at vi skal være Rent Særforbund. Det harmonerer veldig med de verdiene våre, hvem vi vil være som særforbund, men sikkert også elementer av at det blir forventet av omverdenen da. – SF4

Nei, det er styre da som setter stampelet sitt på det. Men vi ble jo fort enige om administrativt at dette er jo noe vi må være med. Uten at det var noe trykk ovenfra. En, fordi vi er [størrelse på særforbund] og sånn sett så har vi et ansvar overfor de andre særforbund. Vise at vi også er opptatt av det her. – SF3

Disse beskrivelsene om at verdiarbeid og forebyggende antidopingarbeid er viktig virker ikke alltid å ha vært like sterke. På spørsmål om hvorfor særforbund er blitt bevisste antidopingarbeidet påpeker antidopingansvarlige i SF1, SF6 og SF8 at de ble mer bevisste når de selv fikk dopingsaker i sitt særforbund. Før disse sakene kan det se ut til at antidoping var et relativt fjernt begrep, men at man plutselig ble tvunget inn i problematikken. Antidopingansvarlig i SF8 forteller det slik:

Ja, og det var en eliteseriekubb og det ble jo oppslag i Dagblad og rundt forbi. Så da fikk jeg masse erfaring og jeg fikk veldig mye hjelp av vår kontaktperson i ADNO. Både å ta vare på personen, for det var ikke noe vi tenkte på. Vi må bare ta avstand som særforbund, dette liker vi ikke, men i dialogen da så er det også

et medansvar i forhold til å ta vare på personen. Så det var egentlig bakgrunnen for at vi fra et særforbunds nivå måtte tenke «Oja, vi må kanskje gjøre noe med antidoping-policyen for vi er ikke en aktiv part i det. – SF8

Dette understrekes av SF6 som tydeliggjør at forebyggende antidopingarbeid er betydningsfullt da særforbundet representerer en idrett som både har et rykte og en historie med flere dopingsaker.

Det henger fortsatt veldig igjen, er jo dette med styrkeidrettene og at man ofte blir beskyldt for doping. Det har liksom vært en stor greie og det er det jo. Det har jo vært mye dopingsaker, det har jo vært både i Norge og internasjonalt. [...] Så jeg tipper jo at det er et utrolig arbeid i styrkeidrettene spesielt: at i Norge er vi rene. – SF6

For særforbund som ikke nødvendigvis har hatt de store dopingsakene virker det fremdeles som at det har vært en økende bevissthet på grunn av dopingsaker fra andre særforbund. SF7 understreker medias rolle for denne bevisstgjøringen.

Det er bevisstgjøringen da. Rundt alt. Vi har jo seriøsiteten rundt alt, rundt doping. Det har vi tatt virkelig på alvor de siste åra med utøverne våre. Jeg har ikke lyst til å ha en sak i avisa hvor noen av våre er tatt med no. - SF7

Når det kommer til dopingsaker i andre særforbund enn sitt eget trekker antidopingansvarlige frem en sak. Therese Johaug sin positive dopingtest satte spor og har hatt innvirkning på antidopingansvarliges holdninger rundt forebyggende antidopingarbeid. Antidopingansvarlig i SF3 trekker frem denne saken som en oppsiktsvekkende opplevelse hvor hele idretts-Norge fikk en bevisstgjørende opplevelse.

Altså at vi er mere bevisst, det også fikk jo, altså når vi hadde Johaug-saken så ble jo det en veldig aha-opplevelse for hele Norges idrettsorganisasjon. At både hvordan, hvilke beredskapsplaner har du når det virkelig rammer en topputøver, hvordan skal du håndtere den saken og helt ned til et lavere prestasjonsnivå for noen av de samme mekanismene kan jo trå inn allikevel. - SF3

Så var det jo Norges skidronning da, største utøveren i Norge på den tiden så blir man tatt for, ja, doping. Det er ingen som vil ha det på seg. – SF7

Antidopingansvarlig i SF8 oppsummerer relevansen av dopingsaker som bakgrunn for økt bevissthet slik.

Neida, men det fikk hvert fall øynene opp da. Men så er det selvfølgelig kjedelig at det er en dopingsak som må til for at man blir enda mer bevisst da. – SF8

Dopingsaker synes å ha hatt en sentral rolle for hvorfor antidopingansvarlige er bevisste det forebyggende antidopingarbeidet. Bevisstheten på bakgrunn av dopingsaker kan sannsynligvis kobles til særforbunds omdømme. Gjennomgående forteller antidopingansvarlige at det er viktig for deres særforbund å fremstå som rene ovenfor omverdenen. Hele utvalget er bevisst omdømmeeffekten av å drive, eller kanskje i enda større grad å ikke drive strukturert forebyggende antidopingarbeid. Her kan sannsynligvis omdømmet deles inn i to overordnede kategorier. Omdømmet som går på selve idretten og omdømmet som er mer overordnet i et samfunnsperspektiv.

Antidopingansvarlige i særforbund som utenfra har doping-stereotypier trekker frem at deres særforbund fra gammelt av har et omdømme de ønsker å snu på. Her trekker de frem at Rent Særforbund hjelper å nå dette målet. Som nevnt ovenfor er dette noe SF6 er veldig bevisst på, men lignende argumenter finner vi også hos SF2 og SF7 på spørsmål om hvorfor de er sertifisert.

[...] Hvis du snakker med folk utenfor idretten og snakker om [gren], så kommer det fort noen gamle fordommer om at [gren] «å, er det en idrett?». [Særforbund spesifikt]. Dette kan jo være en god rekrutteringskanal fremfor at det er noe fyfy greier, men jeg tenker at hvis vi er tidlig ute og blir sertifisert som Rent Særforbund og setter det inn i våre egne handlingsplaner så har det en positiv omdømmeeffekt både internt og eksternt da. – SF2

Nå har jo [Idrett] en gammel historikk på sånne ting som vi tar ganske stor avstand fra. Det er jo ikke begrunnelsen, men også samtidig er det jo, ja. – SF7

Til forskjell fra de særforbundene som har et motiv om å endre omdømmet sitt, er det flere antidopingansvarlige som uttrykker en frykt for å få et dårlig omdømme. For eksempel at særforbundet ikke tar forebyggende antidopingarbeid seriøst. Flere av de intervjuede kjenner seg igjen i dette. SF3 og SF5 forklarer signaleffekten av å ikke være et Rent Særforbund slik:

Ja, først og fremst så er det: «Tar de det ikke på alvor?». Det ville jo vært det signalet. Alle som sitter ute i klubber, særlig i toppklubbene er jo livredde for å få en utøver som tas i en dopingtest, fordi at det slår ut på hverdagen deres i forhold til deres samarbeidspartnere og hvordan hverdagen deres da egentlig fungerer. – SF3

Det tror jeg ikke hadde vært så veldig ryddig. Jeg tror man kunne sett på det som litt sånn lurvete og useriøst. Også er det kjempeviktig. -SF5

Tilsvarende signaleffekt uttrykker antidopingansvarlig i SF7 på omdømmet av å være sertifisert.

Jeg tenker at det er utelukkende positivt. Som sagt så skal vi jo være der for alle utøverne, men som forelder selv hadde jeg satt pris på om særforbund var ordentlig. Så det er jo bare et stempel på at det er ryddig, tenker jeg. – SF7

Antidopingansvarlige i særforbund gir tydelig uttrykk for at Rent Særforbund har en påvirkning på omdømme til det enkelte særforbund. Det handler om at særforbundet skal bli tatt seriøst og ha ting på det rene. Skulle først omdømmet til særforbundet falle vil det fort gjenspeile andre faktorer som er sentrale for særforbund.

Antidopingansvarlig i SF3 oppsummerer idretts-Norge på en måte som i stor grad også gjenspeiler resten av utvalgets erfaringer:

Min opplevelse er at idretten uavhengig av hvor store eller små dem er så tar de det budskapet her om doping veldig alvorlig. Det har med den, selv om andre har mindre kommersielle muligheter enn vi har i særforbundet siden vi er store så vet de jo at det vil påvirke. Så alle idretter der de har en toppidrett, innenfor

den så vil de være opptatt av emnet. Så ja jeg vil tro vi ville vært like opptatt av antidopingjobbingen som vi er som store. – SF3

5.1.2 Diskusjon

Gjennom intervjuene fremstår ulike forståelser blant de antidopingansvarlige om motivene bak sertifiseringen som Rent Særforbund. Dette viser til ulike holdninger som sannsynligvis kan tilskrives særforbundenes unike egenart og organisasjonskultur, som tidligere er blitt påpekt av Skille og Chroni (2018). SF2 fremhever at deres særforbund var motivert på bakgrunn av NIFs vedtak om rammetilskudd i 2017 (NIF, 2018, s. 20). Sertifisering motivert av rammetilskudd kan indirekte også gjelde flere særforbund og peker på en tvungen isomorfisme, hvor særforbund blir likere i arbeidet med forebyggende antidopingarbeid som følge av vedtaket. Dette virker å gjenspeile SF1, som forteller at deres særforbund sannsynligvis ble sertifisert på grunn av økt fokus og informasjon på Rent Særforbund fra ADNOs side, noe som skjedde samtidig som både tiltakene om rammetilskudd kom og Rent Særforbund ble omgjort til en sertifiseringsordning (ADNO, 2017a).

Et annet motiv fremstår gjennom en normativ praksis blant store særforbund. SF1 og SF3, to av de største særforbundene i landet, understreker at forebyggende antidopingarbeid er viktig for dem og at de har et ansvar overfor mindre særforbund. Dette synes å reflektere en oppfatning av virkeligheten blant større særforbund om at de skal fungere som foregangsforbund. I lys av Powell og DiMaggio (1983, s. 151) sin imiterende isomorfisme, altså at aktører ser mot vellykkede aktører for å utvikle legitimitet, synes disse holdningene blant store særforbund å indikere en norm om at små særforbund bør imitere de største for å utvikle sin egen legitimitet på feltet.

Basert på holdningene blant de antidopingansvarlige er det tydelig at betydningen av det forebyggende antidopingarbeid i hvert enkelt særforbund har opplevd betydelige endringer de siste årene. Lauritzen og Holden (2022) har dokumentert at flere særforbund har hatt positive dopingprøver, men antidopingansvarlige forteller likevel at positive tester først ble bevisstgjørende for særforbundet når det var et tilfelle i toppidretten. Dette peker på holdninger om at forebyggende antidopingarbeid er noe særforbund skal drive, men virkelighetsoppfatningen, dvs. oppfatninger kulturen bruker for å skape mening i det de erfarer, indikerer en norm om at antidopingarbeid er viktigst i toppidretten. Holdningene

til utvalget virker likevel å indikere at sertifiseringen har resultert i en økt bevissthet utover hva angår toppidrett.

Denne bevisstgjøringen er ikke begrenset til særforbund som har hatt egne dopingsaker i toppidretten. Utvalget er klare på at Johaug-saken hadde en sterk bevisstgjørende effekt, hvor denne saken sannsynligvis har ført til at doping er blitt et mindre distansert tema i særforbundene. Som et resultat virker bevisstgjøringen å ha endret holdningene hos antidopingansvarlige til at antidopingarbeid ikke skal nedprioriteres. Denne endringen kan tolkes som en verdi om at forebyggende antidopingarbeid ikke er viktig for antidopingansvarlige, så lenge virkelighetsoppfatningen i særforbundet tilsier at det ikke er viktig. Dette skaper et dilemma hvor man på den ene siden bygger på verdiene om ren idrett som er vist at eksisterer i idretts-Norge (Hansen et al., 2019), og som hele utvalget også eksplisitte gir uttrykk for, mens på den andre siden nedprioriteres de implisitte verdiene om ren idrett gjennom fravær av handling. Det er nærliggende å tro at antidopingansvarlige tidligere har brukt denne forståelsen om doping som distansert, for å gi mening til nedprioriteringen av forebyggende antidopingarbeid.

Interne og eksterne dopingsaker strider tydelig imot den sterke idretts-verdien i Norge om å være ren. De intervjuedes holdninger er klare på at dette har negativ påvirkning på særforbundets omdømme. Dette er hele utvalget innforstått med. Johaug-saken har kanskje vært spesielt bevisstgjørende for antidopingansvarlige ettersom hun var en av Norges største stjerner og representerte både gode resultater og verdier, og testet positivt (Tangen & Gils, 2019). Nasjonalt medførte dette en stor påvirkning på skiforbundets omdømme på bakgrunn av at Johaug brøt med de restriktive holdningene som eksisterer i Norge (Breivik, 2013; Breivik et al., 2022; Hansen et al., 2019). Som SF7 forteller er slike saker noe særforbund ønsker å unngå.

Antidopingansvarlige er derfor tydelig klar over omdømmeeffekten av å være et Rent Særforbund, eller i enda større grad, omdømmeeffekten av ikke å være et Rent Særforbund. Disse holdningene om at dopingsaker har negativ påvirkning på omdømmet peker på en organisasjonskultur hvor det eksisterer en norm om å beskytte særforbundets bilde utad. Sertifiseringsprosessen kan derfor trolig ses i lys av holdninger som tilsier at fraværet av Rent Særforbund påvirker omdømmet til særforbund negativt.

Med utgangspunkt i Bang (2020) kan *motiver bak sertifisering* deles inn i to forskjellige hovedgrupper for hvorfor særforbund har valgt å sertifisere seg. For det

første så har sertifiseringen en betydning på omdømmet til særforbundene. Det kan tolkes som en norm at ansatte skal arbeide for å styrke omdømmet til særforbundet, noe som kan knyttes til en verdi om å opprettholde et positivt og rent bilde utad.

Antidopingansvarlige viser til en organisasjonskultur der dette uttrykkes gjennom mer fokus på forebyggende antidopingarbeid etter dopingsaker (handling) og en frykt for fremtidige dopingsaker i toppidretten (holdning).

Det andre motivet for særforbunds sertifisering er å sikre en ren idrett basert verdier som fair play. I intervjuene virker noen av de antidopingansvarliges holdninger å være at Rent Særforbund er avgjørende for å komme nærmere målet om ren idrett. Gjennom intervjuene med antidopingansvarlige har jeg tolket at disse eksplisitte verdiene ligger til grunn i de aller fleste særforbunds forebyggende antidopingarbeid. Doping er som nevnt et sensitivt tema hvor utøvere ønsker å beskytte idretten mot dopingbeskyldninger (Sandvik et al., 2017, s. 202). Selv om det er umulig å fastslå om dette også gjelder ansatte i ulike særforbund, virker holdningene om forebyggende antidopingarbeid for de fleste å være at det er viktig i særforbundene.

5.2 ADNOs synlighet og tilgjengelighet

Kulturtemaet beskriver hvilken rolle ADNO har for hvordan særforbund driver strukturert forebyggende antidopingarbeid. Dette innebærer å se på ADNOs tilgjengelighet, synlighet og påvirkning. Kulturtemaet er konstruert av følgende koder: *Kommunikasjon og oppfølging, kontaktperson i ADNO, møte med ADNO og handlingsplan.*

5.2.1 Funn

På spørsmål rundt kontakten med ADNO har antidopingansvarlige i særforbund varierende kontakt med ADNOs kontaktperson for Rent Særforbund (KORS)¹. Mengden virker å være tilstrekkelig for å kunne dekke de behovene antidopingansvarlige sitter med. Enkelte uttrykker likevel at de periodevis kunne tenkt seg hyppigere kontakt. På spørsmål om de savner mer kontakt med ADNO svarer SF4, og SF8 følgende:

¹ KORS har samtykket at tredjepersonopplysninger kan benyttes i denne studien. Se vedlegg 4

Ja, jeg synes det er veldig verdifullt og skulle da gjerne hatt mer dialog. Bare fordi jeg synes det er bra så vil jeg gjerne ha mer, hvis de har mulighet til det da.

– SF4

Hm, ja det hadde, jeg opplever at vi, jeg får fort svar, men det er litt enveis. Så ja.

– SF8

Til tross for at enkelte antidopingansvarlige gjerne kunne sett for seg at ADNO var mer proaktive selv så virker de likevel å være fornøyd med den kommunikasjonen de har med ADNO. På tvers av utvalget virker det å være en konsensus rundt tilfredsheten om at ADNO er på tilbudssiden og hvis det skulle være noe så er det bare å ta kontakt. SF1 forklarer det på følgende måte:

Hehe, nei, det er ikke slik at jeg sitter her og «fysøren jeg hører aldri noe fra de». Nei, det er ikke det i det hele tatt. De er på tilbudssiden, men klart de også ser jo at vi har mye andre krevende ting vi står i her. Jeg føler liksom vi har kontroll på antidopingarbeidet med hvordan vi er organisert nå da. At vi har personer som er dedikert til å følge opp det her da. Det hadde vi ikke før.

- SF1

Antidopingansvarlige gir uttrykk for at de stort sett er fornøyd med den kontakten de har med ADNO, men at noen likevel kunne tenke seg mer oppfølging periodevis. Selv om særforbund er tilfreds med kontakten er det likevel noen områder hvor kommunikasjonen med ADNO kan forbedres. Enkelte antidopingansvarlige forteller om konkrete hendelser hvor ADNOs oppfølging har vært under forventet. Et eksempel er SF8:

Det er litt sånn kanskje ikke i år, men om det var 2019 så sendte jeg en henvendelse så tok det litt lang tid før jeg fikk svar og så, når jeg da fikk svar så var det «ja, dette er datoer som ikke passer for oss», og jeg tenkte at jeg hadde sendt veldig tidlig og tenkte at kanskje hvis de hadde svart med en gang at datoen hadde passet. Men det er litt sånn sikkert tilfeldig og om de har kapasitet.

– SF8

Her gis det uttrykk for at det kan eksistere en treghet i enkelte ledd hos ADNO som ikke går direkte på Rent Særforbund. Hva angår Rent Særforbund virker oppfølgingen å være veldig positiv. KORS pekes på som dyktig til å tilrettelegge og følge opp, hvor samtlige antidopingansvarlige peker på en nytteverdi i samarbeidet med KORS.

Da vil jeg trekke frem den kontakten med ADNO. Å ha liksom en person der som følger oss opp der er veldig fint. [KORS] er kjempedyktig og veldig hyggelig å ha kontakt med. – SF4

Ja, hun er jo superhjelpsom. Så det er liksom, det tar ikke mye tid på en måte og spesielt med at planene revideres bare, det er ikke de store justeringene egentlig, men hun markerer i gult det jeg må sjekke opp i. Så det krever ikke mye fra oss, det gjør det ikke. I forhold til annet arbeid hvor jeg må finne utav alt selv så er det ikke noe. – SF6

Utsagnene viser til en situasjon hvor de intervjuede er tilfreds med KORS. Denne tilfredsheten med KORS virker også å ha tett sammenheng med hvorfor særforbund er godt fornøyd med Rent Særforbund sertifiseringen som en helhet. På spørsmål om hva de selv vil trekke frem som positivt med Rent Særforbund trekker flertallet frem samarbeidet med ADNO og mer konkret KORS. Den graden KORS evner å tilrettelegge for særforbund slik at det forebyggende antidopingarbeid ikke blir kaotisk og distansert, men heller tydelig og nært er viktig. Antidopingansvarlige er derfor positive til den hjelpen de får fra KORS, ettersom den gjør at de får gjort veldig mye uten at det er spesielt tidkrevende. SF5 og SF6 beskriver hjelpen de får på følgende måte:

Ja, og det fungerte veldig bra. Jeg skrev et utkast til endringer og handlingsplan og hun leste gjennom det og sa at sånn og sånn kanskje gjøre det sånn. Så hun veiledet meg veldig fint gjennom den prosessen da og da blir det enklere å forankre det også når det ikke favner om alt for mye, men at det er mye mer konkret og spesifikt. – SF5

Man får mye mer hjelp. Altså hittil, nå har jeg vært i to møter med ADNO og det siste var jo da gjennomgang av de tre dokumentene vi skal levere og det er aldri

jeg har fått så mye hjelp til noe egentlig. De har jo nærmest filt ut og markerer det vi trenger. – SF6

Her forteller SF5 og SF6 at KORS har en sentral rolle som støttespiller for det forebyggende antidopingarbeidet i særforbund. Majoriteten av antidopingansvarlige virker å være overbevist om at de hadde drevet strukturert forebyggende antidopingarbeid uavhengig av KORS, men veien mot målet hadde vært mer omfattende og uklart. Utvalget responderer positivt på spørsmålet om hvor viktig det er for dem at KORS og ADNO har evnen til å oppnå mye uten å kreve betydelig innsats fra antidopingansvarlige. Begge særforbundene som gjennom utvelgelsesprosessen kategoriseres som nylig sertifisert trekker frem nettopp dette og det ekstra dyttet fra KORS som årsak til deres sertifisering.

At arbeidet ikke krever for mye av antidopingansvarlige i særforbundene kommer også igjen i arbeidet med handlingsplanen. Førstegangssertifiseringen krever et større arbeid, men når man først er sertifisert er det ikke store justeringene ved re-sertifisering. SF3 begrunner dette i at det er et arbeid som må skje strukturert over tid.

Nei, ikke endringer fordi at vi, vi føler jo at det vi er opptatt av det er det vi må jobbe etter. Sånn at antidopingarbeid er ikke noe sånn du skal legge om den typen arbeid veldig, fordi det er et holdningsarbeid som må gå over tid. – SF3

Dette betyr ikke at særforbund ikke gjør endringer i re-sertifiseringen. På spørsmål om hvilke endringer som er gjort er mye av aktivitetene videreført, men ordlyden er endret for å konkretisere i større grad.

Ja, vi forenklet. Det har sannsynligvis litt med [KORS] å gjøre også da. Hun forenklet, det ble mindre ordlyd. [...] Ja, vi skulle hvert fall spesifisere mye mer. Vi gaper vel sannsynligvis over akkurat det samme nå, men forteller det eller beskriver det på en enklere måte da. – SF2

Denne konkretiseringen av handlingsplanen bidrar til at planen blir enklere for antidopingansvarlige å ta i bruk og mindre personavhengig. Etersom det er utskiftninger i særforbund og nye personer får antidopingansvaret vil konkretiseringen

sannsynligvis gjøre overgangen lettere. SF5 er for eksempel helt tydelig på at hvem som helst kunne tatt over hennes rolle og visst akkurat hva de skulle gjøre.

5.2.2 Diskusjon

Sentralt for nytteverdien av Rent Særforbund er samarbeidet særforbund har med ADNO. Noen antidopingansvarlige har holdninger om at ADNO kunne vært mer proaktive i samarbeidet ved å ta initiativ selv, likevel er det en felles forståelse for hele utvalget at ADNO er tilgjengelige hvis det skulle være behov. Med tanke på at Rent Særforbund er strukturert på en måte som legger opp til at særforbund selv skal ta eierskap til det forebyggende antidopingarbeidet (ADNO, u.å.-c), kan det tenkes at et ADNO på tilbudssiden er tilstrekkelig. Felles for utvalget synes holdningene å vise at de jevnt over er fornøyde med den hjelpen de mottar. Ettersom det ikke er noen klar sammenheng mellom særforbund som ønsker litt mer kontakt peker holdningene på nyanser i forståelsen av ADNO-samarbeidet.

Denne variasjonen i forståelsen av samarbeidet gjenspeiler variasjonen kontakt antidopingansvarlige har med ADNO. I intervjuene fremstår det forventninger om at ADNO skal være tilgjengelige og følge opp hvert særforbund. Disse forventningene har på enkelte områder ført til misnøye når ADNO ikke responderer i henhold til forventningene. I tråd med Bang (2020, s. 57) virker enkelte antidopingansvarlige å utvikle en virkelighetsoppfatningen om at ADNO er for ineffektive på noen områder, som et resultat av denne misnøyen. Dette må trolig forstås i lys av at ADNO også opererer med begrensede ressurser, noe som enkelte antidopingansvarlige også påpeker.

I den nærmeste kontakten antidopingansvarlige har med ADNO er oppfatningen annerledes. Gjennomgående i intervjuene har utvalget utelukkende positive ord om KORS. Utvalgets holdninger peker på en nytteverdi hvor evnen KORS har til å effektivt tilrettelegge arbeidet slik at antidopingansvarlige bruker minimalt med ressurser synes å være viktig. Denne tilretteleggingen samsvarer med ADNOs andre løfte av strategiplanen om å gjøre forebyggende antidopingarbeid enkelt for særforbund (ADNO, 2020b, s. 17). Basert på holdningene til de intervjuede vil jeg argumentere for at dette er viktig for graden Rent Særforbund kan kalles en suksess. Spesielt med tanke på at tidligere forskning har vist at ansvarlige ofte har flere arbeidsoppgaver hvor begrensede ressurser derfor har vært en utfordring i implementeringen av nye læringsprogrammer (Gatterer et al., 2020, s. 236).

De intervjuedes holdninger indikerer at KORS er en sentral støttespiller i det forebyggende antidopingarbeidet. Dette kan tolkes ut fra at antidopingansvarlige uten betenkningstid svarer tvert ja på at KORS er viktig for å strukturere og tilrettelegge antidopingarbeidet. I en travel hverdag hvor det er viktig å få gjort mest mulig uten at det tar for mye tid, står verdien om et hjelpsomt ADNO sentralt. Dette kommer til uttrykk gjennom de to nyligst sertifiserte særforbundene hvor de antidopingansvarlige understreker betydningen av KORS for deres sertifisering. Utvalgets holdninger synes å vise i varierende grad at påvirkningen fra KORS har bidratt til en økt grad av struktur i det forebyggende antidopingarbeidet på grunn av Rent Særforbund. Dette kan tolkes som et eksempel på normativ isomorfisme (Powell & DiMaggio, 1983, s. 152), der profesjonaliseringen av det forebyggende antidopingarbeidet i særforbundene blir mer likt som en følge av Rent Særforbund-sertifiseringen.

Denne normative isomorfismen er også tydelig ved re-sertifiseringen. Definisjonen av organisasjonskultur inneholder læring av kulturen til nye medlemmer. Gjennom å konkretisere og profesjonalisere handlingsplanen, samtidig som man opprettholder samme omfang, legges grunnlaget for en enklere overgang for nye antidopingansvarlige (Schein, 2017, s. 193). Selv om flere faktorer spiller inn i hvordan nye antidopingansvarlige prioriterer det forebyggende antidopingarbeidet, har ADNO i re-sertifiseringen lagt til rette for en overføring av ønskede normer og verdier til nye medlemmer. Utvalget er positive til nytteverdien av å konkretisere ordlyden i handlingsplanen for videreutvikling av Rent Særforbund.

Gjennom teorier om organisasjonskultur kan KORS forstås som både en leder og kulturbærer av organisasjonskulturen ADNO ønsker å utvikle. Som kontaktperson i Rent Særforbund kan KORS sannsynligvis forme kulturen gjennom krav som vises frem under sertifiseringen, re-sertifiseringen og det årlige oppfølgingsmøtet (Schein, 2017, s. 198). Disse møtene kan derfor forstås som en interaksjon hvor grunnlaget for holdninger og videre handling utvikles. Utfordringen blir å koordinere ADNOs ønsker med særforbunds prioriteringer.

5.3 Sertifisering som bevisstgjørende og forpliktende

Kulturtemaet *sertifisering som bevisstgjørende og forpliktende* skildrer endringen i det forebyggende antidopingarbeidet som et resultat av å bli sertifisert. Dette innebærer å se på påvirkningen av Rent Særforbund ovenfor særforbund, men

også utøver og klubb. Kulturtemaet er bygget opp av følgende fem koder: *Sertifisering som bevisstgjørende og forpliktende, oppfyllelse av første kriteriet, påvirkning særforbund, påvirkning ut i klubb og påvirkning utøver.*

5.3.1 Funn

Antidopingansvarlige er tydelige på at det skjedde en endring i det forebyggende antidopingarbeidet etter sertifisering. Dette skyldes flere faktorer hvor blant annet arbeidet er satt i et tydelig system. Ved at man gjennom sertifiseringsordningen kan kalle seg for et Rent Særforbund gjør særforbund seg også forpliktet til å drive strukturert forebyggende antidopingarbeid. SF5 forklarer det slik:

Jeg synes det er bra at vi har fokus på det. Fordi vi er et Rent Særforbund så stiller det noen krav til oss selv, at vi må ha fokus på det. Da ligger det ikke langt bak, men faktisk langt fremme. – SF5

Kravene som stilles til særforbund gjennom de syv kriteriene av sertifiseringen virker å ha bidratt til en endring. Flere antidopingansvarlige kjenner på samme forpliktelse og trekker frem en økt bevissthet på tema.

Ja, altså i det øyeblikket vi ble et Rent Særforbund så forplikta vi oss på en annen måte. Så igjen ligger det lenger fremme i bevisstheten. Så prøver man å tilrettelegge i større grad enn det man gjorde tidligere. – SF3

SF3 sitt utsagn gjenspeiler flere antidopingansvarlige. For særforbund kan det virke som at sertifiseringen både har gitt en forpliktende effekt av å oppfylle kriteriene til Rent Særforbund, men i tillegg til konsekvensen av å oppfylle krav har sertifiseringen også hatt en bevisstgjørende effekt. Som SF3 poengterer har sertifiseringen ført til at særforbund er mer bevisste og har et større fokus ettersom det er noe man i større grad må tenke over. Denne bevisstgjøringen og dette fokuset er noe SF1 og SF8 underbygger.

Nei, det tror jeg ikke. Vi har jo ikke gjort noe feil før, jeg vil jo ikke si det, men det er mulig at det er mer fokus på det. Det er det i og med at vi har den

handlingsplanen, må gjennom det møtet hvert år, jeg følger opp ren utøver. Jo, det er mere fokus jeg må jo si det. – SF1

Nei, det at det er en tidsbegrensa sertifisering da, det gjør jo at man ikke sovner for å si det sånn og bare har signert. Altså man må da være aktiv part og må jobbe med den handlingsplanen på en mer bevisst måte en jeg tror vi hadde gjort hvis vi, si at vi hadde hatt det, bare inngått den avtalen i 2017 og så var vi det. – SF8

Det fremstår en atferdsendring ved at man gjennom sertifiseringen har satt antidopingarbeidet i et system og fått en økt bevissthet. Denne endringen er det en konsensus om at er positiv i forhold til hvordan forebyggende antidopingarbeid ble drevet før. Kanskje spesielt for mindre særforbund har Rent Særforbund bidratt til å strukturere arbeidet.

Det er så mye som skal på plass i et lite særforbund. Jeg sier ikke at det ikke hadde vært like viktig og at man hadde snakket med klubbene på den måten, men det er veldig mye hjelp at det er satt i disse systemene. Sånn som ren utøver, rent idrettslag, at de, altså hjelpemidlene da er veldig viktig. - SF6

Ved at særforbund blir sertifisert som et Rent Særforbund kan det også virke som at det har en påvirkningskraft i andre ledd i særforbundet. SF3 og SF6 forteller om en symboleffekt:

Ja, da har man den signaleffekten med at vi er Rent Særforbund. Så er det en del klubber som vil bli Rent Idrettslag, for det forplikter dem igjen til hele sin medlemsmasse på en litt annen måte og tettere på den enkelte igjen. – SF3

Jeg tror jo at det er med på å sette en standard fra toppen på en måte. Når forbundet er rent. Det er liksom en symboleffekt for klubbene. – SF6

SF5 og SF8 bygger videre på SF3 og SF6, og er klar på at svært få klubber ville vært Rent Idrettslag om ikke særforbund pusha det på dem. Til tross for at noen antidopingansvarlige gir inntrykk for at man kan nå ut til klubbene ved å henvise og

informere om Rent Idrettslag er ikke dette reelt for alle. Majoriteten av antidopingansvarlige uttrykker at de sliter med å nå ut til klubber. Dette gjelder både små særforbund:

Nei, altså det går jo litt på at jeg er avhengig av andre ressurser for å bistå for å få til blant annet det med klubber. Altså innen organisasjonen med tanke på organisasjonsstyre og landslagsutøvere klarer jeg fint selv, men skal jeg ut i klubber må jeg ha ekstra for å følge opp. - SF7

Og store særforbund:

Å få idrettslagene sertifisert som Rent Idrettslag. Det er mulig at den modulen er for omfattende for et lite idrettslag. Nå gikk jeg inn i stad for å se hvor mange rene idrettslag vi har for vi skal jo inn til ADNO om en måneds tid å gå gjennom hva vi har gjort siste året. Da så jeg at kanskje [lavt tall] med vår idrett. - SF1

For antidopingansvarlige virker det som at Rent Særforbund har bidratt til et mer proaktivt arbeid i å belyse idrettslag om Rent Idrettslag. Likevel påpeker utvalget at de sliter med å nå ut. Selv i særforbund hvor andelen rene idrettslag har økt er andelen under hva antidopingansvarlige selv forventer.

Til tross for utfordringer med Rent Idrettslag har antidopingansvarlige en helt annen oppfatning av Ren Utøver. Flere antidopingansvarlige forteller at særforbund har tettere kontakt med toppidrettsutøvere og gjennom kriteriene av å bli Rent Særforbund så stilles det store krav til Ren Utøver. Alle antidopingansvarlige ble spurt hvorvidt de kunne plassere kriteriene 1abc fra Rent Særforbund på en skala høy/middels/lav (tabell 3). Her svarte alle høy på at landslagsutøvere kjente sitt ansvar og har gjennomført grunnleggende antidopingopplæring.

Tabell 3

Utvalg fordelt på hvilken grad de selv mener de innfrir kriteriene 1abc

	Kriteriet 1a.	Kriteriet 1b.	Kriteriet 1c.
Høy	9	4	3
Middels	-	3	4
Lav	-	1	1
Fraværende	-	1	-

Note. Fraværende gjelder særforbund som ikke har et medisinsk støtteapparat. Kriteriet 1c har kun 8 svar ettersom ett særforbund unnlot å svare.

Kriteriet 1b, som omhandler medisinsk og sportslig støtteapparat, varierer i opplevelsen antidopingansvarlige har av sitt særforbund. For særforbundene som svarte høy så kjennetegnes de enten av at de er et stort særforbund med mye ressurser, eller at de er et mindre særforbund med et noe negativt dopingomdømme. For mindre særforbund virker kriteriet å være utfordrende.

Ja, for store særforbund kan det være krav. De har fast ansatte leger, fysio og annet støttepersonell. De bør ha det som krav, men for oss som henter inn er det umulig å få til det kravet, vi får ikke det til. – SF 9

SF9 illustrerer et tydelig bilde som flere antidopingansvarlige virker å kjenne seg igjen i. Ettersom det medisinske apparatet som leies inn ikke har særforbundet som hovedarbeidsgiver påpeker flere at dette seminaret er vanskelig å få til. SF8 har lignende utfordringer ettersom det medisinske personalet ikke er noe som følger landslag over tid.

Medisinsk støtteapparat for oss er mere krevende fordi vi har ikke et ansatt personell som følger landslagene kontinuerlig. Vi har trenere som følger et år som har årskontrakter som regel. Noen har litt lengre, men sånn som fysio, lege, det er sånne personer som vi knytter til oss på de konkurransene vi må ha. Det går på ressursbruk. – SF8

Lignende ressurssspørsmål pekes på under kriteriet 1c. Hvorvidt alle arrangementer i regi av særforbundet eller medlemmer av organisasjonen er omfattet antidopingbestemmelsene varierer. Av særforbundene som ikke svarer høy på dette kriteriet er årsaken ulik. SF5 påpeker at enkelte turneringer har krav om at alle deltakere er inn under antidopingbestemmelsene, men at dette ikke følges opp.

Hvis jeg tenker for eksempel [turneringer], så har vi et krav om at de skal gå gjennom dette her, men hvordan vi skal følge opp det når det er så mange lag som deltar. Det er supervanskelig. – SF5

Foruten ressurssspørsmål så peker et fleridrettsforbund på at en idrett spesifikt gjør at den ikke er høy, mens to andre særforbund peker på at eksterne partnere som arrangerer konkurranser i Norge har mye makt og dermed kan si nei. For disse tre særforbundene virker dette i større grad å være noe antidopingansvarlige og særforbund har godtatt da de har begrenset mulighet til å påvirke.

5.3.2 Diskusjon

Antidopingansvarlige gir inntrykk av positive holdninger til at det skjedde en endring som et resultat av at særforbundet deres ble sertifisert som et Rent Særforbund. Disse holdningene kommer til uttrykk gjennom forståelsen av at Rent Særforbund stiller krav og plasserer forebyggende antidopingarbeid i en systematisk struktur. Ved å gjøre arbeidet mindre ressurskrevende har sertifiseringsprogrammet spesielt hjulpet mindre særforbund å gjøre antidopingarbeid mer håndterbart. Som SF6 påpeker er det mye som skal på plass i et lite særforbund, men gjennom sertifiseringsordningen har ADNO gjort arbeidet mer anvendelig.

Holdningene til antidopingansvarlige i større særforbund indikerer at sertifiseringen også har hatt en positiv innvirkning på dem, men selve systematiseringen var ikke tilsvarende viktig. Dette skyldes at de allerede hadde et strukturert antidopingarbeid på plass. På grunn av størrelsen til disse særforbundene kan et allerede solid antidopingarbeid trolig forstås i lys av Carroll (2016, s. 3) sin pyramide om bedrifters samfunnsansvar, hvor eksterne etiske forventninger krever at de største særforbundene møter normer, verdier og praksiser som ikke nødvendigvis er lovpålagt.

Gjennom sertifiseringsprosessen kan Rent Særforbund betegnes som en injunktiv norm, altså hva som bør gjøres, som forventer mer handling av særforbund enn hva som var forventet før sertifisering. Dette skyldes de syv kriteriene hvert særforbund må oppfylle for å opprettholde sin status som et Rent Særforbund (ADNO, 2020a). Hvis ADNO ønsker å påvirke organisasjonskulturen slik at forebyggende antidopingarbeid blir prioritert ytterligere, kan utformingen av kriteriene trolig danne grunnlaget for antidopingarbeidet hos særforbund. Gitt begrensningen knyttet til ressursbruk på tidligere læringsprogrammer (Gatterer et al., 2020; Woolf, 2020), vil det være formålstjenlig for ADNO å formulere kriteriene på en måte som er effektiv nok til at særforbundene faktisk har kapasitet til å prioritere arbeidet, samtidig som de må justere kravene slik at særforbundene når ADNOs målsetninger (Alvesson, 2013, s. 195). Dette kommer jeg tilbake til under det kulturelle temaet *dragkamp i hverdagen*.

De intervjuedes holdninger fremmer også en bevisstgjørende effekt av å bli sertifisert som et Rent Særforbund. Denne bevisstgjøringen virker å stamme fra at sertifisering krever mer fokus på antidoping-tematikken for å beholde tittelen som et Rent Særforbund. Dette synes å ha styrket verdier som ren idrett og bidrar til at særforbundene jobber mer målrettet med antidopingarbeidet. Basert på de samstemte holdningene utvalget gir uttrykk for, har fokuset på tvers av særforbundene gradvis endret seg gjennom sertifiseringsprosessen. Rent Særforbund kan derfor forstås som et verktøy for ADNO som bidrar til å endre virkelighetsoppfatningene av antidoping i særforbundene, gjennom handling (dvs. sertifisering). Dette bidrar til å fremme en organisasjonskultur der antidopingansvarliges handlinger og holdninger i større grad vektlegger forebyggende antidopingarbeid (Bang, 2020, s. 57).

Sertifisering virker også å ha en positiv effekt på hvordan særforbund arbeider med verdibasert læring i ulike ledd. Relevansen av dette kan forstås i lys av tidligere forskning som viser at verdibasert læring er viktig for å styrke utøvernes bevissthet rundt antidoping (Barkoukis et al., 2022; Petróczi et al., 2021). De fleste antidopingansvarlige virker å ha holdninger om at sertifisering har bidratt til å fremme antidopingarbeidet for særforbund overfor både klubber og utøvere. Ved å sette standarden fra toppen peker enkelte på en smitteeffekt av Rent Særforbund, som forhåpentligvis resulterer i at klubber tar Rent Idrettslag og utøvere Ren Utøver.

Til tross for holdninger om en mulig smitteeffekt påpeker utvalget likevel at de sliter med å nå ut til klubbene. De peker på forventninger om at idrettslag bør sertifiseres som Rent Idrettslag, men oppfatningen deres er at styret i klubber velger å

nedprioritere antidopingarbeidet. Dette har ført til at økningen rene idrettslag har vært under forventet. Ytterligere utfordringer knyttet til bredden kommer jeg tilbake til i kulturtemaet *uløste områder og veien videre*.

I motsetning til Rent Idrettslag virker ikke antidopingansvarlige å ha noen utfordringer med Ren Utøver. Tabell 3 viser til en norm blant utøvere om å gjennomføre Ren Utøver. Antidopingansvarlige argumenterer for at suksessraten skyldes at landslagsutøvere er tettere på særforbundet og mindre ressurskrevende for antidopingansvarlige å følge opp. Denne forståelsen av ressurser kan trolig forklare hvorfor enkelte særforbund har utfordringer med kriteriene om støttepersonell og idrettsarrangementer. Dette kan ses i lys av holdningene enkelte antidopingansvarlige har rundt Rent Særforbund om at ADNO bør individualisere kriteriene i større grad. Hvis en skulle se for seg større individualisering i tråd med ISE må dette baseres på risikoområder og målgrupper (WADA, 2021a).

Den høye suksessrate rundt kriteriet som omhandler Ren Utøver kan muligens forstås gjennom at særforbund har en sterk individualisering rundt doping som utøvers atferd. Tidligere forskning har vist kritikk mot en slik individualisering ettersom den ser bort fra ulike sosiokulturelle sider ved doping (Aubel & Ohl, 2014, s. 1101; Pappa & Kennedy, 2013, s. 289). Med bakgrunn i Houlihan og Hanstad (2019, s. 214) som har vist at WADA opererer i et svært dynamisk og komplekst miljø, kan ikke særforbund se bort fra sosiokulturelle sider ved antidopingarbeidet. Utdanning utover dem som direkte deltar i idretten kan ha stor nytteverdi (McLean et al., 2023, s. 6). Basert på holdningene de intervjuede gir uttrykk for synes det å være lite sannsynlig at særforbund ser bort fra kompleksiteten av antidopingarbeidet. I stedet, som nevnt ovenfor, kan suksessraten trolig forstås som at toppidrettsutøvere er tettere på særforbundet og dermed også mindre ressurskrevende for de antidopingansvarlige.

Under det kulturelle teamet *sertifisering som bevisstgjørende og forpliktende* er det spesielt en del av kulturinnholdet som går igjen: kulturendring gjennom Rent Særforbund. Hansen et al. (2019) har vist at verdier om ren idrett står sterkt blant ansatte i idretts-Norge, likevel peker utvalgets holdninger på at få særforbund tidligere har vært strukturerte i det forebyggende antidopingarbeidet. Gjennom sertifiseringen (handling) har imidlertid antidopingansvarlige blitt betydelig mer bevisste viktigheten av det forebyggende antidopingarbeidet (holdning). Dette har trolig bidratt til å utvikle en norm som innebærer at man som antidopingansvarlige skal arbeide aktivt med kriteriene av Rent Særforbund. Her synes holdningene til utvalget å indikere en positiv

utvikling for både særforbund som mener de arbeidet godt med forebyggende antidopingarbeid før sertifisering, og særforbund som mener de ikke jobber godt etter sertifisering. Dette kan derfor forstås som en del av en organisasjonskultur, hvor sertifiseringen har endret virkelighetsoppfatningen til at det forebyggende antidopingarbeidet skal prioriteres ytterligere.

5.4 Dragkamp i hverdagen

Kulturtemaet skildrer hvordan verdiarbeid er sentrert i det daglige arbeidet hos særforbund. Dette innebærer både om det forebyggende antidopingarbeidet er prioritert og bevisstheten til medlemmer i organisasjonen. Kulturtemaet er konstruert av følgende seks koder: *prioritering i særforbund, visjoner og verdiarbeid, nedprioritering av Rent Særforbund, holdninger rundt doping og forebyggende antidoping, bevissthet utenfra og daglig arbeid.*

5.4.1 Funn

Alle antidopingansvarlige i utvalget har også andre oppgaver i særforbundet enn antidopingarbeidet. Dette skyldes at arbeidet ikke er for stort og variasjonen i arbeidsoppgaver ansatte skal gjennom er høy. Dette gjør at rollen som antidopingansvarlig er blitt tildelt ulike personer i særforbund. Faktisk i så stor grad at det ikke er en eneste antidopingansvarlig i utvalget som har samme stilling utover hva angår antidopingansvaret. SF5 forklarer hvordan ansvaret ble tildelt i sitt særforbund:

[...] Og grunnen til at jeg ble antidopingansvarlig var fordi min forgjenger hadde den tittelen. Så det var litt «hvem skal ta den?» Det blir vel meg det da.

– SF5

Sitatet viser at det ikke nødvendigvis er helt tydelig i særforbund hvem som skal ha antidopingansvaret. For antidopingansvarlige som ganske nylig fikk tildelt rollen som antidopingansvarlig så ble de kastet litt inn i det. På spørsmål om hva slags informasjon eller hva de ble fortalt før de tok på seg ansvaret svarer SF4 at det var lite.

Det var ganske lite. Det er en klassiker hos oss. – SF4

Dette er noe SF6 og SF7 kjenner seg igjen i. SF5 har lignende erfaring med å ha blitt kastet inn i rollen.

Ja, jeg ble kastet litt inn i det da. Så bratt læringskurve og mye å sette seg inn i, men det var jo allerede laget en handlingsplan og sånn, så det var egentlig bare å følge opp de punktene som var satt. – SF 5

Selv om stillingen til antidopingansvarlige varierer og enkelte ble kastet inn i rollen betyr ikke det at verdiarbeid ikke er prioritert i særforbundet. På spørsmål om særforbunds og ADNOs verdier harmonerer med hverandre svarer samtlige antidopingansvarlige ja. SF8 utdyper som en del andre antidopingansvarlige at deres særforbund er svært opptatt av verdier.

At vi vil fremstå med nulltoleranse og vi er jo opptatt av verdi, generelt verdiarbeid da. Hvordan vi som organisasjon skal jobbe med hverandre i forhold til respekt og ærlighet, og det bringer også inn dopingproblematikken. – SF8

Både SF4 og SF7 trekker frem konkrete kampanjer de har for hva som er viktig verdiarbeid for deres særforbund. På andre enden av skalaen forteller SF1, SF6 og SF9 at de ikke har noe konkret verdikampanjer. Årsaken til dette handler om andre prioriteringer. SF3 oppsummerer viktigheten av verdiarbeid i særforbundet deres på følgende måte.

Ja, så hvordan de tingene da slår ut sånn at det der med å få duganes folk ut av hver enkelt. Det er mye mer enn hva du presterer der ute. Så er det liksom å få brukt den rette tiden på dette i hverdagen da. [...] Så blir det litt sånn av alt som da ikke er akkurat det ut på [arena] så skal vi sette sammen den pakken ved siden av, for det er viktig det altså. Og der er antidoping så klart en del av det arbeidet. – SF3

Her peker SF3 på to sentrale punkter som også gjenspeiler flere andre av de antidopingansvarlige i særforbund som er opptatt av verdiarbeid. For det første er det et

viktig samfunnsansvar idretten har. For det andre er aktiviteten kjernen i særforbundet, så mengden verdiarbeid man legger ned kommer i andre rekke.

Dette gjør at hvert enkelt særforbund og hver antidopingansvarlig må velge hvor mye ressurser som skal legges ned i Rent Særforbund. Når enkelte særforbund allerede har begrenset med ressurser gjør dette at antidopingansvarlige må ta gjennomtenkte prioriteringer.

Ja, så det blir en øvelse i å prioritere vekk da og det er ikke noe hyggelig. Men noen ting kan vi ikke prioritere vekk, slik som minstekravet på antidopingarbeid.

– SF2

Det er jo, jeg jobber jo den tiden jeg skal, så hvis jeg bruker mer tid på antidopingarbeid så vil det jo gå utover noe annet. Det er jo en dragkamp om hva som får fokus, men også hvor effektivt man jobber med det da. – SF4

Antidopingansvarlige i SF1, SF2, SF3, SF8 og SF9 er enige i at dette arbeidet ikke skiller seg ut fra annet arbeid de gjør, men at det er en del av syklusen de må gjennom. Her er SF1 og SF2 blant annet tydelige på at de gjør det som trengs.

[...] Vi jobber med de tingene som vi kan jobbe med internt her og ja, jeg føler vi gjør det vi kan. – SF1

Jeg tror at når det gjelder Rent Særforbund så tror jeg vi gjør det vi burde gjøre, med de påvirkningene eller ambisjonene som jeg gikk ut med. – SF2

Disse sitatene gjenspeiler også svarene antidopingansvarlige gav på spørsmål om Rent Særforbund og generelt forebyggende antidopingarbeid er prioritert innad i særforbundet. Her svarer antidopingansvarlige at det stort sett er prioritert eller prioritert nok. Eneste unntaket er SF4 som føler seg noenlunde alene i jobben.

Nei, er svaret på det. Jeg føler jeg jobber litt i motbakke med å få de andre elementene av organisasjonen vår til å fokusere på det da. – SF4

På spørsmål om hva dette skyldes trekker SF4 frem at det sannsynligvis går på uvitenhet.

Men jeg tror det stammer litt sånn fra, altså uvitenhet på en måte. At man liksom ikke helt innser verdien helt av det da. At man tror det er en ting og at det er så enkelt, men at når man faktisk setter seg inn i det så skjønner man liksom at her er det mange flere problemstillinger og fallgruver å ta tak i da. – SF4

Lignende uvitenhet virker det også å være blant medlemsmassen i dette særforbundet. Uvitenhet blant medlemsmassen mener antidopingansvarlige i SF1, SF2 og SF9 også eksisterer i sitt særforbund.

Jeg tror ikke folk vet at vi har det, men hadde vi ikke hatt det så tror jeg det hadde vært fokus på det. – SF1

Altså hvis i en eller annen sammenligningsoversikt, hvis det i en avis hadde stått at 52 av 55 særforbund er og [særforbund] ikke er det så hadde det vært negativt selvfølgelig, men jeg tror ikke de hadde funnet på den tanken av seg selv. – SF2

Det er ingen i miljøet, ingen klubber eller klubbledere som har sagt «hvorfor er ikke dere et Rent Særforbund når vi er Rent Idrettslag?», så akkurat den er jeg ikke sikker på om de vet det engang. – SF9

Denne overbevisningen om at medlemmer i organisasjonen ikke kjenner til Rent Særforbund gjelder ikke for alle, men er en oppfatning flertallet av utvalget har.

5.4.2 Diskusjon

Det fremstår på utvalget at det er litt tilfeldig hvem som tildeles rollen som antidopingansvarlig. Dette peker på holdninger blant medlemmer i ulike særforbund om at rollen som antidopingansvarlig ikke er så viktig. Som påpekt av flere antidopingansvarlige, ble de i varierende grad kastet inn i rollen uten klare beskjeder om hva arbeidet innebar. I lys av definisjonen på organisasjonskultur kan dette tolkes som en organisasjonskultur blant enkelte særforbund, hvor forebyggende antidopingarbeid

læres til nye medlemmer som et noe nedprioritert arbeid (Jacobsen & Thorsvik, 2019, s. 124).

Til tross for funn av ulike tilnæringer til verdikampanjer, uttaler samtlige antidopingansvarlige at deres verdier er i samsvar med ADNOs verdier. En faktor for disse eksplisitte verdiene er trolig ytre påvirkninger fra både stat og NIF (NIF, Meld. St. 26 (2011–2012); 2018, s. 20). Ettersom særforbund i varierende grad har verdikampanjer synes det å være nyanser i holdningene om viktigheten av verdiarbeid. Dette har trolig sammenheng med begrenset kapasitet og behovet for å prioritere andre viktigere oppgaver. En tolkning av denne situasjonen kan være at det foreligger en organisasjonskultur hvor fraværet av verdikampanjer blir forsvart av en virkelighetsoppfatning om at det ikke har stor betydning. Likevel, som SF3 poengterer, er verdiarbeid nødvendig, men det må balanseres mot kjernen av arbeidet som er selve idretten.

Med utgangspunkt i begrensede ressurser hos særforbundene er det naturlig å prioritere selve idretten først. Dette synes å være en gjennomgående norm for utvalget og trolig ikke noe ADNO heller ønsker å motstride. Imidlertid har, som nevnt tidligere, ADNO mulighet til å påvirke hvor mye tid det forebyggende antidopingarbeidet får i hverdagen ved å justere minstekravene til Rent Særforbund. Antidopingansvarlige anerkjenner at de ikke får gjort alt, og at det dermed blir en øvelse i å prioritere bort. Samtidig er utvalgets holdninger klare på at minstekrav antidopingarbeid ikke kan prioriteres bort. Dette kan sannsynligvis kobles til verdier om ren idrett, ytre press for å bevare omdømmet til særforbund og økonomisk tildeling fra NIF. ADNO og KORS, som kulturbærere (Schein, 2017, s. 198), har derfor mulighet til å påvirke prioriteringsgraden gjennom de syv kriteriene, re-sertifiseringen og det årlige oppfølgingsmøtet.

På denne måten kan ADNO utvikle en tvungen isomorfisme for særforbund som ønsker å forbli et Rent Særforbund, ettersom særforbunds arbeid blir likere i tråd med ADNOs kriterier (Powell & DiMaggio, 1983, s. 152). For at en økt arbeidsmengde hos særforbund skal godtas, vil det trolig være avgjørende hvordan ønskede endringer presenteres på møtene mellom KORS og antidopingansvarlig, og hvordan antidopingansvarlige utvikler sine holdninger i forhold til dette. Bang (2020, s. 153) underbygger dette og peker på at medlemmer i en organisasjon er lite villige til systemendringer med mindre oppfatningene om forutsigbarhet i arbeidet blir værende. Gjennom intervjuene synes holdningene til antidopingansvarlige å være at de allerede

gjør nok. Ved å øke minstekravet kan det tenkes at antidopingansvarlige likevel gjøre mer, så lenge holdningen om at minstekravet ikke kan prioriteres bort består.

Når det gjelder utvalgets oppfatninger om det forebyggende antidopingarbeidet er prioritert i deres særforbund, forteller utvalget at det er prioritert eller prioritert nok. Dette er gjennomgående holdninger for hele utvalget, med unntak av SF4 som forteller om utfordringer knyttet til bevisstheten særforbundet har til antidopingarbeid. SF4 argumenterer for at utfordringene sannsynligvis skyldes manglende kunnskap på tema. Dette viser nyanser av holdninger om hvorvidt forebyggende antidopingarbeid anses som viktig blant Norges særforbund. Dette gjenspeiler tidligere forskning som tilsier at ulike særforbund har ulik organisasjonskultur, basert på idretten selv, organisasjonens suksess og dens medlemmer (Skille & Chroni, 2018, s. 323). Skulle ADNO forsøke å endre denne organisasjonskulturen vil trolig tiltak som påvirker medlemmers holdninger og handlinger ha en positiv påvirkning på særforbunds subkultur (Bang, 2020, s. 151).

Holdningene de intervjuede uttrykker om at Rent Særforbund er prioritert tilstrekkelig for å dekke minstekravene fra NIF kan forstås som at de eksplisitte verdiene om ren idrett ikke er like sterke implisitte verdier i særforbundene. Disse holdningene gjelder ikke alle antidopingansvarlige og peker på et nyansert forhold i graden forebyggende antidopingarbeid er sentrert i særforbundene. Dette kan forstås i lys av særforbunds verdiarbeid, hvor fem av ni antidopingansvarlige viser implisitte verdier gjennom enten verdikampanjer eller stor pågang fra eget særforbund. For disse særforbundene gir de intervjuedes holdninger en indikasjon på en organisasjonskultur hvor forebyggende antidopingarbeid i større grad anses som viktig.

Selv om de resterende antidopingansvarlige forteller at verdiarbeid er viktig i deres særforbund (eksplisitt verdi), uttrykkes ikke dette i like stor grad gjennom handling (implisitt verdi). Espedal et al. (2022, s. 16) argumenterer for at organisasjoner enten justerer praksis eller omdefinierer sine eksplisitte verdier hvis verdiene ikke er like med de implisitte. For ADNO kan det derfor tenkes å være hensiktsmessig å tilrettelegge for individuelle tilpasninger for å fremme en praksisendring i de særforbundene som ikke viser like sterke implisitte verdier for forebyggende antidopingarbeid.

5.5 Uløste områder og veien videre

Det siste kulturtemaet er konstruert av følgende seks koder: *Samarbeid på tvers av særforbund, forbedringspotensialer, hvordan nå ut til klubber?, hvor skal fokuset ligge?, NIFs rolle, forebyggende antidopingarbeid som et kontinuerlig arbeid.*

Kulturtemaet beskriver hvordan antidopingansvarlige selv mener forebyggende antidopingarbeid bør foregå, utfordringer med sertifiseringen og hva ADNO kan gjøre for å forbedre sertifiseringsprogrammet.

5.5.1 Funn

For utvalget er det en konsensus om at de største utfordringene befinner seg i breddesegmentet. Her trekker antidopingansvarlige frem at bevisstgjøringen er essensielt ettersom utvalget forstår ubevissthet blant utøvere som er den største risikoen for doping. Utfordringer som kosttilskudd, kroppspress og partydop går igjen og er noe særforbund sliter med å begrense. SF3 forklarer at det dessverre er en del av samfunnsutviklingen. SF3 fortsetter:

Og vi, altså, i vår plan så har vi jo det vi mener er de store risikoene. Det er jo partydop, det er helseprodukter med da gjerne kroppspress som et utgangspunkt, så har du opptrening etter skader. Der kan det ligge fristelser. – SF3

Det er ulike oppfatninger om hvorfor antidopingansvarlige sliter med å nå ned til grasroten med det forebyggende antidopingarbeidet. Ettersom handlingsplanene til særforbund inneholder konkrete tiltak om hvordan de skal nå bredden skaper det problemer. SF8 forklarer at utfordringene med å nå klubbnivået med forebyggende antidopingarbeidet skyldes at de er tettere på toppidretten.

[...] i forhold til hva som kunne vært gjort annerledes, at man jobbet enda grundigere i dialogen med breddesegmentet da. For der tenker jeg det kanskje er flere svar og flere veier til rom da. For det er veldig konkret å si at et eliteserielag skal være Rent Idrettslag og ha det på plass liksom, men det å nå ut for eksempel til 15-16 åringer eller større breddeklubber eller flere breddeklubber da er mye mer tungt arbeid. At man kunne, hvordan skal man forbedre det? Det ville jeg sagt var et litt sånn uløst område. – SF8

SF4 har lignende oppfattelse rundt avstanden mellom bredde og særforbund.

Jeg synes det ofte blir for stor avstand mellom klubbene og vi som sitter på forbundskontoret da. Det er nok litt derfor vi sliter med å nå ut da, å få de til å gjennomføre de tingene eller gjøre tingene på den måten vi vil. – SF4

Denne avstanden ned til klubb er det flere som kjenner seg igjen i, men flertallet av utvalget påpeker at det er mulig komme seg tettere inn på klubbene. Utfordringen med å nå klubbene virker å ligge på ressursene særforbund har. SF5 oppsummerer slik:

Nei, altså det går jo litt på at jeg er avhengig av andre ressurser for å bistå for å få til blant annet det med klubber. Altså innen organisasjonen med tanke på organisasjonsstyre og landslagsutøvere klarer jeg fint selv, men skal jeg ut i klubber må jeg ha ekstra hjelp. – SF5

Basert på dette virker særforbund til dels å være avhengige av eksterne ressurser for å nå ut til bredden og opplever derfor grasrotnivået i det forebyggende antidopingarbeidet som utfordrende. Her mener blant annet SF5 og SF9 at ADNO kan utgjøre en forskjell.

Ja, mer at kanskje de må være litt mer på grasrota hvor ting skjer. I klubbene. Hvis de er på altså hvis en klubb ønsker at de skal holde et foredrag så er de på ballen med en gang. Sånn at vi hadde [konkurranse] hvor vi har en [dag] alle klubbene er samlet på samme sted og vi ønsket at de skulle komme. Og da var det litt sånn, ja kanskje vi har tid, og det tenker jeg er kjempeviktig. Der håper jeg at de heller tenkte «Yes, dette skal vi!». Vi skal være der to dager, vi stiller med mye folk her for dette er viktig. – SF5

Der er jo hvor jeg mener man kan jobbe mer med klubbene, men vi har ikke kapasiteten. Men vi kan identifisere hvilke klubber det er snakk om. Vi kunne jobbet hvis ADNO hadde hatt en ressurs eller flere, og det er jo helt umulig det er jo 2000 idrettslag, så jeg skjønner jo det. Men det er ikke 2000 idrettslag med urene utøvere. – SF9

SF5 påpeker at de veldig gjerne skulle ønske at ADNO selv var en større ressurs i arbeidet mot breddesegmentet, men som SF9 påpeker har også ADNO begrenset med ressurser. Dette virker de fleste antidopingansvarlige å være delvis innforstått med. SF1 er likevel tydelig på at de gjerne skulle ønske at ADNO gikk sammen med NIF mot klubbene.

Nei, jeg klarer ikke å se det. Jeg mener mer at NIF og ADNO må gå mer sammen ut mot klubbene våre og medlemmene. Ikke alt må gå gjennom særforbund. – SF1

At ikke alt må gå gjennom særforbund er SF9 enig i ettersom de ikke har den kraftigste stemmen på alle områder. I hvilken grad NIF hadde vært til hjelp i det forebyggende antidopingarbeidet virker det samtidig å være delte meninger om. I tillegg til SF1 er også SF2, SF7 og SF8 klare på at NIFs stemme vil bidra til forbedret forebyggende antidopingarbeid i bredden. SF4 og SF5 er usikre på hvilken grad NIF vil kunne bidra.

Ja, så umiddelbart ser jeg ikke helt hvordan NIF skulle kommet på banen eller hva det hadde gitt. – SF4

Nei, jeg tror ikke det. Jeg tror det må gjennom særforbund ettersom det er de som står klubbene nærmest uansett. [...] For meg så er det viktigere at de (ADNO) er «GO» og pro på det enn at jeg, særforbund og NIF som trer det gjennom [toppklubbene] da. Fordi at det er der liksom forankringen må ligge, hos toppen. Så lenge de sier at sånn er det så er det sånn. – SF5

SF5 som er skeptisk til hvordan NIF kan hjelpe understreker igjen at et mer proaktivt ADNO vil kunne bidra til forbedring hos toppklubbene som videre sprer seg ut til bredden.

Spørsmålet om kapasitet virker å være en sentral grunn for hvorfor særforbund velger å nedprioritere arbeidet som omhandler Rent Særforbund. SF2, SF4, SF5, SF6 og SF9 er tydelige på at de ikke har kapasitet til å gjøre mer forebyggende antidopingarbeid. Dette gjør at den tiden antidopingansvarlige legger ned må prioriteres og siden ubevissthet gjennomgående oppfattes som den største risikoen for doping i særforbundene er det naturlig for utvalget at det meste av arbeidet er bevisstgjøring.

Ja, det er jo det. Det er jo viktig sikkert, men hvor mye vi jobber forebyggende. Det er liksom bare den bevisstgjøringen. – SF6

Denne bevisstgjøringen som SF6 påpeker er viktig at foregår kontinuerlig over tid. SF3 forklarer hvordan kontinuerlig arbeid kan påvirke ved at man møter på tematikken ved flere anledninger.

Igjen fordi vi møter det flere ganger. Indirekte kan de få det gjennom at de er i en [type klubb], hører om det der. Så blir du så god at du kommer med på et kretslag og så blir du anmodet mot å ta Ren Utøver. Så er det de som er på kretslag som kanskje ikke er i en [type klubb], kanskje ikke har vært borte i det i det hele tatt, men kan fortelle til andre om at de måtte ta den. Du har muligheter til ringvirkninger som ikke er målbart om det rekker frem, men om du klarer å trekke 10, eller 100, eller 500 på grunn av det så ligger det jo en positiv effekt i det. Så er det jo det der at det gjentas. – SF3

SF3 forteller om hvordan man gjennom forebygging på flere plan kan skape bevissthet hos utøvere og den potensielle smitteeffekten på andre som et resultat av at utøvere lærer seg mer.

Jevnt over virker utvalget å være relativt tilfreds med Rent Særforbund-programmet. Likevel er utvalget enige om at ADNO har flere forbedringspotensialer hva angår sertifisering. SF9 er tydelig på at programmet bør individualisere i større grad ettersom sertifiseringen inneholder de samme syv kriteriene uavhengig av størrelse.

På spørsmål om hvilke forbedringspotensialer programmet har velger SF1 og SF5 å trekke frem et ønske om at ADNO var mer proaktive.

Så jeg føler jo kanskje at de skulle vært mere på jeg. – SF1

At de er litt mere på sånn ting selv, at de følger opp sånn ting selv. Så tror jeg de kanskje når hakket bedre og får et bedre samarbeid med klubbene der ute. Der er det forbedringspotensialer hos de, mener jeg hvert fall. [...] Altså de er helt avhengige i at det er vi som tar kontakt med dem, at det er vi som dekket bordet

for dem da. Så skal de komme til dekket bord. OK, det står i handlingsplanen vår, men de burde kanskje også være litt mer på selv. – SF5

SF5 forteller at de er avhengige av å ta kontakt med ADNO for å få de til å delta i arbeidet mot breddesegmentet. Dette engasjementet fra ADNO savner også SF4 som trekker frem litt mer samarbeid som et forbedringspotensial.

Ja, da er det kanskje litt mer samarbeid. Enten med ADNO eller med andre særforbund for å gjøre de ulike elementene litt mer håndterbare. Liksom, når vi skal få lag til å ta Rent Idrettslag, hvordan har andre særforbund gjort det liksom? Hvor skal vi begynne eller liksom få litt drahjelp på en måte da. – SF4

Dette utsagnet kan tyde på at samarbeid på tvers av særforbund også har noe for seg. Alt må ikke nødvendigvis gå gjennom ADNO. På spørsmål om utvalget tror det er nyttig med samarbeid på tvers av særforbund er SF4, SF5, SF7 og SF8 positive. SF4 forklarer det slik:

Ja absolutt. Så kan det være lavt hengende frukter som er unødvendig at jeg bruker tid på hvis man allerede har gode eksempler fra andre særforbund. Så kan vi bare implementere det i stedet for å finne det opp på nytt da. – SF4

Her har antidopingansvarlige en oppfatning om at det kan være hensiktsmessig at særforbund utveksler erfaringer om hvordan forebyggende antidopingarbeid drives, ettersom flere særforbund sliter med de samme utfordringene. SF3 er enig i dette, men påpeker at det sannsynligvis er nok overføringsverdi i det årlige møtet med ADNO.

Ja det kan være, men det vi opplever at samtalen igjen med [KORS], altså den årlig fordi at der kan du få en overføring. At du ser «hva er det vi har gjort», men de har gjort sånn. Der kan det komme inn sånn. Sånn som jeg opplever det jeg da, det er jo at noe overføringsverdi kommer gjennom ADNO fordi at de har enkeltsamtaler med særforbund og kan bringe ting litt over grensene. – SF3

Antidopingansvarlige har en felles forståelse om at det finnes en potensiell overføringsverdi i særforbund, men hvor denne erfaringsutvekslingen skal komme fra er

det delte meninger om. Antidopingansvarlig i SF2 mener i motsetning til majoriteten at det ikke er noe behov for organisert erfaringsutveksling mellom særforbund.

Jeg føler ikke noe behov for det. Hvis jeg lurere på noe, vi har et fint miljø for det. I denne etasjen er jo de minste særforbund lokalisert slik at det er ganske mange som er like her da. – SF2

Selv om SF2 ikke kan se for seg å delta på noe seminar er det fremdeles et behov for overføring mellom særforbund. For SF2 er det viktig at erfaringsutvekslingen foregår mellom særforbund i tilsvarende situasjon.

Overordnet virker det å være en konsensus om at Rent Særforbund er et program som har noe for seg, men at det likevel har noen forbedringspotensialer. Eneste unntaket for dette er SF3 som er strålende fornøyd med sertifiseringen.

Nei, egentlig klarer jeg ikke det fordi vi er godt fornøyd med hvordan det arbeidet drives. Det har også sammenheng med mengden av det inn i den totale pakken som vi skal holde på med. Så sånn sett så synes vi at dette drives på en veldig god måte. Også har det jo fått positive ringvirkninger gjennom at vi er Rent Særforbund så er det en del klubber som blir Rent Idrettslag. Dem har adoptert fra høyeste nivå og går inn på klubben sin. – SF3

5.5.2 Diskusjon

Holdningene til antidopingansvarlige tilsier at ubevissthet i breddesegmentet er den største utfordringen i det forebyggende antidopingarbeidet, hvor bevisstgjøring pekes på som løsning for å imøtekomme problemet. Disse holdningene om utfordringer i bredden gjenspeiler en nyere rapport av WADA (2022, s. 14) som viste hyppige kjøp av dop fra amatørutøvere på det mørke nettet (McLean et al., 2023, s. 6).

Antidopingansvarliges holdninger til dette problemet peker på at en løsning bør foregå i tråd med ADNOs andre løfte (ADNO, 2020b, s. 17), gjennom kunnskapsutvikling og bevisstgjøring. Sett i lys av Norges omfattende antidopingutdanning (Gilberg et al., 2006, s. 352), vil bevisstgjøring sannsynligvis være tilstrekkelig ettersom det vil kunne utvikle utøvere som støtter opp om ADNOs antidopingpolitikk (Barkoukis et al., 2022, s. 9-10).

Girginov (2006, s. 264) har pekt på at grunnleggende holdninger og verdier om ren idrett må ligge til grunn for å endre dopingkulturer. Ettersom forskning har vist at slike verdier eksisterer i idretts-Norge (Hansen et al., 2019), kan man argumentere for at antidopingansvarliges forståelse om et bevisstgjørende antidopingarbeid i bredden tillater seg å gjøre (Barkoukis et al., 2022, s. 9-10). Likevel forteller SF3 om uheldige trender i samfunnet som kosttilskudd, kroppspress og partydop, noe som underbygges av ulike rapporter (Breivik et al., 2022; Meld. St. 30 (2011–2012); WADA, 2022).

Med utgangspunkt i kartleggingsrapporten til Hansen et al. (2019) kan man stille spørsmål om NIFs grunnleggende verdier, som kan knyttes til verdier om fair play (Gilberg et al., 2006, s. 337), kan påvirke breddesegmentet positivt utover det som direkte angår idretten. Det kan tenkes at kosttilskudd og partydop for utøvere ikke nødvendigvis kobles direkte til idrett og dermed som en konsekvens står ikke NIFs verdier like sterkt. Dette kan ses i lys av norske dopingsaker de siste to årene hvor majoriteten omhandler partydopet kokain (ADNO, 2023).

Gjennom handlingsplanene til særforbund kan breddesegmentet forstås som en norm særforbund bør ha mer fokus på. Denne injunktive normen forteller utvalget at de ikke greier å følge tilstrekkelig. Her spiller flere faktorer inn, hvor blant annet avstanden mellom klubb og særforbund oppleves for stor. Det synes likevel gjennom antidopingansvarliges holdninger at dette uløste området er mulig å gjøre noe med. Utfordringen virker å være at særforbunds ressurser ikke er tilstrekkelig, og peker derfor på en virkelighetsoppfatning hos antidopingansvarlige om at de ikke klarer å nå bredden alene. Dette er i tråd med Gatterer et al. (2020, s. 236) sine funn om mangel på personell i gjennomføringen av læringsprogrammer, hvor antidopingansvarlige presenterer en mulig løsning i eksterne ressurser fra ADNO og NIF.

Gjennom organisasjonskultur kan disse holdningene tolkes som at enkelte antidopingansvarlige har utviklet en norm om å nedprioritere breddesegmentet, hvor de bruker virkelighetsoppfatninger om at grasrot-nivået ikke kan nås uten eksterne ressurser fra NIF og ADNO til å forsvare nedprioriteringen. En slik organisasjonskultur er uheldig ettersom antidopingansvarlige selv gir uttrykk for at bredden er den største utfordringen særforbund har i det forebyggende antidopingarbeidet.

En slik tolkning av organisasjonskulturen i særforbund er naturligvis ikke entydig og gjelder ikke for alle særforbund utvalget tilhører. Likevel ved å undersøke antidopingansvarliges holdninger til breddesegmentet gir det et innblikk i en organisasjonskultur hvor antidopingarbeid er viktigere i toppidretten. Arbeidet med

bredden virker å bli begrenset av virkelighetsoppfatningene utvalget har om manglende ressurser. Utvalgets holdninger kan derfor tolkes som en del av en organisasjonskultur hvor grasrotnivået ikke utforskes tilstrekkelig og forblir relativt upåvirket.

Antidopingansvarliges holdninger er tydelige på at breddesegmentet kan nås med ekstern hjelp. Hvorvidt NIF bør spille en rolle i dette arbeidet er det derimot uenighet om. De som ønsker at NIF skal bidra, mener at organisasjonen har en sterkere stemme ovenfor klubber og kan sette tydelige krav fra toppen. Som et motsvar peker noen på at avstanden mellom NIF og klubb blir for stor, og at det forebyggende antidopingarbeidet derfor må gå gjennom særforbundene. Disse ulike forståelsene viser ulike holdninger om hvordan man skal utvikle kunnskap i bredden. Siden hver idretts egenart er unik for særforbundets organisasjonskultur (Skille & Chroni, 2018, s. 323), kan det tenkes å være forskjellig hvordan en mer proaktiv rolle fra NIF vil påvirke antidopingarbeidet, avhengig av idretten det gjelder og dens unike subkultur (Schein, 2017, s. 109).

Med utgangspunkt i Mortimer et al. (2021, s. 539) bør særforbunds bevisstgjøring av antidoping inkludere verdibaserte intervensjoner. Slike intervensjoner bør kombinere moralske verdier med idrettens grunnverdier, som vi vet kan kobles til verdier om fair play (Gilberg et al., 2006, s. 337). Hansen et al. (2019, s. 20) argumenterer for at det tydelige verdiarbeidet i Norge trolig har vært viktig for de restriktive holdningene til Norges ansatte og topputøvere. Ved å tydeliggjøre på flere arenaer at disse verdiene også henger sammen med doping, som ikke nødvendigvis er en naturlig del av idretten, kan det bidra til å styrke rene utøveres identitet (Petróczi et al., 2021, s. 16).

Antidopingansvarliges holdninger synes å være enige om at Rent Særforbund har en positiv effekt, selv om sertifiseringen også har forbedringspotensialer. Siden alle særforbund er forskjellige, har antidopingansvarlige også forskjellige behov og det kan være utfordrende å finne en universell tilnærming som fungerer for alle. Likevel uttrykker noen antidopingansvarlige verdier av fellesskap og samarbeid for å takle felles utfordringer gjennom erfaringsutveksling. Slik erfaringsutveksling støttes av Schein (2017, s. 110) som skriver at å lære om andres subkultur resulterer i et forsterket tverrkulturelt samarbeid, i denne sammenheng særforbunds antidopingarbeid i breddesegmentet.

Holdningene til nytteverdien av en slik utveksling er imidlertid delte, ettersom noen antidopingansvarlige mener at det årlige møtet med KORS er tilstrekkelig for å

utveksle erfaringer, mens andre mener at det kreves noe mer organisert. Det kan derfor være nødvendig for ADNO å undersøke om det er behov for mer formalisert samarbeid eller om det årlige møtet med KORS som kulturbærer vil være tilstrekkelig for å utveksle erfaringer mellom særforbund.

5.6 Oppsummerende diskusjon

I det foregående har jeg utforsket antidopingansvarliges holdninger innenfor hvert kulturelle tema som ble identifisert gjennom den tematiske analysen. Jeg har diskutert disse holdningene i lys av teori og kontekst. I den følgende oppsummerende diskusjonen vil jeg diskutere studiens sentrale funn for å besvare problemstillingen: Hvilke holdninger har et utvalg antidopingansvarlig i særforbund med Antidoping Norges «Rent Særforbund»?

Jeg vil forsøker å forklare antidopingansvarliges holdninger ved hjelp av teori om organisasjonskultur og undersøke om kulturen kan karakteriseres som integrert eller differensiert, basert på rammeverket presentert av van Maanen og Barley (1983).

I figur 1 har jeg illustrert hvordan antidopingansvarliges holdninger, som uttrykk for kulturtemaene, kan forklare funnene gjennom organisasjonskultur. I definisjonen av organisasjonskultur har jeg fremhevet at det omfatter de felles normene, verdiene og virkelighetsoppfatningene i en organisasjon (kulturinnhold), som kommer til uttrykk gjennom handlinger og holdninger. Siden kulturtemaene reflekterer det gjensidige forholdet mellom kulturinnhold og kulturuttrykk, vil en beskrivelse av studiens funn som kulturinnhold og hvordan dette kommer til uttrykk, bidra til å besvare problemstillingen (Bang, 2020, s. 214).

Det finnes ulike årsaker til hvorfor særforbund har valgt å sertifisere seg som Rent Særforbund. Det er noe variasjon i svarene til antidopingansvarlige, men felles understreker de betydningen av verdier som ren idrett, omdømme og krav for NIFs rammetilskudd. Holdningene til antidopingansvarlige kan derfor forstås som virkelighetsoppfatninger om at Rent Særforbund-sertifiseringen både bidrar i kampen mot doping, og samtidig har positiv innvirkning på både omdømmet og kravene for tildeling av rammetilskudd (NIF, 2018, s. 20). Her gir utvalget uttrykk for forskjeller om hvilke verdier som veier tyngst og kan tolkes som nyanser av virkelighetsoppfatninger særforbund bruker for å skape mening i antidopingarbeidet.

Som et resultat av å bli et Rent Særforbund uttrykker antidopingansvarlige positive holdninger til en kulturell endring. Det er tydelig at sertifiseringen har hatt en bevisstgjørende effekt på hele særforbundet, da det nå er en økt oppmerksomhet på antidopingarbeid. Dette kommer til uttrykk gjennom at særforbund arbeider mer strukturert med det forebyggende antidopingarbeidet enn tidligere. Gjennom å intervjuer ni antidopingansvarlige av 54 er det umulig å konkludere med den totale effekten av Rent Særforbund. Likevel er de intervjuede klare på at det har skjedd en positiv endring i hvordan det forebyggende antidopingarbeidet blir utført, som en direkte konsekvens av sertifiseringen. Dette synet gjelder både for særforbund som før sertifiseringen hadde et solid antidopingarbeid, og for særforbund som fremdeles etter sertifisering har et mindre solid antidopingarbeid.

Holdningene blant antidopingansvarlige antyder at et forbedret antidopingarbeid kan knyttes til tilgjengeligheten til KORS. Det er som nevnt nyanser i tilfredsheten av ADNO, mens når det gjelder KORS er holdningene ubestridt positive. Dette skyldes evnen KORS har til å effektivt tilrettelegge antidopingarbeidet og minimere ressursbruken til antidopingansvarlige, noe som gjenspeiler ADNOs andre løfte om å gjøre særforbunds antidopingarbeid enkelt (ADNO, 2020b, s. 17). Denne positive holdningen kan ses i lys av Gatterer et al. (2020) som trekker frem at ressursmangler ofte er en begrensning for læringsprogrammer ettersom ansvarlige ofte også har andre ressurskrevende oppgaver (s. 236). Holdningene til flere antidopingansvarlige gir derfor uttrykk for en virkelighetsoppfatning om at KORS' nytteverdi er sentral for hvorfor de prioriterer Rent Særforbund.

For ADNO vil det være hensiktsmessig å utvikle en integrert organisasjonskultur om viktigheten av antidopingarbeid i alle særforbund og i NIF (Bang, 2013, s. 5). Alvesson (2013, s. 61) understreker at kulturer med samme kulturinnhold ofte oppnår positive resultater. I tabell 4 har jeg presentert studiens funn i lys av van Maanen og Barley (1983) sine begreper om integrerings- og differensieringsperspektivet. I likhet med studien til Skille og Chroni (2018, s. 323) viser tabellen, slik antidopingansvarlige fremstiller det, at det eksisterer forskjeller blant særforbundene som var inkludert i utvalget. Basert på holdningene til antidopingansvarlige kan disse forskjellene forstås som differensierte verdier og virkelighetsoppfatninger blant medlemmene i det enkelte særforbund.

Til tross for disse nyansene har ADNO i stor grad bidratt til å utvikle en organisasjonskultur der forebyggende antidopingarbeid prioriteres. De

antidopingansvarlige synes å være enige om at Rent Særforbund har ført til positive endringer i gjennomføringen av det forebyggende antidopingarbeidet, dette til tross for utvalgets sterke holdninger om at de trenger hjelp for å nå breddesegmentet. For ADNO vil det være nødvendig å vurdere om denne endringen er tilstrekkelig. Alvesson (2013, s. 191) har reist spørsmål om man bør endre verdier og normer i en subkultur, eller om det er tilstrekkelig for en organisasjon med en organisasjonskultur hvor praksisen samsvarer med deres målsetninger.

Jeg har tidligere argumentert for at ADNO, med KORS i hovedrollen, har muligheten til å påvirke organisasjonskulturen ved å justere minstekravene for Rent Særforbund. Holdningene blant antidopingansvarlige er tydelige på at minstekrav antidopingarbeid ikke kan nedprioriteres, selv med allerede begrensede ressurser. Her synes de fleste antidopingansvarlige å være enige om at de allerede gjør nok. Hvis ADNO ønsker har de likevel mulighet til å påvirke arbeidet ved å justere minstekravene, forbeholdt at holdningene om å ikke nedprioritere antidopingarbeidet forblir uendret. For å oppnå en praksisendring vil det være avgjørende hvordan endringene presenteres av KORS og hvordan antidopingansvarlige utvikler sine holdninger i forhold til dette (Alvesson, 2013, s. 195; Bang, 2020, s. 153; Schein, 2017, s. 198). Ved å ha en bevisst strategi for hvordan minstekravene for antidopingarbeid formidles og implementeres, kan ADNO bidra til å sikre at antidopingpraksisen opprettholdes og forbedres.

Tabell 4

Studiens ulike funn for hvert kulturtema, og om de peker på en integrert- eller differensiert organisasjonskultur blant særforbundene

Kulturtema	Motiver bak sertifisering	ADNOs synlighet og tilgjengelighet	Sertifisering som bevisstgjørende og forpliktende	Dragkamp i hverdagen	Uløste områder og veien videre
Integreringsperspektiv	<ul style="list-style-type: none"> - Eksterne- og interne dopingtester har vært bevisstgjørende - Omdømmet er viktig for særforbund - Verdiarbeid uttrykkes eksplisitt å være er viktig i særforbundet 	<ul style="list-style-type: none"> - Utvalget er overordnet tilfreds med ADNO - Sterke positive holdninger om nytteverdien av KORS 	<ul style="list-style-type: none"> - Sertifiseringen har bidratt til en positiv atferdsendring i antidopingarbeidet til særforbund - Sertifiseringen har hatt en bevisstgjørende effekt på utvalget som påvirker prioriteringsgraden av antidopingarbeid 	<ul style="list-style-type: none"> - Krav fra stat og NIF er viktig for prioriteringen - Særforbund må prioritere hvilket arbeid som er viktigst på bakgrunn av begrensede ressurser - Minstekravet antidopingarbeid kan ikke prioriteres bort 	<ul style="list-style-type: none"> - Kunnskapsutvikling og bevisstgjøring må til for å møte utfordringer i bredden - Utfordringer i bredden kan nås ved hjelp av mer ressurser - Forebyggende antidopingarbeid er viktigere i toppidretten

			- Utfordringer med å nå ut til klubber (Rent Idrettslag)	- ADNO har mulighet til å påvirke hvordan særforbund arbeider	
Differensieringsperspektiv	- Verdiarbeid vises implisitt i varierende grad gjennom handling	- Forskjeller i tilfredshet av ADNOS tilgjengelighet	- Sertifiseringen har gjort forebyggende antidopingarbeid mer håndterbart for spesielt mindre særforbund	- Antidopingarbeid læres i varierende grad til nye medlemmer som et mindre viktig arbeid - Nyanserte forhold i graden antidopingarbeid er en prioritet i særforbundene	- Ulik forståelse hvorvidt et proaktivt NIF kan bidra i det forebyggende antidopingarbeidet

Note. Hvert funn i denne tabellen må forstås som en indikasjon på om det er en integrert eller differensiert organisasjonskultur blant særforbund.

7. Konklusjon

I denne masteroppgaven har jeg undersøkt antidopingansvarlige i særforbund sine holdninger til ADNOs Rent Særforbund-sertifisering. Gjennom semistrukturerte intervjuer har utvalget fortalt om sine historier og forståelser av det forebyggende antidopingarbeidet. Deres holdninger har gitt et innblikk i antidopingarbeidet til særforbund og samarbeidet med ADNO, gjennom teorier om organisasjonskultur.

Gjennom å undersøke Rent Særforbund-sertifiseringen synes holdningene til de antidopingansvarlige å være enige om at det skjedde en positiv endring som et resultat av å bli sertifisert som et Rent Særforbund. Dette skyldes at antidopingarbeidet er blitt systematisert og stiller tydelige krav til hvert særforbund. Gjennom intervjuene har utvalget påpekt at sertifiseringen kan ses i lys av verdier som ren idrett, særforbundets omdømme og NIFs krav for rammetilskudd. Utvalgets holdninger peker på en virkelighetsoppfatning om at sertifiseringen har positiv innvirkning på disse verdiene. Likevel har særforbund også utfordringer hva angår Rent Særforbund. Utvalget uttrykker sterke holdninger om at forebyggende antidopingarbeid i breddesegmentet er utfordrende på grunn av begrensede ressurser. Som en delvis løsning på dette ressursproblemet synes de intervjuedes holdninger å peke på nytteverdien av ADNOs tilgjengelighet, og da spesielt KORS' evne til å tilrettelegge og minimere ressursbruken i antidopingarbeidet. Overordnet synes holdningene til de antidopingansvarlige å stort sett være at ADNO har utviklet en integrert organisasjonskultur hvor det forebyggende antidopingarbeidet nå blir prioritert tilstrekkelig, sammenlignet med tidligere.

Jeg opplever at antidopingansvarlige har vært åpne om sine historier og oppfatninger som uttrykk for sine holdninger rundt Rent Særforbund. På bakgrunn av at doping er et sensitivt tema kan det likevel tenkes at utvalget forsøker å fremstille seg og sitt særforbund i et positivt lys (Goffman, 1955, s. 216). Ettersom dette også kan være ubevisst er denne begrensningen uunngåelig og påvirker studiens pålitelighet. En annen begrensning av denne studiens utforming er dens overførbarhet. I tråd med Petróczi et al. (2017, s. 171) må funnene forstås i en nasjonal kontekst, ettersom vi vet at det eksisterer ulike holdninger og verdier i ulike land (Woolway et al., 2021). I tillegg gjennom å intervju et utvalg antidopingansvarlige gir det ikke et fullstendig bilde av organisasjonskulturen i norske særforbund. Holdningene til de antidopingansvarlige kan derfor ikke forstås som noe mer enn indikasjoner på den delen av organisasjonskulturen i særforbund som omhandler antidoping.

Ettersom det ikke er gjort noen forskning tidligere på Rent Særforbund-sertifiseringen vil jeg likevel argumentere for relevansen av denne studien. Gjennom å gi innsikt i antidopingansvarliges holdninger til sertifiseringsprogrammet bidrar det til økt kunnskap på feltet fra særforbunds ståsted. Dette kan ADNO bruke videre i utviklingen av Rent Særforbund. For å styrke mine funn bør det videre gjennomføres en større studie hvor et større utvalg enn denne studiens ni antidopingansvarlige inkluderes. Dette vil kunne gi større innsikt og påvirke generaliserbarheten av denne masteroppgaven.

Jeg håper funnene mine kan bidra med å gi en detaljert forståelse av holdningene et utvalg antidopingansvarlige i særforbund har til det forebyggende antidopingarbeidet som et resultat av Rent Særforbund-sertifiseringen. Samtidig håper jeg at nytteverdien av studien videre vil kunne bidra positivt i utviklingen av det forebyggende antidopingarbeidet hos både særforbund og ADNO.

Referanser

Alvesson, M. (2013). *Understanding organizational culture* (2. utg.). Sage.

Antidoping Norge. (2017a). *15 forbund sertifisert som Rent Særforbund*. Nyheter.

<https://www.antidoping.no/nyheter/15-forbund-sertifisert-som-rent-saerforbund>

Antidoping Norge. (2017b). *Organisasjonsbrosjyre*. [https://s3.eu-west-](https://s3.eu-west-1.amazonaws.com/anitidoping/ADNO_brosjyre_Infobrosjyre_TRYKK_28009)

[1.amazonaws.com/anitidoping/ADNO_brosjyre_Infobrosjyre_TRYKK_28009_29.pdf?mtime=20190524110611&focal=none](https://s3.eu-west-1.amazonaws.com/anitidoping/ADNO_brosjyre_Infobrosjyre_TRYKK_28009_29.pdf?mtime=20190524110611&focal=none)

Antidoping Norge. (2020a). *Rent Særforbund - Kriterier*. Rent Særforbund.

<https://s3.eu-west-1.amazonaws.com/anitidoping/Sertifiseringskriterier-Rent-Saerforbund-pr-06.02.2020.pdf?mtime=20201216101449&focal=none>

Antidoping Norge. (2020b, 09.01). *Strategiplan 2020-2023*. [https://s3.eu-west-](https://s3.eu-west-1.amazonaws.com/anitidoping/strategiplan_ekstern.pdf?mtime=2020010912233)

[1.amazonaws.com/anitidoping/strategiplan_ekstern.pdf?mtime=20200109122331&focal=none](https://s3.eu-west-1.amazonaws.com/anitidoping/strategiplan_ekstern.pdf?mtime=20200109122331&focal=none)

Antidoping Norge. (2023). - *En dramatisk økning i antall kokainsaker*. Nyheter.

<https://www.antidoping.no/nyheter/en-dramatisk-okning-i-antall-kokainsaker>

Antidoping Norge. (u.å.-a). *Doping som samfunnsproblem*.

<https://www.antidoping.no/forebygging/doping-som-samfunnsproblem>

Antidoping Norge. (u.å.-b). *Oversikt - dopingprøver*.

<https://www.antidoping.no/kontroll/dopingkontroll/antall-prøver>

Antidoping Norge. (u.å.-c). *Rent Særforbund*. Forebygging.

<https://www.antidoping.no/forebygging/rent-saerforbund>

Antidoping Norge. (u.å.-d). *WADA*. Internasjonalt.

<https://www.antidoping.no/internasjonalt/wada>

- Aubel, O. & Ohl, F. (2014). An alternative approach to the prevention of doping in cycling. *International Journal of Drug Policy*, 25(6), 1094-1102.
- Bang, H. (2013). Organisasjonskultur: en begrepsavklaring. *Tidsskrift for norsk psykologforening*. <https://psykologtidsskriftet.no/node/15879/pdf>
- Bang, H. (2020). *Organisasjonskultur* (5. utg.). Universitetsforlaget.
- Barkoukis, V., Mallia, L., Lazuras, L., Ourda, D., Agnello, S., Andjelkovic, M., Bochaver, K., Folkers, D., Bondarev, D., Dikic, N., Dreiskämper, D., Petróczi, A., Strauss, B. & Zelli, A. (2022). The role of comprehensive education in anti-doping policy legitimacy and support among clean athletes. *Psychology of Sport and Exercise*, 60, 102173.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2022.102173>
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101.
<https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Braun, V. & Clarke, V. (2019). Reflecting on reflexive thematic analysis. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 11(4), 589-597.
<https://doi.org/10.1080/2159676X.2019.1628806>
- Braun, V. & Clarke, V. (2022). *Thematic analysis: a practical guide*. SAGE.
- Braun, V., Clarke, V. & Weate, P. (2016). Using thematic analysis in sport and exercise research. I *Routledge handbook of qualitative research in sport and exercise* (s. 213-227). Routledge.
- Breivik, G. (2013). *Jakten på et bedre liv: fysisk aktivitet i den norske befolkning 1985-2011*. Universitetsforl.
- Breivik, G., Sagoe, D. & Loland, S. (2022). Personality and willingness towards performance enhancement and body modification: A cross-sectional survey of a

- nationally representative sample of Norwegians [Original Research]. *Frontiers in Sports and Active Living*, 4. <https://doi.org/10.3389/fspor.2022.906634>
- Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (2012). *Kvalitative metoder: empiri og teoriutvikling*. Gyldendal akademisk.
- Bryhn, R. & Sundby, J. (2021, 3. Februar). *Særforbund i Norges Idrettsforbund*. https://snl.no/Særforbund_i_Norges_idrettsforbund
- Busch, T. (2014). *Ledelse, kultur og verdier: et integrert perspektiv*. Fagbokforl.
- Carroll, A. B. (2016). Carroll's pyramid of CSR: taking another look. *International Journal of Corporate Social Responsibility*, 1(1), 1-8.
- Clarke, V. (2018, 25. juni). *Thematic analysis - an introduction* [Video]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=5zFcC10vOVY>
- Clarke, V. & Braun, V. (2013). *Successful qualitative research: a practical guide for beginners*. SAGE.
- Clegg, S. R., Hardy, C., Lawrence, T. B. & Nord, W. R. (2006). *The SAGE handbook of organization studies* (2. utg.). SAGE.
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg.). Gyldendal akademisk.
- Det Norske Akademis ordbok. (u. å.). Oppfatninger. I. Hentet 29. mars 2023 fra <https://naob.no/ordbok/oppfatning>
- Eriksson-Zetterquist, U., Kalling, T., Styhre, A. & Woll, K. (2014). *Organisasjonsteori*. Cappelen Damm akademisk.
- Espedal, G., Jelstad Løvaas, B., Sirris, S. & Wæraas, A. (2022). *Researching values: methodological approaches for understanding values work in organisations and leadership*. Springer International Publishing AG.

- Everett, E. L. & Furseth, I. (2012). *Masteroppgaven: hvordan begynne - og fullføre* (2. utg.). Universitetsforl.
- Gatterer, K., Gumpenberger, M., Overbye, M., Streicher, B., Schobersberger, W. & Blank, C. (2020). An evaluation of prevention initiatives by 53 national anti-doping organizations: Achievements and limitations. *Journal of Sport and Health Science*, 9(3), 228-239. <https://doi.org/10.1016/j.jshs.2019.12.002>
- Gilberg, R., Breivik, G. & Loland, S. (2006). Anti-doping in sport: the norwegian perspective. *Sport in Society*, 9(2), 334-353. <https://doi.org/10.1080/17430430500491355>
- Girginov, V. (2006). Creating a corporate anti-doping culture: The role of bulgarian sports governing bodies. *Sport in Society*, 9(2), 252-268. <https://doi.org/10.1080/17430430500491298>
- Goffman, E. (1955). On face-work. *Psychiatry*, 18(3), 213-231. <https://doi.org/10.1080/00332747.1955.11023008>
- Hansen, P. Ø., Breivik, G. & Loland, S. (2019). *Er det greit så lenge det er lov?: en kartlegging av verdier og holdninger til doping og antidoping i norsk idrett*. Forskningscenter for barne og ungdomsidrett.
- Hanstad, D. V. (2011). *Norsk idrett: indre spenning og ytre press*. Akilles.
- Houlihan, B. & Hanstad, D. V. (2019). The effectiveness of the World Anti-Doping Agency: Developing a framework for analysis. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 11(2), 203-217.
- Jacobsen, D. I. & Thorsvik, J. (2019). *Hvordan organisasjoner fungerer* (5. utg.). Fagbokforlaget.
- Kinahan, A. & Stuart, M. (2022). What will the next challenges be? I *Emerging Drugs in Sport* (s. 243-255). Springer.

- Kirkhaug, R. (2013). *Verdibasert ledelse: Betingelser for utøvelse av moderne lederskap*. Universitetsforl.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Gyldendal akademisk.
- Lauritzen, F. & Holden, G. (2022). Intelligence-based doping control planning improves testing effectiveness—perspectives from a national anti-doping organisation. *Drug Testing and Analysis*.
- Loland, S. & McNamee, M. (2022). Olympism and the idea of anti-doping: Between the thick and thin interpretations of sporting progress. I *Emerging Drugs in Sport* (s. 113-126). Springer.
- Maitland, A., Hills, L. A. & Rhind, D. J. (2015). Organisational culture in sport – A systematic review. *Sport management review*, 18(4), 501-516.
<https://doi.org/10.1016/j.smr.2014.11.004>
- Martin, J. & Meyerson, D. (1986). Organizational cultures and the denial, channeling, and acceptance of ambiguity. Research Report No. 807R.
<https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED272804.pdf>
- McLean, S., Naughton, M., Kerhervé, H. & Salmon, P. (2023). From anti-doping-I to anti-doping-II: Toward a paradigm shift for doping prevention in sport. *International Journal of Drug Policy*, 115, 104019.
- Meld. St. 26 (2011–2012). *Den norske idrettsmodellen*. Kulturdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/68378d55e7624dd1b73beb27e246a17c/no/pdfs/stm200720080004000dddpdfs.pdf>
- Meld. St. 30 (2011–2012). *Se meg!— alkohol – narkotika – doping*. Helse- og omsorgsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/bba17f176efc40269984ef0de3dc48e5/no/pdfs/stm201120120030000dddpdfs.pdf>

- Moen, T. & Ragnheiður, K. (2011). *Sentrale aspekter ved kvalitativ forskning*. Tapir akademisk.
- Mortimer, H., Whitehead, J., Kavussanu, M., Gürpınar, B. & Ring, C. (2021). Values and clean sport. *Journal of Sports Sciences*, 39(5), 533-541.
<https://doi.org/10.1080/02640414.2020.1835221>
- Møller, V. (2010). The athletes' viewpoint. I M. McNamee (Red.), *The Ethics of Sports* (s. 160-168). Routledge.
- Nadim, M. (2015). Generalisering og bruken av analytiske kategorier i kvalitativ forskning. *Sosiologisk tidsskrift*, 23(3), 129-148.
- National Committee for Research Ethics in the Social Sciences and the Humanities. (2022, 26. mai). *Guidelines for research ethics in the social sciences and the humanities*. About us.
<https://www.forskningsetikk.no/globalassets/dokumenter/4-publikasjoner-som-pdf/guidelines-for-research-ethics-in-the-social-sciences-and-the-humanities.pdf>
- NIFs Lov. (2022). *Lov for Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité* Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité.
<https://www.idrettsforbundet.no/globalassets/idrett/juss/juridiske-dokumenter/nifs-lov-per-010122.pdf>
- Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité. (2015). *Forskningsplan for norsk idrett: Forskning - Dokumentering - Implementering*.
<https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/e7edfa47f77e457abf83827d39c3e1d8/forskningsplan-for-norsk-idrett.pdf>
- Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité. (2018). *NIFs årsrapport 2017* (Årsrapport 2017).
https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/4393d243d44c40d790193e7ff977765c/27_18_nif-arsrapport-2017_lr.pdf

- Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité. (2022). *NIFs årsrapport 2021* (Årsrapport 2021).
https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/2a94f3781227479c85300fb0673f84e5/nif_arsrapport_2021_lr.pdf
- Norges Idrettshøgskole. (2022a, 26. oktober). *Jeg er masterstudent*. Om personvern.
https://www.nih.no/om-nih/om-personvern/jeg-er-masterstudent/#Masterstudenter_-_personvern_i_forskningsprosjekt
- Norges Idrettshøgskole. (2022b, 26. oktober). *Lagringsguide NIH*. Klassifisering og lagring. <https://www.nih.no/om-nih/om-personvern/klassifisering-og-lagring/lagringsguide-nih/>
- Norges Skytterforbund. (2020, 19. Juni). *Norges Skytterforbunds handlingsplan for forebyggende dopingarbeid*. <https://www.skyting.no/wp-content/uploads/2020/06/handlingsplan-rent-saerforbund-1.pdf>
- Pappa, E. & Kennedy, E. (2013). 'It was my thought... he made it a reality': Normalization and responsibility in athletes' accounts of performance-enhancing drug use. *International Review for the Sociology of Sport*, 48(3), 277-294.
- Petróczi, A., Heyes, A., Thrower, S. N., Martinelli, L. A., Backhouse, S. H. & Boardley, I. D. (2021). Understanding and building clean(er) sport together: Community-based participatory research with elite athletes and anti-doping organisations from five European countries. *Psychology of Sport and Exercise*, 55, 101932.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2021.101932>
- Petróczi, A., Norman, P. & Brueckner, S. (2017). Can we better integrate the role of anti-doping in sports and society? A psychological approach to contemporary value-based prevention. I *Acute topics in anti-doping* (Bd. 62, s. 160-176). Karger Publishers.
- Postholm, M. B. & Jacobsen, D. I. (2018). *Forskningsmetode for masterstudenter i lærerutdanningen*. Cappelen Damm akademisk.

- Powell, W. & DiMaggio, P. J. (1983). The iron cage revisited: Institutional isomorphism and collective rationality in organizational fields. *American Sociological Review*, 48, 147-160. <https://doi.org/10.17323/1726-3247-2010-1-34-56>
- Rienecker, L. & Jørgensen, P. S. (2013). *Den gode oppgaven: håndbok i oppgaveskriving på universitet og høyskole* (2. utg.). Fagbokforl.
- Roulston, K. & Shelton, S. A. (2015). Reconceptualizing bias in teaching qualitative research methods. *Qualitative Inquiry*, 21(4), 332-342. <https://doi.org/10.1177/1077800414563803>
- Sandvik, M. R., Strandbu, Å. & Loland, S. (2017). Talking doping: A frame analysis of communication about doping among talented, young, Norwegian road cyclists. *Sociology of Sport Journal*, 34(2), 195-204. <https://doi.org/10.1123/ssj.2016-0073>
- Schein, E. H. (2017). *Organizational culture and leadership* (5. utg.). Wiley.
- Skille, E. Å. & Chroni, S. A. (2018). Norwegian sports federations' organizational culture and national team success. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 10(2), 321-333. <https://doi.org/10.1080/19406940.2018.1425733>
- Tangen, J. O. & Gils, B. (2019). The Johaug doping case: Public reactions and sociological explanations. I *The Nordic Model and Physical Culture* (s. 144-162). Routledge.
- Tangen, J. O. & Møller, V. (2019). Scandinavian exceptionalism in anti-doping within sport: rooted in ideologies of social welfare and paternalism? *Sport in Society*, 22(4), 639-653. <https://doi.org/10.1080/17430437.2017.1389067>
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitative metoder* (5. utg.). Fagbokforl.
- Thomas, J. R., Silverman, S. J. & Nelson, J. K. (2015). *Research methods in physical activity* (7. utg.). Human Kinetics.

- Tjora, A. H. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3. utg.). Gyldendal akademisk.
- van Maanen, J. & Barley, S. (1983). *Cultural organization: Fragments of a theory* (ONR TR 25). Alfred P Sloan School of Management Cambridge MA.
<https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA141412.pdf>
- Voas, D. (2014). Towards a sociology of attitudes. *Sociological Research Online*, 19(1), 132-144. <https://doi.org/10.5153/sro.3289>
- Vogel, T. K. & Wänke, M. (2016). *Attitudes and attitude change* (2. utg.). Routledge.
- von Krogh, G., Nonaka, I. & Rechsteiner, L. (2012). Leadership in organizational knowledge creation: A review and framework. *Journal of Management Studies*, 49(1), 240-277.
- Wolf, J. R. (2020). An examination of anti-doping education initiatives from an educational perspective: Insights and recommendations for improved educational design. *Performance Enhancement & Health*, 8(2), 100178.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.peh.2020.100178>
- Woolway, T., Elbe, A.-M., Barkoukis, V., Bingham, K., Bochaver, K., Bondarev, D., Hudson, A., Kronenberg, L., Lazuras, L. & Mallia, L. (2021). One does not fit all: European study shows significant differences in value-priorities in clean sport. *Frontiers in Sports and Active Living*, 3, 662542.
- World Anti-Doping Agency. (2021a). *International Standard for Education*.
https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/international_standard_ise_2021.pdf
- World Anti-Doping Agency. (2021b). *World Anti-Doping Code*. https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/2021_wada_code.pdf

World Anti-Doping Agency. (2022). *Performance-enhancing drug trafficking on the dark web*. https://www.wada-ama.org/sites/default/files/2022-06/wada_public_report_-_ped_trafficking_on_the_dark_web_17june2022.pdf

World Anti-Doping Agency. (u.å.). *Governance*. Who we are. <https://www.wada-ama.org/en/who-we-are/governance>

Tabelloversikt

Tabell 1: Utvalg fordelt i utvelgelseskriterier.....	32
Tabell 2: Reviderte kulturelle temaer med tilhørende koder og antall sitater.....	46
Tabell 3: Utvalg fordelt på hvilken grad de selv mener de innfrir kriteriene 1abc.....	63
Tabell 4: Studiens ulike funn for hvert kulturtema, og om de peker på en integrert- eller differensiert organisasjonskultur blant særforbundene.....	84

Figuroversikt

Figur 1: Figuren viser sammenhengen mellom kulturinnhold, kulturuttrykk og kulturtema.....	24
---	----

Forkortelser

ADNO	Antidoping Norge
ISE	International standards for education
NIF	Norges Idrettsforbund
WADA	World Anti-Doping Agency
WADC	World Anti-Doping Code

Vedlegg

Vedlegg 1: Intervjuguide

Vedlegg 2: Informasjonsskriv med samtykkeskjema – Utvalg

Vedlegg 3: Godkjenning NSD

Vedlegg 4: Informasjonsskriv med samtykkeskjema – KORS

Vedlegg 5: Godkjenning NSD – Endring

Vedlegg 1

Intervjuguide – Rent Særforbund

Introduksjon: Intervjuet handler om dine erfaringer og opplevelser av Rent Særforbund (Rent SF). Dette vil bidra til økt forståelse og kunne fungere som et utgangspunkt for videreutvikling av forebyggende dopingarbeid mellom SF og Antidoping Norge (ADNO). Dette er en uavhengig studie fra Norges Idrettshøgskole etter forespørsmål av ADNO.

Anonymitet: Ditt navn og særforbund vil anonymiseres

Båndopptakelse: Intervjuet vil bli tatt opp og transkribert, hvis ønskelig, kan jeg sende transkripsjonen til deg for gjennomlesning.

Tid: Intervjutiden vil ikke overskride en time.

Forskningsspørsmål	Temaer	Spørsmål
	<i>Oppvarming</i>	<i>Rolle, Arbeidsoppgaver, Trivsel</i> <i>Tid ved sertifisering/ re-sertifisering</i> <i>Hvor lenge har du vært antidopingansvarlig</i>
<i>Hvilke motiv har et særforbund for å bli et Rent SF?</i>	<i>Motiver og Filosofi/målsetninger</i>	<i>Vet du om idrettsklubb/krets var informert før SF tok avgjørelsen?</i> <i>Har ditt forbund en tydelig filosofi for forebyggende dopingarbeid?</i> <i>Hva slags signaler sender det ut at ditt forbund er sertifisert?</i> <i>Er det sammenfall eller spenninger i forståelsen av antidopingarbeidet deres og ADNOs visjoner</i>
<i>Hvordan opplever antidopingansvarlige arbeidet med Rent SF?</i>	<i>Opplevelser (Rent SF), Handlingsplan og Oppfølging (Rent SF)</i>	<i>Hvordan vil du si arbeidet med Rent SF er ulikt fra annet arbeid i forbundet?</i> <i>Hva ble fortalt fra tidligere antidopingansvarlige da du tok over rollen?</i> <i>Hvis du skulle gitt en vurdering, høy/middels/lav, ville du sagt at handlingsplanen innfrir å sikre 1a, b, c?</i>

		<p><i>Bidrar handlingsplanen til endring i handlemåten det arbeides med forebyggende dopingarbeid i ditt forbund?</i></p> <p><i>Hvor ofte vil du si at du får oppfølging fra ADNO?</i></p>
<i>I hvilken grad er Rent SF sentrert i tankesettet til særforbundet?</i>	<i>Holdninger, verdier, prioritering</i>	<p><i>Hva slags holdninger rundt forebyggende dopingarbeid tror du vi finner i din idrett/sf?</i></p> <p><i>Har dere andre kampanjer for viktige verdier i forbundet deres?</i></p> <p><i>Opplever du at Rent SF og forebyggende dopingarbeid er prioritert i ditt SF?</i></p>
<i>Hvilke erfaringer har antidopingansvarlige med arbeidet med resertifiseringen?</i>	<i>Handlingsforløp og erfaringer (med resertifisering)</i>	<p><i>Gjorde dere store endringer i beredskaps- og handlingsplanen?</i></p> <p><i>Hvilke erfaringer sitter du igjen med rundt samarbeidet med ADNO når det kommer til resertifiseringen?</i></p>
<i>Konkrete spørsmål rundt Rent SF</i>	<i>Funksjon</i>	<p><i>Kunne du sagt tre ting du synes fungerer bra med Rent SF og tre ting du mener har et forbedringspotensial?</i></p> <p><i>Hvis du skulle endret på programmet, hva ville du gjort for å optimalisere Rent SF i ditt SF?</i></p>
<i>Hvordan er samarbeidet mellom ADNO og SF?</i>	<i>Opplevelse, erfaringer og forbedringspotensial (med ADNO samarbeid)</i>	<p><i>Hva slags samarbeid har dere med ADNO utover det som omhandler Rent SF?</i></p> <p><i>Opplever du utfordringer mellom SF og ADNOs prioriteringer satt ut i praksis?</i></p> <p><i>Hva mener du ADNO gjør for å sikre et godt samarbeid og hvis du skulle sagt noe som kan forbedres, hva ville du trukket frem?</i></p>
	<i>Avrunding</i>	<p><i>Er det noe mer du mener jeg bør vite noe om?</i></p> <p><i>Er det noen spørsmål som jeg ikke har stilt og som du mener det er viktig at vi prater om?</i></p>

Vedlegg 2

Vil du delta i forskningsprosjektet

Rent Særforbund – En Evaluering

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er en evaluering av Antidoping Norges sertifiseringsprogram Rent Særforbund. I dette skrevet finner du informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Dette er et masterprosjekt under Institutt for idrett og samfunnsvitenskap på Norges Idrettshøgskole. Prosjektet vil fullføres i løpet av to semestre (60SP). Prosjektet gjennomføres av masterstudent Rune Svebestad med ansvarlig veileder Sigmund Loland og biveileder Anette Skilbred.

Bakgrunnen for studien er et ønske fra Antidoping Norge om en evaluering av Rent Særforbund. Studien er tenkt for å videreutvikle programmet og bidra til utvikling for samarbeidet mellom ADNO og særforbund. Blant annet innebærer dette å belyse ulike sider ved programmet, både hva som fungerer og hva som kan forbedres.

Problemstillingen er som følger:

- Hvilke opplevelser og erfaringer har et utvalg antidopingansvarlige i særforbund med Antidoping Norges «Rent Særforbund»?

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Institutt for idrett og samfunnsvitenskap

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta ettersom du er utpekt som antidoping ansvarlig i særforbundet du tilhører. Utvalget for studien består av 7-10 personer og er gjort gjennom et skjønsmessig utvalg for å gi et helhetlig bilde av sertifiserte særforbund. Utvelgelseskriteriene som er brukt er: dopinghistorikk, lagidrett vs. individuell idrett, størrelse på særforbund, hvor lenge særforbundet har vært sertifisert og erfaring som dopingansvarlig.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du deltar på et intervju med meg Rune Svebestad. Dette vil ta ca. 60 min. Intervjuet vil gjennomføres på din arbeidsplass, Norges Idrettshøgskole eller annet sted etter avtale og innebærer spørsmål rundt Rent Særforbund, hvordan arbeidet med programmet oppleves, hvilke erfaringer du har rundt programmet, samarbeidet med ADNO, og hvilke tanker du har om arbeidet med å forbedre det forebyggende antidopingarbeidet. Jeg tar lydopptak og notater fra intervjuet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har informert om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Ved behandlingsansvarlig institusjon vil kun jeg og mine veiledere, Sigmund Loland og Anette Skilbred, ha tilgang til personopplysningene. For å sikre anonymisering, vil navnet/særforbundet pseudonymiseres og kontaktopplysningene dine erstattes med en kode som lagres fysisk på egen navneliste adskilt fra øvrige data. Dette vil være innelåst. I utrapportering av undersøkelsen vil det ikke være mulig å gjenkjenne deg av andre. Du vil få muligheten til å lese gjennom transkribert datamateriale og godkjenne før publisering av studien.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes 31. mai 2023. Etter prosjektslutt vil datamaterialet med dine personopplysninger slettes.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt informerte samtykke. På oppdrag fra Institutt for idrett og samfunnsvitenskap har Norsk senter for forskningsdata (NSD) vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Institutt for idrett og samfunnsvitenskap ved Rune Svebestad: runehsvebestad@gmail.com +47 47 52 34 45 eller veileder Sigmund Loland: Sigmundl@nih.no +47 23 26 23 39.
- Vårt personvernombud: Rolf Haavik hos Habberstad. personvernombud@nih.no.

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- Personverntjenester på epost (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Rune Svebestad
Masterstudent

Sigmund Loland
Veileder

Anette Skilbred
Veileder

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet Rent Særforbund – En evaluering, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3

[Meldeskjema](#) / [Rent Særforbund - En Evaluering](#) / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer
320678

Vurderingstype
Standard

Dato
01.09.2022

Prosjekttittel
Rent Særforbund - En Evaluering

Behandlingsansvarlig institusjon
Norges idrettshøgskole / Institutt for idrett og samfunnsvitenskap

Prosjektansvarlig
Sigmund Loland

Student
Rune Svebestad

Prosjektperiode
01.08.2022 - 30.06.2023

Kategorier personopplysninger
Alminnelige

Lovlig grunnlag
Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 30.06.2023.

[Meldeskjema](#)

Kommentar
OM VURDERINGEN

Personverntjenester har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket.

Personverntjenester har nå vurdert den planlagte behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at behandlingen er lovlig, hvis den gjennomføres slik den er beskrevet i meldeskjemaet med dialog og vedlegg.

VIKTIG INFORMASJON TIL DEG

Du må lagre, sende og sikre dataene i tråd med retningslinjene til din institusjon. Dette betyr at du må bruke leverandører for spørreskjema, skylagring, videosamtale o.l. som institusjonen din har avtale med. Vi gir generelle råd rundt dette, men det er institusjonens egne retningslinjer for informasjonssikkerhet som gjelder.

DEL PROSJEKTET MED PROSJEKTANSVARLIG

For studenter er det obligatorisk å dele prosjektet med prosjektansvarlig (veileder). Del ved å trykke på knappen «Del prosjekt» i menylinjen øverst i meldeskjemaet. Prosjektansvarlig bes akseptere invitasjonen innen en uke. Om invitasjonen utløper, må han/hun inviteres på nytt.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til den datoen som er oppgitt i meldeskjemaet.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen

formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål

dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet

lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20).

Personverntjenester vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1 f) og sikkerhet (art. 32).

Ved bruk av databehandler (spørreskjemaleverandør, skylagring eller videosamtale) må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. Bruk leverandører som din institusjon har avtale med.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>

Du må vente på svar fra oss før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Personverntjenester vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Vedlegg 4

Vil du godkjenne behandling av tredjepersonsopplysninger? *Rent Særforbund – En Evaluering*

Dette er et spørsmål til deg om godkjenning av tredjepersonsopplysninger i min masteroppgave. Formålet med studien er en evaluering av Antidoping Norges sertifiseringsprogram Rent Særforbund. I dette skrevet finner du informasjon om målene for prosjektet og hva godkjenning vil innebære for deg.

Formål

Dette er et masterprosjekt under Institutt for idrett og samfunnsvitenskap på Norges Idrettshøgskole. Prosjektet vil fullføres i løpet av to semestre (60SP). Prosjektet gjennomføres av masterstudent Rune Svebestad med ansvarlig veileder Sigmund Loland og biveileder Anette Skilbred.

Bakgrunnen for studien er et ønske fra Antidoping Norge om en evaluering av Rent Særforbund. Studien er tenkt for å videreutvikle programmet og bidra til utvikling for samarbeidet mellom ADNO og særforbund. Blant annet innebærer dette å belyse ulike sider ved programmet, både hva som fungerer og hva som kan forbedres.

Problemstillingen er som følger:

- Hvilke opplevelser og erfaringer har et utvalg antidopingansvarlige i særforbund med Antidoping Norges «Rent Særforbund»?

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Institutt for idrett og samfunnsvitenskap

Hvorfor får du spørsmål om å bli omtalt i masteroppgaven?

Du får spørsmål om å bli omtalt i masteroppgaven gjennom tredjepersonsopplysninger ettersom du er særforbunds kontaktperson og har ansvar for Rent Særforbund sertifiseringen til Antidoping Norge.

Hva innebærer det for deg å godkjenne behandling av tredjepersonsopplysninger?

Masterprosjektet tar utgangspunkt i intervjuer gjennomført på et utvalg antidopingansvarlige i tilhørende særforbund. Hvis du velger å godkjenne behandling av tredjepersonsopplysninger innebærer dette at jeg kan benytte opplysninger som kan knyttes til deg i masteroppgaven.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har informert om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Du vil få mulighet til å lese gjennom gjenkjennbare opplysninger før endelig utrapportering av oppgaven.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes 31. mai 2023. Etter prosjektslutt vil datamaterialet med dine personopplysninger slettes.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt informerte samtykke. På oppdrag fra Institutt for idrett og samfunnsvitenskap har Norsk senter for forskningsdata (NSD) vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Institutt for idrett og samfunnsvitenskap ved Rune Svebestad:
runehsvebestad@gmail.com +47 47 52 34 45 eller veileder Sigmund Loland:
Sigmundl@nih.no +47 23 26 23 39.
- Vårt personvernombud: Rolf Haavik hos Habberstad. personvernombud@nih.no.

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- Personverntjenester på epost (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Rune Svebestad
Masterstudent

Sigmund Loland
Veileder

Anette Skilbred
Veileder

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet Rent Særforbund – En evaluering, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 5

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

18.05.2023, 13:57

[Meldeskjema](#) / [Rent Særforbund - En Evaluering](#) / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer
320678

Vurderingstype
Standard

Dato
18.01.2023

Prosjekttittel

Rent Særforbund - En Evaluering

Behandlingsansvarlig institusjon

Norges idrettshøgskole / Institutt for idrett og samfunnsvitenskap

Prosjektansvarlig

Sigmund Loland

Student

Rune Svebestad

Prosjektperiode

01.08.2022 - 30.06.2023

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 30.06.2023.

[Meldeskjema](#)

Kommentar

Personverntjenester har vurdert endringen registrert i meldeskjemaet.

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg. Behandlingen kan fortsette.

Endringen innebærer behandling av opplysninger om tredjeperson (omtalt under intervju med utvalget). Tredjeperson blir informert og samtykker til behandlingen av opplysninger om dem.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Vi vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til videre med prosjektet!